

Riksdagens protokoll

1999/2000:77

Torsdagen den 9 mars



Protokoll
1999/2000:77

Kl. 12.00 – 17.43

1 § Radio- och TV-frågor

Radio- och TV-frågor

Föredrogs

kulturutskottets betänkande 1999/2000:KrU8
Radio- och TV-frågor.

Anf. 1 INGER DAVIDSON (kd):

Herr talman! Kulturutskottets betänkande nr 8 behandlar motioner om radio och TV som lämnades in i samband med allmänna motionstiden år 1999. Jag ska ta upp de frågor där kristdemokraterna ensamma eller tillsammans med andra partier inte är nöjda med utskottets majoritetstext och där vi alltså har reserverat oss.

Public service-verksamheten har en viktig uppgift att fylla i ett demokratiskt samhälle både när det gäller bildning och underhållning. Sveriges Radio, Sveriges Television och Utbildningsradion är kulturinstitutioner med ansvar för ett både brett och kvalitativt högtstående utbud som vänder sig till hela befolkningen. *Public service* brukar översättas med radio och TV i allmänhetens tjänst. Det är förpliktigande. I allmänheten ingår också de som har en funktionsnedsättning som gör att de inte kan ta del av utbudet om inte särskilda åtgärder vidtas. Under ett antal år har den här frågan varit uppe i riksdagen, och varje gång sägs att möjligheten för funktionshindrade att ta del av programmen nu måste förbättras.

Utvecklingen har visserligen inte stått still, men det går alldeles för långsamt. Tekniken utvecklas med gigantiskt hastighet, och nya tjänster tillkommer hela tiden. Att utnyttja den tekniken för att hjälpa människor med funktionshinder borde vara en självklarhet. Hörselskadade, döva, synskadade och blinda borde med teknikens hjälp kunna få tillgång till textremsa på samtliga inspelade TV-program respektive någon form av ljudkanal där textremsan läses upp samtidigt som programmet visas. Försök pågår redan utanför SVT, och responsen är mycket stor. I direktsända program, t.ex. gudstjänster och underhållningsprogram, borde också teckentolkning kunna förekomma betydligt oftare än i dag.

En absolut förutsättning för ett förnyat sändningstillstånd för SVT måste vara att tillgängligheten utökas avsevärt för både synskadade och hörselskadade. Nu pågår förberedelserna inför det nya avtalet, och då är rätta tiden att arbeta också med de här frågorna. Därför borde det ha framgått av direktiven till den särskilde utredare som nu förbereder arbetet med det nya avtalet att han ska ta fram ett underlag som gör det möj-

ligt att fastlägga vilka krav som ska ställas för att det ska bli möjligt att förbättra tillgängligheten för hörsel- och synskadade. Så är inte fallet, och jag yrkar därför bifall till reservationerna 5 och 6, som är gemensamma för Kristdemokraterna, Moderaterna, Centerpartiet och Folkpartiet och som kräver att regeringen ska ge ett tilläggsdirektiv till den särskilde utredaren med det innehållet.

Herr talman! De senaste veckorna har pornografin i kabelkanalerna debatterats. Kristdemokraterna har i samband med den debatten dels krävt att regeringen ska pröva om kopplerilagen går att använda för att komma åt dem som profiterar på pornografin, som ju är en form av prostitution, dels begärt att en utredning tillsätts som kartlägger pornografi-branschens distributionsvägar för att om möjligt kunna förhindra den här typen av sexualiserat våld i kabelkanalerna. Dessa programföretags verksamhet ligger utanför vårt beredningsområde, men det hindrar inte att vi kan ha synpunkter på dem.

Public service-TV kommer dessbättre inte ens i närheten av kabelkanalernas utbud när det gäller sexualiserat våld. Även när det gäller antalet övriga våldsinslag står de kanalerna i en klass för sig. Jämförelser visar att det förekommer betydligt mindre våld i Sveriges Television än i övriga kanaler. Det är bra. Men eftersom riksdagen har ett särskilt ansvar för just de kanalerna är det ändå befogat att ha mycket högt ställda krav på dem.

Som redovisas i utskottstexten har Sveriges Television en till stora delar ansvarsfull och genomtänkt policy för skildringar av våld, men till viss del är den otydlig. I första punkten sägs att grova våldsskildringar utan konstnärligt eller socialt värde inte ska visas. I nästa punkt sägs att fiktionsprogram som innehåller grova våldsskildringar inte ska placeras före klockan 21.00 för att barnen ska skyddas från att se dem.

Man utgår alltså från att även grova våldsskildringar får visas. Hur kommer man fram till att de grova våldsskildringarna har ett konstnärligt eller socialt värde som gör det motiverat att visa dem? Vilka avvägningar görs med hänsyn till mediets genomslagskraft? Eftersom det hela tiden finns grövre våldsskildringar att jämföra med är risken stor att tröskeln för vad som ska anses motiverat hela tiden sänks. Man är ju jämförelsevis ändå bäst i klassen. Många tittare, inte minst föräldrar, anser att våldsutbudet är för stort också i Sveriges Television.

Ett allt större ansvar läggs också på föräldrar och andra vuxna när det gäller att sova i TV-utbudet. Riksdagen försöker på olika sätt att underlätta för dem att ta sitt ansvar. Bestämmelsen i radio- och TV-lagen som anger att en ljudsignal ska varna för program som innehåller våld har kommit till just för att hjälpa föräldrarna. Sveriges Televisions direktion har emellertid beslutat att inte tillämpa den regeln utan varnar i stället muntligt vid påannonseringen av programmet. Tyvärr är det nog inte lika effektivt, eftersom det förutsätter att man sitter framför TV:n och lyssnar på påannonseringen. En ljudsignal kan däremot dra uppmärksamheten till sig även om man inte befinner sig alldeles i närheten. Vi förväntar oss självklart att Sveriges Television följer radio- och TV-lagen också i det här avseendet.

Det behövs mer forskning när det gäller våldsskildringars påverkan på barn och ungdomar. Hittills har forskningen mest inriktats på medievál-dets effekter på barns och ungdomars aggression eller våldsamma bete-

ende. Men en lika viktig fråga är hur deras förmåga till empati påverkas. Det vet vi i dag ingenting om. Nordicom, Nordiskt Informationscenter för Medie- och kommunikationsforskning, har sammanfattat resultaten av den hittills genomförda forskningen på området. Sammanfattningen avslutas på följande sätt: Med de nämnda exemplen på oönskade inflytanden – imitation, rädsla, felaktiga föreställningar och tillvänjning – förstår vi också att alla på det ena eller andra sättet är negativt påverkade av medievåldet.

Mot den bakgrunden anser vi kristdemokrater – och det framgår i reservation 7 – att det i det nya sändningstillståndet för SVT ska framgå att våldsinslagen i SVT bör minska ytterligare. Kvaliteten ska inte bara mätas i förhållande till kabelkanalernas och andra mediers utbud. Det är i *public service*-kanalerna standarden ska sättas.

Herr talman! I det här sammanhanget vill jag också ta upp Våldsskildringsrådets verksamhet. Rådet är i dag en kommitté som inte är tillräckligt känd av allmänheten. Det har på egen begäran efterfrågat en översyn av sin organisation och sammansättning för att på ett bättre sätt kunna leva upp till sin viktiga uppgift att motverka skadliga våldsskildringar i rörliga bilder. Bl.a. behövs ett bättre samarbete med enskilda, organisationer och andra som engagerar sig i den här frågan. En begäran om översyn har legat på regeringens bord i drygt ett år, och vi kristdemokrater anser i reservation 9 att den måste skyndas på. Ett effektivt våldsskildringsråd kan medverka till att trenden mot allt grövre medievåld motverkas.

Anf. 2 JAN BACKMAN (m):

Herr talman! Dagens debatt får väl anses vara en förpostfäktning inför den kommande riksdagsbehandlingen av villkoren för *public service*-företagen under nästa tillståndsperiod. De nuvarande tillstånden löper till den 31 december nästa år. Den särskilde utredaren Anders Ljunggren arbetar och ska enligt sina direktiv redovisa sitt uppdrag före utgången av maj i år. Det ska sedan ligga till grund för arbetet i en beredningsgrupp där samtliga riksdagspartier avses vara företrädde.

Med tanke på spännvidden i utredningsdirektiven – de handlar om allt från *public service*-uppdragets innehåll till hur reglerna för att göra reklam för radioprogram i TV eller omvänt ska utformas – kommer med säkerhet merparten av de motionsyrkanden som vi i dag behandlar att i en eller annan form beröras av utredaren. Med förhoppning om att riksdagsprotokollet kommer att ingå i underlagsmaterialet för utredningen kommer jag i mitt inlägg att klargöra den moderata inställningen till de viktigaste frågorna.

Herr talman! Yttrandefriheten och tryckfriheten är centrala värden i det fria samhället. Inom ramen för dagens tekniska begränsningar ska det vara läsarna, lyssnarna, tittarna och användarna som genom sina val avgör vilka medier som ska finnas. Statens ansvar är att slå vakt om yttrande- och etableringsfriheten. Därmed uppnås en mångfald på publikens villkor. För ett vitalt kultursamhälle är det av stor vikt att det finns så många forum för skapande som möjligt, så många kanaler för att nå publiken som tekniken medger och så många alternativ att välja mellan som det finns intresse att sända och som publiken efterfrågar.

Prot.
1999/2000:77
9 mars

Radio- och TV-frågor

Gränserna mellan olika medier är på väg att luckras upp. Det är redan i dag naturligt att se Internet, television och radio som olika mediefunktioner. En konsekvens av medieutvecklingen är att lagar och regler som är teknikbundna snabbt kommer att bli både otidsenliga och motverka sina egna syften. Vi välkomnar den tekniska utvecklingen och vill att Sverige ska kunna bli internationellt ledande på detta område. Det ankommer på riksdagen att ange de allmänna förutsättningarna för medierna att verka i den nya miljön. Staten ska inte utöva sin makt för att styra och dominera medieutbudet.

Det är, herr talman, i denna nya miljö som man finner skälen till det moderata förslaget att ge *public service*-uppdraget en inriktning som innebär att det ska ses som en del av det samlade programutbud som publiken möter. Uppgiften bör vara att erbjuda program som annars inte skulle sändas och att inrikta verksamheten mot kvalitet och fördjupning. *Public service*-företagen bör vända sig till hela svenska folket och skapa nya och större förutsättningar för svensk produktion och kulturellt skapande. Samhällsdebatt och långsiktiga perspektiv bör präglade den allmänna samhällsbevakningen. Jag yrkar därför bifall till reservation 1 under hemställanspunkt 1.

Riksdagen beslutade våren 1995, när man behandlade frågan om anslagsvillkoren för SVT under innevarande tillståndsperiod, att företaget skulle ha två självständiga nyhetsredaktioner. Även text-TV-verksamheten skulle ha separat nyhetsredaktion. Regeringen har så sent som i december förra året fattat motsvarande beslut. Syftet med de angivna reglerna är att de ska skapa förutsättningar för mångfald och för att programmen ska präglas av olika perspektiv. Det är därför förvånande att ledningen för SVT, när man bygger upp en ny organisation, agerar på ett sätt som verkar stå i strid med dessa beslut. Vi har i ett särskilt yttrande pekat på detta förhållande och anser att villkoren ska fortsätta att gälla under hela tillståndsperioden.

I våra övriga reservationer tar vi upp frågor som på olika sätt bygger vidare på den grundinställning som jag har redogjort för. Först vill jag ta upp frågan om hur många kanaler SVT och SR ska disponera. Jag är medveten om att jag då delvis motsäger vad jag tidigare sagt om teknikoberoende lagar och regler, men så länge den nuvarande analoga distributionsformen dominerar och innebär begränsningar i det tillgängliga sändningsutrymmet fasthåller vi uppfattningen att vi bör privatisera en av SVT:s nationella kanaler och två av SR:s nationella radiokanaler.

Jag påminner också om vad nuvarande socialministern föreslog i DUKOM-utredningen om UR:s ställning, dels när det gällde programmen, dels när det gällde förlagsverksamheten. Vi anser att han har gett oss starka argument för uppfattningen att UR inte behöver vara ett eget *public service*-företag utan kan säljas. Låt mig då också slå fast att vi självklart menar att program med motsvarande kvalitet och inriktning fortsatt har en given plats inom både SVT och SR.

Herr talman! Vi beklagar att utredningsdirektiven när det gäller tillgängligheten för funktionshindrade har fått en så oprecis skrivning. ”En utgångspunkt bör vara att radio- och TV-programmens tillgänglighet för funktionshindrade skall öka. Utredaren skall undersöka om det behöver ställas ytterligare krav på programföretagen för att uppnå ökad tillgänglighet och föreslå hur sådana krav i så fall skall utformas.”

I de motioner som ligger till grund för reservationerna 5 och 6 finns talrika exempel på att det redan står helt klart att det behöver ställas ytterligare krav. Visserligen ger den tekniska utvecklingen nya möjligheter, men det skadar nog inte om den kompletteras med en tydligt utsagd viljeriktning också. Därför står vi bakom dessa två reservationer.

Jag vill också säga att vi ställt oss bakom folkpartikonstaterandet att den svenska marknaden ännu inte är mogen att ta emot digitala marksändningar av SVT:s och SR:s program. Jag utgår från att Lennart Kollmats i sitt anförande närmare kommer att utveckla konsekvenserna av denna iakttagelse.

Herr talman! Jag vill också ta upp några frågor som på olika sätt hänger samman med den tekniska utvecklingen. För att kunna ta del av SVT:s digitala försökssändningar i marknätet krävs att man, utöver att man redan erlagt sin TV-avgift, också skaffar ett programkort att stoppa in i den hyrda eller köpta dekodern för digitala marksändningar. Ett sådant kort får SVT enligt sina anslagsvillkor ta betalt för. Det anser vi vara fel.

Vi säger dessutom nej till att Teracom ska ha ensamrätt till distribution av marksänd TV. Dessutom anser vi att det av sändningsvillkoren ska framgå att det åligger SVT att utan kostnad erbjuda sina program till de företag som via satellit vänder sig till den svenska marknaden med sina sändningar.

Låt mig också apropå finansiering notera att utredaren ska arbeta utifrån förutsättningen att TV-avgiftsmedel även i fortsättningen bör vara den helt dominerande finansieringskällan, men att han ska överväga vilka konsekvenser det skulle få om även andra finansieringsformer skulle utnyttjas i större omfattning än för närvarande.

Vi har i vår reservation 1 aktualiserat möjligheten till skattefinansiering. Enligt uppgift har Nederländerna bestämt sig för att övergå till skattefinansiering av *public service*-verksamheten. Det finns anledning för utredaren att ta del av de erfarenheter man gör där och se om de har relevans även för vår del.

Herr talman! Till sist bara en kort kommentar till en fråga som jag tror kommer att belysas av senare talare i denna debatt: Nog borde de nordiska regeringarna kunna lösa de problem som finns för att vi i alla de nordiska länderna ska kunna ta del av varandras TV-sändningar. Även här står vi bakom flerpartersreservationen på denna punkt.

Anf. 3 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v):

Herr talman! Mediepolitik handlar om vad som ska speglas och vem som påverkar både opinion och innehåll i medierna. Mediepolitik handlar alltså om makt. TV-mediets stora genomslagskraft är alla partier i utskottet överens om. Därför är det viktigt vilket innehåll som finns i TV-mediet.

Jag anser att allmänhetens radio och TV får en allt viktigare uppgift att fylla. *Public service* – alltså en radio och TV i allmänhetens tjänst – har det gemensamma bästa som mål. Här finns folkbildningsmålet, att det ska finnas program av intresse för alla grupper i samhället, att programmen ska vara tillgängliga för alla samt att innehållet ska vara opartiskt och spegla samhälls- och kulturlivet i hela landet. Kort och gott: En radio och TV med och för alla.

Jag anser att reservationerna 5 och 6, som tar upp synskadade och hörselskadade, väl är tillgodosedda i betänkandet. Därför har vi inte yrkat bifall till dem.

Vänsterpartiet ser *public service* som ett led i att värna yttrandefrihet och de demokratiska värdena. *Public service*-företagen bör därför fortsätta att utveckla sin verksamhet med hjälp av den nya tekniken, t.ex. genom bättre tillgänglighet för funktionshindrade. Vi skulle vilja se en utbildningskanal. Vi skulle också vilja se nya tjänster av olika slag och också större möjligheter för allmänheten att komma till tals.

Det är bara *public service* som kan klara av det här. De privata alternativen sätter vinstintressen före innehåll. De som gör det kan aldrig klara mångfald, kvalitet och tillgänglighet även för små grupper.

Vänsterpartiet har således en totalt motsatt bild av den här frågan till den som moderaterna har. Vi anser att *public service* ska stå på egna ben. Det ska vara ett brett och varierat utbud med en god kvalitet. Det räcker inte med att visa bara det som de kommersiella aktörerna inte gör.

Vi anser att licensen även fortsättningsvis ska vara den inkomstkälla som *public service* ska ha. En direkt finansiering via statsbudgeten, som moderaterna föreslår, skulle ju bli den stats-TV som de så ofta kritiserar.

Vi ser moderaternas förslag om utförsäljning av en kanal och utförsäljning av Utbildningsradion som ett hot mot yttrandefrihet och demokratiska värden. Det är också så att den nya tekniken kommer. Vad är det för vits med att sälja ut de analoga TV-kanalerna när den digitala tekniken kommer? Vem är det egentligen som skulle vara intresserad av det? Det kan man fråga sig.

Vi anser att radiokoncessionsaktioner och privata TV-kanaler inte har bidragit till den mångfald som vi vill ha i TV-mediet och radiomediet, utan tvärtom har en enfald i medierna brett ut sig. Därför avvisar vi moderaternas yrkande om utförsäljning av en TV-kanal och av Utbildningsradion.

Herr talman! Det krävs ett gemensamt samhällsansvar på medieområdet för att den nya tekniken ska bidra till jämlikhet och jämställdhet mellan könen och också för att bidra till demokrati och en humanistisk samhällsutveckling.

Vänsterpartiet önskar ett samhälle där människor finner gemenskap och känner engagemang för varandra. Ett samhälle enbart uppbyggt av kommersiella aktörer klarar inte av det här på egen hand. Det är därför viktigt att staten har en medieinfrastruktur som fungerar. Därför är just *public service*, en radio och TV i allmänhetens tjänst, så viktig i dag. Den behöver förbättras, demokratiseras och öppnas, inte stympas.

Tittarmätningar har också visat att folk väljer det egenproducerade framför utländska såpoperor och våldsfilmerna. Vi kan alltså konstatera att det är *public service* som folk vill ha.

TV-mediet har utvecklats med en rasande fart. Alla minns vi att SVT kom 1956 – ja, kanske inte jag som inte var född då, men ni andra i salen. 1969 kom TV 2, 1980 kom videon och 1987 kom den första reklamkanalen som sände över satellit. Man hade alltså sin egen distributionsform. 1987 kom också datorn och TV-spelen, och 1992 kom den första markbundna reklamkanalen, alltså TV 4. Sedan kom Internet och bredband, och nu har vi den digitala marksända TV:n. Det har alltså skett en stor utveckling på kort tid på det här området.

Vi vet att TV-mediet och, kan man också säga, bildskärmen på datorn kan stimulera barn till imitation och identifikation. Om det är våld som visas kan barnets beteende bli aggressivt. Våldsbilder kan också leda till rädsla och felaktiga föreställningar. Alltför mycket TV-tittande kan dessutom leda till tillvänjning och avtrubbnings, i och för sig inte bara hos barn utan också hos ungdomar och vuxna. Just därför är det så viktigt att vi har *public service*, en TV i allmänhetens tjänst, och att den fylls med ett gott innehåll.

Men vi måste också ha forskning och regler vad gäller video- och TV-spel och också globala överenskommelser för att skydda oss själva och våra barn från att fara illa av de bilder som kommer in i våra vardagsrum och datorer.

Herr talman! Det är en mängd reservationer och särskilda yttranden som har fogats till detta betänkande. Man kan därför tro att utskottet är djupt oense om hur *public service* ska se ut, men så är det inte. Man kan väl säga att de som skiljer ut sig i den här frågan är just moderaterna. Det finns alltså en betryggande majoritet för att värna *public service*. Den stora reservationsmängden kan i stället förklaras med att det kommer att tillsättas en parlamentarisk utredning för kommande års *public service*-avtal. Man kan väl säga att vi nu här i talarstolen försöker vässa våra argument inför den beredningen.

Jag vill med anledning av detta bara lyfta fram två av Vänsterpartiets reservationer, först reservation 3. Vi föreslår att frekvensutrymmet för *public service* ska utökas, vilket möjliggörs genom att nytt frekvensutrymme tas i bruk i den digitala tekniken. Vi skulle vilja se allemans-TV – en kanal där vanligt folk, ideella föreningar och folkrörelser kan komma till tals. Vi skulle vilja ha en sportkanal och en utbildningskanal i *public service*-regi.

Den andra reservationen som jag vill lyfta fram är flerpartireservation nr 18 om nordiska TV-sändningar. Det är, precis som Jan Backman sade, oförklarligt att vi i Sverige inte kan se nordisk *public service*-TV. Svensk *public service* kan man ju se i de flesta nordiska länder.

På en nordisk konferens i förrgår sade Bertel Haarder, vice ordförande i Europaparlamentet, så här: Pippi Långstrump har gjort mer för språkförståelse, samsyn, identitetskapande och integration i Norden än vad Nordiska rådet har gjort.

Jag tycker att det ligger väldigt mycket i detta. De tekniska förutsättningarna finns, och viljan finns, så låt oss då få se grannlands-TV.

Jag yrkar bifall till reservationerna 3 och 18.

Anf. 4 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Herr talman! Charlotta Bjälkebring säger att hon avstår från att rösta bifall till de motioner som kräver bättre möjligheter för synskadade och hörselskadade att ta del av programutbudet, därför att hon anser att kraven är väl tillgodosedda i utskottets text. Det förvånar mig. Utskottet har nu uttalat olika saker i ungefär 15 år utan att det har blivit några tydliga förbättringar. Förbättringar har det blivit, men inte i den grad som man hade kunnat förvänta sig. Nu säger utskottet att det förutsätter således att utredaren lägger fram ett sådant underlag som gör det möjligt. Utskottet borde i stället kräva att utredaren gör det. Skillnaden är att vi i reservationen säger att vi här i riksdagen faktiskt skulle kunna göra en beställ-

ning av ett tilläggsdirektiv som skulle göra det hela tydligare. Det tycker jag att Charlotta Bjälkebring kunde ha ställt upp på.

Anf. 5 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik:

Herr talman! Jag håller i sak med Inger Davidson om att det här är viktiga frågor. Men utredaren jobbar redan nu med dessa frågor. Dessutom ska den parlamentariska utredningen alldeles snart tillsättas.

Dessa frågor är väldigt aktuella för oss alla. Vi kommer naturligtvis alla, också de som kommer att sitta i den parlamentariska utredningen, att driva på i den här frågan.

Redan i dag står det i avtalet att SVT ska tillgängliggöra för funktionshindrade när möjligheterna i den nya tekniken finns, och det är precis det som man nu håller på att arbeta för. SVT och handikapporganisationerna håller tillsammans på att ta fram olika hjälpanordningar, vilket vi också har belyst i betänkandet. När riksdagen sedermera förhoppningsvis gör ställningstagandet att gå vidare och utveckla den digitala tekniken, så att det blir en spridning över hela landet och alla människor kan ta del av det programutbudet och den tekniken, kommer det här problemet att lösas sig.

Anf. 6 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Herr talman! Jag hoppas verkligen att Charlotta Bjälkebring har rätt i det sista hon sade. Jag vet ju att vi är överens om att vi vill förbättra möjligheterna. Det är därför min besvikelse är desto större över att Vänsterpartiet inte kunde ställa upp på reservationerna.

Direktiven är oprecisa i det här fallet, och de funktionshindrade är med all rätt otåliga. Det är faktiskt en upplevelse av utanförskap varje dag för dem när de inte kan ta del av de program som sänds. Det är därför det känns att det är bråttom. Vi som har reserverat oss tror att precisa tilläggsdirektiv, som hade kunnat utgöra ett bra underlag för den parlamentariska beredningen, skulle kunna skynda på utvecklingen.

Anf. 7 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik:

Herr talman! Jag kan bara konstatera att vi alla jobbar för samma sak.

Anf. 8 JAN BACKMAN (m) replik:

Herr talman! Charlotta Bjälkebring säger att mediepolitik handlar om makt. Det är väl på den punkten som våra uppfattningar avviker från varandra. För oss moderater handlar mediepolitik om yttrandefrihet, om alla människors möjlighet att kunna ge uttryck för sin uppfattning och inte ordnas in i ett stelt system styrt av politiker och andra samhällets makthavare.

Charlotta Bjälkebring säger också att om vinstintresse går före innehåll klarar man inte mångfalden. Då undrar jag om hon nyligen har varit i någon av de stora tidskriftsbutiker som dyker upp runtom i Sverige där hyllmeter efter hyllmeter fylls med tidskrifter med olika, mycket specialiserat, innehåll. Det tycks finnas en möjlighet för alla särintressen och intresseinriktningar att hitta en tidskrift som passar. På det sättet skulle aldrig ett *public service*-företag kunna jobba. *Public service*-företaget

måste ses som *en* komponent i det totala medieutbudet och därmed vara en faktor att ta hänsyn till bland andra.

Charlotta Bjälkebring säger att vi vill ha skattefinansierad TV, men det är alltför tidigt att påstå det. Vi är fortfarande kvar i det stadiet att vi vill pröva frågan och se om det finns några fördelar med det. Vi var lite ledsna för att utredaren inte fick tydligare, eller öppnare, direktiv på den punkten.

Anf. 9 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik:

Herr talman! Mediepolitik handlar om makt, och det handlar också om yttrandefrihet. Just därför värnar vi en TV och radio i allmänhetens tjänst där den vanliga människan, liksom föreningar och folkbildare av olika slag, kan komma till tals. Därför vill vi utvidga och bredda *public service* ännu mer än i dag.

Vi kan t.ex. ta den reklamfinansierade TV:n eller radion. Deras koncept bygger ju på att försöka få tittare och lyssnare att ta del av deras program för att de därmed också ska titta på den reklam som faktiskt finansierar kanalens verksamhet. Det är det som är skillnaden. Man kan fråga sig: Vad är det *då* som styr det människor tittar på? Därför är det viktigt med *public service* där människorna själva bättre kan komma till tals och där man också har ett varierat utbud både på djupet och på bredden som kan tillgodose en bred allmänhet.

När det gäller tidskriftsområdet är jag också övertygad om att det behöver göras mycket. Alla de kulturtidskrifter som jag skulle vilja se finns inte i hyllorna – åtminstone inte på våra bibliotek.

Anf. 10 JAN BACKMAN (m) replik:

Herr talman! Får jag haka på det här sista med tidskrifterna. Det är ju faktiskt så att där fungerar det ungefär som vi har tänkt oss när det gäller mediepolitiken. Statens kulturråd har ett anslag för att kunna hjälpa till att publicera och ge ut tidskrifter inom snäva områden medan de som bär sig av egen kraft inte alls har samma form av bidrag från staten.

När sedan Charlotta Bjälkebring efterlyser bredd och djup verkar det som om hon inte har hittat fjärrkontrollen där hemma. De flesta TV-tittare i dag har ju lärt sig att skapa bredd och djup genom att hoppa mellan olika program, genom att välja mellan *public service*-kanaler och reklamfinansierade kanaler, mellan sin öppna kanal kanske, om de bor i en stad där det finns en sådan, eller någon annan satellitdistribuerad sändning. Att då begära att *public service*-verksamheten skulle täcka in alla de här önskemålen och förväntningarna är, menar vi, att ha för stora förhoppningar på *public service*.

Att reklamkanalerna får tittare till sina program tyder väl egentligen på precis det vi vill åstadkomma, nämligen att de visar de program som publiken är intresserad av att se och som publiken önskar sig. Att då *public service* går in som ett komplement och visar det som inte riktigt har samma tittarsiffror, det är den mediemiljö som vi ser framför oss.

Anf. 11 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik:

Herr talman! Jan Backman tycker att tidskriftsstödet och tidskriftsdistributionen fungerar. Jag vet att de som jobbar med olika typer av kulturtidskrifter inte är eniga med Jan Backman i den frågan. Särskilt tid-

Prot.

1999/2000:77

9 mars

Radio- och TV-frågor

skriftsdistributionen måste få någon typ av förbättring. Sådana förslag kommer vi tillbaka till i utskottet under nästa år, tror jag, eftersom en av våra motioner, som just tar upp de här frågorna, fick vila det här året.

Det här med zappande tyckte Jan är ett bra sätt att försöka skapa sig den mångfald man vill ha i sin TV-ruta. Zappande är faktiskt något av det värsta jag vet. Så fort mina barn försöker göra det sticker jag en tidning i handen på dem och säger: Läs i programtablån och bestäm vad du ska se. Håll inte på och zappa. Verklighetsbilden blir väldigt snuttifierad.

Vi måste göra ett val på ett annat sätt. Därför föreslår jag att man ska titta i tidningen och bestämma sig för vad man ska se på i stället för att låta TV:n styra. Just därför är det så viktigt att *public service* har det här breda utbudet så att man inte ska behöva ha betalkanaler eller reklamkanaler där det hela tiden bryts av med reklam. Man ska kunna välja ett program och titta på hela programmet från början till slut. Det ska *public service* stå för: en bredd och ett djup.

Anf. 12 BIRGITTA SELLÉN (c):

Herr talman! I norra Sverige är intresset för regionala nyhetssändningar mycket stort. Nordnytt ses av 28 %. Mittnytt ses av 27 % av befolkningen. Det är de högsta tittarsiffrorna för regionala nyhetsprogram i hela landet. Vad kan vi lära oss av det? Jo, att befolkningen tycker att det som händer i närområdet där man bor är viktigt. Det är viktigt för den lokala debatten, och dessutom är det en viktig demokratifråga. Var du än bor har du rätt att få lokal information och inte bara Stockholmsinriktade nyheter. Därför tycker vi i Centerpartiet att det är viktigt att *public service*-verksamhetens nyhetsförmedling kännetecknas av djup och bredd.

Utskottet har också i betänkandet lyft fram vikten av att händelser i hela landet ska speglas i nyhetsrapporteringen. Men i dag ser vi dessvärre att antalet journalister som ska bevaka händelser runtom i landet minskar. Jag fortsätter med exempel från Norrland, som ju faktiskt är två tredjedelar av Sveriges yta. Ekot har *en* person, som arbetar från Storuman, som ska bevaka vad som händer i Norrland. Det är ett omänskligt uppdrag. Visserligen är tekniken välutvecklad, och man kan naturligtvis mycket väl bo i Storuman och bevaka. Men det är ett för stort område.

Dessvärre är det inte bara Sveriges Radio som drar ned på journalisterna, utan det gör även SVT. Rapport och Aktuellt har tre personer som bevakar nyheter utanför Stockholmsområdet, nämligen i Malmö, Göteborg och Umeå. Tidigare har vi sett att andra medier, t.ex. TT, har skurit ned på bevakningen av nyheter i Norrland. Människor som bor utanför storstadsregionerna upplever att det bara är sådant som händer i storstäder som är viktigt.

Herr talman! Samtidigt som antalet nyhetsjournalister minskar så ökar kraven på att den lokala radion och de regionala TV-kanalerna ska ha större beredskap för riksenheter. Tanken med det är att de lokalt och regionalt arbetande nyhetsjournalisterna ska arbeta även för riksmidierna. Det är bra, tycker vi i Centerpartiet. Men då behövs det också mer resurser för det och inte mindre. Det hoppas jag att regeringen inser och tänker på inför vårpropositionen.

Den regionala utredningen som beräknas bli klar i april aviserar inte höjda bidrag till de lokala och de regionala kanalerna, enligt initierade personer. För att få budgeten att gå ihop kommer det i stället att ske på

bekostnad av att man får kortare sändningstider i de regionala kanalerna och minskade möjligheter för lokalradion att bearbeta sitt material, så att det blir intressant för rikssändningar.

Herr talman! Jag ska övergå till att tala lite grann om funktionshinderade möjligheter att ta del av program i radio och TV, vilket även de andra talarna har varit inne på tidigare. Jag börjar med att yrka bifall till reservationerna 5 och 6.

Synskadade har samma rätt som oss seende att ta del av TV-program. Den digitala tekniken kommer att göra det möjligt att införa nya tjänster, och det kommer att leda till att synskadade får en förbättrad möjlighet att ta del av textade program i TV genom att texten kan avlyssnas. Men för att det ska bli möjligt måste utredaren som ser över digitala sändningar få i uppdrag att se över möjligheterna inför kommande tillståndsperiod.

Fram till dess att digitala sändningar fungerar över hela landet, och dessutom att alla analoga sändningar har upphört, är det viktigt att synskadade får möjlighet att utnyttja annan teknik för att kunna ta del av textremsan. Det finns i dag mottagare som kan kopplas till TV:n som gör att man kan höra den upplästa textremsan och dessutom få en målade verbal bild av vad som händer i rutan. En sådan mottagare är t.ex. Auditel som redan används i ett EU-projekt. Även personer med dyslexi och afasi kan ha glädje av en sådan mottagare.

Herr talman! Hörselskadade behöver också få bättre möjligheter att ta del av *public service*-sändningar i radio och TV. De har samma rätt som hörande att ta del av det som händer. Därför måste vi se till att alla TV-program textas första gången som de sänds och inte först i repris-sändningarna. Det är en rimlig begäran att de ska kunna ta del av alla sändningar i TV, oavsett om det är filmer, nyheter, dokumentärer eller debatter. Hörselskadade har också rätt att kunna diskutera TV-programmen dagen efter att de har sänts och inte först när de har gått i repris.

Beträffande radiosändningar kan det tyckas att det är svårt att erbjuda hörselskadade möjlighet att ta del av sändningarna. Men att de inte kan höra sändningarna bör i dagens tekniska samhälle inte vara något problem. Radiosändningar kan läggas ut på webben, och därmed kan hörselskadade läsa det som sänds i radion. För att klara det behövs det naturligtvis mer resurser. Redan i dag lägger en del radiostationer ut sina nyheter på webben därför att de inser värdet av att alltid vara uppdaterade med färsk nyheter. Men de som gör det har egentligen inte resurser till det. De gör det av intresse för att få ut information och även för att stödja speciellt hörselskadade.

Slutligen, herr talman, vet vi alla att våldet, och då även det sexualiserade våldet, har ökat i samhället och att det har ökat långt ned i åldrarna. Barn och ungdomar får i dag leva med att okvädinsord kastas i ansiktet på dem redan vid låga åldrar. Hur reagerar de? Vi har ju nyligen haft en debatt i kammaren om sex och våldsporr. Låt oss därför ta lärdom av det som föranledde den debatten.

Vi behöver veta mer om hur sexualiserat våld i olika medieformer påverkar människan. Det saknas forskning i dag om hur speciellt små barn påverkas av det. Tidigare hade Sveriges Radio en publik- och programforskning som lades ned 1993. Visserligen sker det forskning i andra länder, men vi kan ju inte lita på andra länders forskning och att den stämmer in på våra tittare. Vi har ju olika kulturer i olika länder, och

Prot.
1999/2000:77
9 mars

Radio- och TV-frågor

vi sänder dessutom olika program i olika länder. Därför bör vi från statens sida uppmana till ökad forskning för att man ska få reda på hur barn påverkas av det sexualiserade våldet.

Herr talman! Vi i Centerpartiet yrkar därför bifall till reservation 10 och som jag tidigare sade även till reservationerna 5 och 6.

Anf. 13 LENNART KOLLMATS (fp):

Herr talman! Det är möjligt att jag inte utnyttjar alla mina tio minuter som jag har begärt, men jag har aldrig hört någon klaga på det. Det beror bl.a. på att vi alla går i väntans tider när det gäller radio och TV. Jan Backman redogjorde för sändningstillståndstider, särskild utredare och parlamentarisk beredningsgrupp. Det har gjort att vi från Folkpartiet i vår motion inte har tagit upp stora delar av *public service*-verksamheten.

Men det finns ju områden som vi varken kan eller vill avstå från att kommentera eller där vi varken kan eller vill avstå från att verka för förbättringar. Det gäller framför allt de funktionshindrades möjligheter att ta del av det radio- och TV-utbud som kommer från *public service-företagen*.

Jag tycker i och för sig inte att skillnaderna är så rasande stora i formuleringarna mellan utskottsmajoritetens skrivning och reservationerna beträffande syn- och hörselskadade. Men det handlar från oss reseranter om en skärpning av skrivningen med detta tillkännagivande om tilläggsdirektiv till utredaren för att man ska få fram sådana underlag som sedan underlättar för den parlamentariska beredningsgruppen att säkra kraven på SVT inför kommande år. Både Inger Davidson och Birgitta Sellén har ytterligare utvecklat argumentationen, och jag behöver inte upprepa den.

Den tekniska utvecklingen förbättrar hela tiden möjligheterna för både syn- och hörselskadade att vara med i samhället. Och givetvis ska vi ställa tuffa krav. Tyvärr gäller det ju en ökande skara, inte minst bland hörselskadade. Parentetiskt måste jag ju säga att jag skulle välkomna en skärpning av lagstiftningen när det gäller ljudnivåer för att förebygga kommande generationers lomhördhet. Bl.a. disco och t.o.m. en del bioföreställningar kan vara rent smärtsamma. Och det är naturligtvis viktigt att få fram hjälpmedel som vi diskuterar här för att dessa människor ska kunna ta del av radio och TV. Men det är ju än viktigare att förebygga dessa skador.

Jag ska även ta upp teknikutvecklingen på ett annat område. Jag hörde kollegan Eva Flyborg i ett annat sammanhang hänvisa till Alice i Underlandet – att man får springa för att stå stilla, men för att komma någonstans måste man springa fortare. Det handlar naturligtvis om IT-utvecklingen. Detta anknyter till vår reservation 12. Det kan i förstone tyckas som om vi är teknikfientliga. Så är självfallet inte fallet. Det tror jag att var och en inser. Vad det handlar om är om vi måste springa fortast.

Även utskottet har en skrivning som kan tolkas åt vårt håll i vår motion. Utskottet skriver nämligen att det är angeläget att *public service-företagen* ligger långt framme när det gäller utvecklingen av ny teknik men understryker samtidigt att kostnaderna måste vägas mot det behov som finns av nya programtjänster och det resultat som kan förväntas av teknikövergången.

Egentligen har vi väl inte så mycket emot den tolkningen. Men vi vill vara tydligare och framhårdar i att Sverige inte behöver ligga först med den jämförelsevis lilla marknaden som vi har här. Det är ju inte så sällan som någon har sprungit före för att finna att det blev fel väg. Och då kan det både bli ensamt och dyrt. En liberal utgångspunkt är att det inte går att tvinga på marknaden en produkt som marknaden inte är mogen för. Och vi ser att utvecklingen och försäljningen av digitala mottagare väl inte har varit något hit eller framgång så här långt. Och staten bör då inte heller via subventioner eller på annat sätt försöka påverka marknaden i en speciell riktning. Det är som om staten skulle ha subventionerat de första mobiltelefonerna och låst fast skattepengar i NMT-tekniken som ju är helt ute nu.

Det bör alltså handla om att vi är med i loppet, men vi behöver ju inte vara harar, för de brukar antingen få bryta loppet eller komma sist i mål. Vad man betalar för, så länge vi har ett licensfinansierat system, är mottagandet av programutbud från SVT – kanske gäller det inte tekniken som sådan. Även om jag inte tittar en minut på SVT:s sändningar måste jag betala licens om jag har en mottagare för att se andra kanaler – men det är en annan sak.

Vi tycker inte att det är rimligt att man, om man vill se SVT via ett digitalt system, kan riskera att få betala ytterligare avgifter. Det är mot den bakgrunden som vi reserverar oss när det gäller SVT:s önskan om att medges få ta ut avgifter för tillhandahållande och hantering av programkort för marksänd digital TV.

Sedan har vi frågan om hur länge man ska driva parallella distributionsystem, dvs. digitala och analoga system. Det finns ingen reservation i det sammanhanget men väl ett särskilt yttrande tillsammans med Centern och Vänstern. Vi framhåller att vi utgår från att parallellsändningar ska pågå under lång tid.

Även om TV-apparater reellt sett blivit billigare med tiden är det väl inte rimligt att väl fungerande apparater ska slängas på sophögen därför att sättet att sända program ändras.

Det finns en reservation om en fristående film- och TV-fond. Vi hade frågan uppe här i kammaren i höstas i debatten om film. Den här fonden har föreslagits i en utredning som Leif Furhammar gjorde för några år sedan. Vi anser att det är olyckligt att fonden har försvunnit ur bilden och ser gärna att regeringen återkommer om den saken. Under debatten i dag har det ju skickats diverse stafettpinnar här från talarstolen. Jag får väl skicka vidare till Ewa Larsson att eventuellt utveckla det här ytterligare.

Slutligen, herr talman, yrkar jag bifall till reservation 12 under mom. 13, men givetvis står jag bakom övriga reservationer där Folkpartiet finns med.

Anf. 14 EWA LARSSON (mp):

Herr talman! Ja, så har nu utskottet avstyrkt alla motioner med synpunkter och förslag om förbättringar vad avser radio och TV. Motivet är det vanliga: att *public service*-avtalet ska utvärderas. Men vissa saker bör diskuteras och åtgärdas under resans gång, tycker vi i Miljöpartiet. Det är inte bara vart fjärde år som förändringar ska ske.

Vi kan först titta på den icke kommersiella TV:n. Här har vi ett exempel på en åtgärd som kan ske nu, och det är att uppmana regeringen att

återkomma med ett förslag till hur den icke kommersiellt drivna Öppna kanalen kan få ekonomiskt statsstöd. Öppna kanalens verksamhet är unik i sitt slag. Den är icke-kommersiell och som sådan har den stor betydelse för grundläggande demokratiska värden som yttrandefrihet, informationsfrihet och jämställdhet. Öppna kanalen kan i dag ses av drygt 1 miljon människor. Lokalt producerade program och direktsända EU-debatter varvas.

Det är främst de större kommunerna som har råd att ge pengar till de olika föreningar som driver Öppna kanalen. Det här ger en regional obalans som inte är acceptabel. Oavsett var man bor i landet ska man ha tillgång till fria medier. Det har regeringarna i Tyskland och Danmark för länge sedan insett. Det är hög tid också för den svenska regeringen att ta sitt regionala ansvar även i den här frågan. Därför yrkar vi bifall till reservation 20 under mom. 23.

Sedan har vi mångfalden. Vi tycker att det är en typisk avtalsperiods-utvärderingsfråga just om Sveriges Television i dag tillhandahåller TV-program som speglar den kulturella mångfalden i landet och om de utländska programutbudet speglar olika kulturkretsar. Så står det i gällande avtal. Denna fråga och många andra frågor om bredd, kvalitet och fördjupning tar vi upp just vid utvärderingen.

En stafettpinne gäller frågan om en filmfond. Det här är en liten följetong, och detta kommer vi tillsammans med Folkpartiet att envist fortsätta att upprepa. Det gäller behovet av att upprätta en fri utvecklingsfond. Under de fem år som jag varit riksdagsledamot har frågan beretts, men någon gång ska väl beredningen vara klar.

Film är den konstform som näst efter musiken når flest människor. Dvd-formatet har gjort det praktiskt möjligt att se film på vanliga hemdatorer. Med de digitala sändningarna över marknätet kommer det tillgängliga utbudet av film på TV att öka väsentligt. I det sammanhanget ser vi det som viktigt att möjligheten för fria filmare att söka bidrag för sina produktioner ökar.

Med detta yrkar jag bifall till reservation 19 under mom. 22.

Vidare har vi grannlands-TV. I måndags och tisdags var jag m.fl. i denna kammare med Nordiska rådet i Köpenhamn. På kvällen och på morgonen kunde vi se danska, norska och svenska program. Det var endast de norska nyheterna som beskrev oroligheterna i San Sebastian inför deras val.

Vi är nu, uppriktigt sagt, trötta på den svenska regeringens oförmåga att ge den svenska TV-publiken möjlighet att se grannlands-TV. Jag tycker att det är svagt av utskottet att inte enhetligt kunna markera till regeringen att man nu skyndsamt måste lösa de ekonomiska, juridiska och tekniska problem som hör ihop med distribution av nordiska TV-kanaler i Sverige. Det är helt sanslöst att just vårt land ska ha så speciella problem när det går alldeles utmärkt att se grannlands-TV i Danmark och Norge. Här har vi en gemensam reservation med Vänsterpartiet och Moderaterna.

Sedan gäller det barnen och avsaknaden av forskning om hur sexualiserat våld i olika medieformer påverkar barn. Utskottsmajoriteten menar att frågan är värd stor uppmärksamhet – man tackar! – och att forskningen är fri, så därför ska vi inte ha fler synpunkter utöver att frågan ska uppmärksammas.

Ja, så är det och så ska det förbli – forskningen är fri. Men det som är frihet för en är ofrihet för en annan. Miljöpartiet menar att när vi som beslutsfattare behöver underlag för att se om lagar behöver förändras, så går det inte i detta avseende därför att det inte finns något underlag – det saknas forskning.

Vad regeringen omedelbart kan göra är att öka anslagen till Nordicom nu när Unesco tagit bort sitt bidrag. Generellt sett har en kvantitativ nedgång skett inom forskning i Sverige rörande barn och medier. Det har skett sedan Sveriges Radios program- och publikforskning lades ned år 1993. Vi får alltså finna andra vägar i dag, för vägarna är tydligen icke riktigt funna ännu. Vår tidigare internationellt framträdande roll inom barnforskningsområdet behöver alltså återupprättas.

Sedan vill jag säga lite grann om nyheterna. Det finns i dag en oro kring hur det kommer att bli med nyhetsbevakningen framöver. Den nyligen beslutade omorganisationen på Sveriges Television bidrar till den ökade oron. I *public service*-avtalet står det uttryckligen att det ska finnas två separata nyhetsredaktioner, men i dagens hastiga tempo med mer *fast food* än näring att växa av vill vi lyfta fram nödvändigheten av att Sveriges Televisions nyhetsförmedling även framdeles ska kännetecknas av både djup och bredd. I en globaliserad värld behöver också den internationella nyhetsbevakningen fördjupas och nyanseras. Vi anser att den utredare som nu förbereder arbetet för den kommande parlamentariska kommitté som ska utvärdera *public service*-avtalet borde ha fått ett tilläggsdirektiv om att extra se över nyhetsförmedlingens roll i samhällsbygget.

Nu ansåg inte utskottsmajoriteten att det var nödvändigt. Man kan kolla extra på detta, sade man, precis som man sade om handikappades, hörsel- och synskadades möjligheter att se och höra *public service*. Visst kan så ske utan tilläggsdirektiv. Nu får vi se om det blir så.

Till slut, herr talman, vill jag tala om kvalitetsmedel. Vi har alltså tre olika programbolag: SVT, SR och UR, och alla tre bör hänga med och helst gå lite före, tycker vi i Miljöpartiet, i den digitala utvecklingen. Det vill vi i Miljöpartiet därför att vi vill ha en stark och konkurrenskraftig *public service*, men det är viktigt och ett måste att teknikutvecklingen inte går ut över programkvaliteten. Kvalitet är konkurrensmedlet nummer ett. Därför bör samtliga tre programbolag ges ett ekonomiskt kvalitetstillskott. I dag haltar det ekonomiska stödet. Tack!

Anf. 15 ÅKE GUSTAVSSON (s):

Herr talman! Som sagts tidigare var det inte så länge sedan som vi diskuterade TV i kammaren. Det gällde då utbudet av våldsporrfilm i några av de kommersiella TV-kanalerna. Jag tror att de insatser som bl.a. s-kvinnor har gjort har skapat en ökad medvetenhet och kanske också gett en del kommersiella TV-bolags ägare en rejäl tankeställare.

Jag kan konstatera att den aktuella debatten om de kommersiella TV-kanalerna och våldet alltså inte handlar om *public service* i första hand. När det gäller över huvud taget våldsskildringar i TV kommer de, som utskottet också påpekar, från i första hand andra programkanaler än SVT. Det *public service*-boks slut som precis har kommit från Sveriges Television visar för övrigt att man har en väldigt bra utveckling när det gäller våldsskildringar i TV. Det är ganska så starkt reglerat för deras del. Det

Prot.
1999/2000:77
9 mars

Radio- och TV-frågor

vill jag säga med anledning av de inlägg som varit här tidigare. Det hindrar inte att den kommande beredningen får anledning att titta ytterligare på detta.

Regeringen har genom den särskilda utredaren Anders Ljunggren lämnat ut ett uppdrag att lägga fram ett underlag för den här beredningen om villkoren för radio och TV i allmänhetens tjänst under nästa avtalsperiod, som startar år 2002.

Utskottet räknar för sin del i betänkandet upp ett antal punkter som är vägledande för *public service*: redaktionell självständighet, opartiskhet, saklighet, mångfald, decentralisering. Där vill jag säga till Birgitta Sellén att decentralisering innebär att 55 % av utbudet ska vara producerat utanför Stockholm. Det finns självklart anledning att titta vidare på detta. Det handlar om hög kvalitet i programmen och om kulturansvar. Naturligtvis kan *public service*-företagen utvecklas ytterligare. Det är också det som beredningen just nu handlar om inför det nya tillståndet.

Jag vill alltså konstatera att *public service* i dag i hög grad lever upp till de krav som vi hittills har ställt. Nu får vi se hur vi ska kunna gå vidare. Om detta råder det en ganska bred enighet.

Moderaterna har som vanligt en annan uppfattning. De har minst en reservation som i vart fall jag inte blir klok på. De föreslår att *public service* ska ägna sig åt kvalitet och fördjupning. I moderaternas vision ingår vidare att Sveriges Television och Sveriges Radio ska bli en ny-skapande kraft i det svenska kultursamhället. Moderaterna har också synpunkter på nyhetsförmedlingen. Partiet tycker att den ska ha "en redaktionellt fria och oberoende ställning". Jag måste erkänna att jag har svårt att ta den moderata reservationen på allvar. Jag tror också att företrädare för andra partier som i likhet med oss socialdemokrater har en positiv syn på *public service* ställer sig frågande till reservationen.

Moderaterna ger intrycket att det i dag är eländigt ställt inom Sveriges Radio och Sveriges Television. Men med de åtgärder som moderaterna föreslår ska allting bli bra. I själva verket utmärks verksamheten redan i dag i stor utsträckning av det som moderaterna påstår sig vilja skapa. Jag tycker också att den vrångbild som moderaterna ger *public service* är mycket orättvis mot personalen vid Sveriges Radio, Utbildningsradion och Sveriges Television.

Jag ska kommentera ytterligare en punkt i moderaternas reservation. De förändringar moderaterna föreslår gör att "en statligt kontrollerad medieverksamhet inte kommer i konflikt med yttrandefrihetens och tryckfrihetens principer". Jag har ställt frågan i tidigare debatter och måste upprepa den: Är det inte dags att moderaterna slutar att insinuera att Sverige har en av staten hårt kontrollerad och styrd radio och TV? Jag är medveten om att moderaterna i likhet med de flesta högerpartier i Europa kämpar i motvind. Men jag betvivlar att vulgärargument av det här slaget är rätta sättet att vända utvecklingen. Om inte annat borde moderaterna kunna visa så pass mycket respekt för de anställda vid Sveriges Radio, Utbildningsradion och Sveriges Television att de inte beskriver dem som lydiga marionetter.

Jag noterar också att moderaterna som vanligt bara är bekymrade över statliga monopol. Jag gillar inte heller monopol, och det har vi som bekant inte i Sverige. Däremot är jag bekymrad över att vi får allt mäktigare privata monopol. Detta är ett växande problem både i Sverige och

ännu mer i ett internationellt sammanhang. Om detta förs det en seriös debatt i vårt land och i många andra länder. Men denna viktiga debatt tycks ha gått moderaterna helt spårlöst förbi. För dem är det bara svenska staten och socialdemokratins som är ett problem. Man kan undra hur inskränkt man kan bli i sin analys av de här frågorna.

Jag tror när det gäller det fortsatta beredningsarbetet inför den nya avtalsperioden att det finns goda förutsättningar att skapa en bred enighet om att Sverige ska ha *public service* genom ett brett utbud av hög kvalitet som kan tillgodose många olika smakriktningar. *Public service* ska vara ett slagkraftigt alternativ till de kommersiella kanalerna, som självklart också har en viktig plats i utbudet. Ska *public service* kunna vara detta slagkraftiga alternativ går det naturligtvis inte att göra som moderaterna föreslår, att sälja ut en TV-kanal och två radiokanaler och dessutom snäva in den programverksamhet som *public service* ska ägna sig åt och dessutom bjuda de kommersiella satellitkanalerna på att vara gratisbolag i deras programbukett.

Det är ganska fantastiskt att moderaterna anklagar oss socialdemokrater för att styra Sveriges Radio och Sveriges Television samtidigt som partiet föreslår att vi politiker ska tala om vilka program som de ska få syssla med. Vi ska inte få sända i Sveriges Television program som t.ex. kommersiella bolag lika väl kan sända.

Jag hoppas och tror att den fortsatta beredningen av framtiden för *public service* kan samla en bred majoritet, och moderaterna får väl fortsätta sin ökenvandring.

Jag ska kort kommentera några av inläggen och reservationerna. Ett genomgående tema för många har varit vikten av att funktionshindrade får bättre tillgång till SVT:s program. Jag instämmer. Jan Backman har tidigare citerat direktiven. Direktiven till Anders Ljunggren är klara. Man ska öka tillgängligheten. Ser vi bakåt vad som har hänt under perioden 1996–1999 kan vi se att t.ex. antalet TV-textade timmar ökat med 32 %. Det är alltså en ökning med 714 timmar. Jag är inte nöjd. Jag tycker att vi kan gå längre när det gäller att stödja hörsel- och synskadade. Det får vi anledning att titta på i det fortsatta beredningsarbetet. Också här redovisar *public service*-boks slutet mycket intressant statistik som jag tycker att vi alla politiker borde titta närmare på.

Våldsinslagen i SVT:s program tas upp. Inger Davidson hade uppe det i sitt anförande. Jag vill bara konstatera att Sveriges Television för sin del har mycket strikta regler för detta. Jag ska gärna återkomma i replik och närmare redogöra för hur det ser ut för närvarande.

De 20 reservationerna med 23 yrkanden totalt ser jag som att man i allmänhet känner omsorg om verksamheten i *public service*.

Men som jag konstaterade finns det t.ex. våldsinslag, som är betydligt allvarligare problem i andra TV-kanaler än i Sveriges Television.

Lennart Kollmats ska få göra en kommentar. Han har av någon anledning lierat sig med moderaterna i reservationen om tekniken. Han tycker inte att Sveriges Television eller *public service* ska gå i spetsen på något sätt. Jag tycker att det är väldigt viktigt och bra att man ligger långt framme i Sveriges Television och Sveriges Radio med de terrestra digitala sändningarna. Nu sker ju också en successiv utveckling på den här sidan. Jag kan förstå att moderaterna inte vill att *public service* ska ligga i täten på detta område heller, men jag är lite förvånad över att Lennart

Prot.
1999/2000:77
9 mars

Radio- och TV-frågor

Kollmats har lierat sig med dem. Jag vill gärna att han ska få tillfälle att utveckla detta.

Till sist vill jag kommentera de nordiska TV-sändningarna. Jag delar uppfattningen att det har gått för trögt och för sakta med detta. Vi måste se till att det sker någonting så att man kan överföra de nordiska *public service*-företagens sändningar till grannländerna. Jag tog själv initiativet vid Nordiska rådets Stockholms-session till en diskussion om det här. Jag förväntar mig att ministerrådet i Nordiska rådet ger en avrapportering i juni, vid sammanträdet i Oslo, om vad som har hänt.

Dessutom kan jag tillägga att generalsekreteraren i Föreningen Norden, Anders Ljunggren, faktiskt är den som tittar på förberedelserna av hela processen inför det nya avtalet. Jag kan försäkra att jag i Nordiska rådet ska göra vad jag kan för att fortsätta att driva frågan.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter.

Anf. 16 EWA LARSSON (mp):

Herr talman! Jag vill ställa en fråga som handlar om bildens genomslagskraft – i synnerhet den rörliga bildens genomslagskraft.

Jag undrar om Åke Gustavsson kan svara mig på varför vi har olika lagstiftningar för *public service* och den reklamfinansierade televisionen vad avser grovt våld.

Anf. 17 ÅKE GUSTAVSSON (s):

Herr talman! Svaret är enkelt. Precis som Inger Davidson sade är det just därför att *public service* är *public service* och av allmänheten ägt som man ställer extra stora krav på det. Det tycker jag är rimligt, riktigt och naturligt.

Dessutom är det faktiskt viktigt att visa en del våld. Det gäller det verkliga våld som förekommer och det som sker runtom i världen. Det påverkar utvecklingen, och det är viktigt. Vad som sägs ur Sveriges Televisions synpunkt när det gäller skildringar av våld innebär en ganska skarp gräns för sådana skildringar i fiktionsprogram. Därför placeras man inte scener innehållande grova våldsskildringar före kl. 21.

I sitt *public service*-bokslut säger man också någonting som jag tycker är viktigt, nämligen att Sveriges Television är skyldigt att spegla det existerande våldet i samhället i nyhets-, samhälls- och dokumentärprogram. Det kan ibland innebära att Sveriges Television måste visa bilder som kan verka upprörande på publiken. Det finns dock tillfällen då sådan upprördhet är ofrånkomlig för den fulla förståelsen av vad som skildras. Onödigt närgången och detaljerad bildjournalistik ska däremot inte förekomma.

Jag delar alltså Inger Davidsons uppfattning att vi har anledning att ställa större krav på ett *public service*-företag än på den kommersiella marknaden.

Anf. 18 EWA LARSSON (mp):

Herr talman! Min fråga handlar om skälet till de olika lagstiftningarna. Jag menar att bildens genomslagskraft är densamma oavsett om bilderna sänds kommersiellt eller via *public service*.

I Norge har man samma lagstiftning när det gäller det pornografiska nattutbudet, och det har man även i England. I Finland funderar man däremot på att ta bort 18-årsgränsen på sina nattsändningar, vilket är helt oförklarligt. Man kan ju ladda ned programmen på natten och se dem vilken tid på dygnet som helst.

Jag tycker att vi skulle kunna modernisera vår lagstiftning och inse att det är samma grova våldsskildringar, som har samma genomslagskraft oavsett var de visas. Skulle vi inte kunna enas om att i alla fall fundera på om inte påverkan är densamma?

Anf. 19 ÅKE GUSTAVSSON (s):

Herr talman! Jag har ingenting emot det – tvärtom. Det är bara det att i det här sammanhanget är det kulturutskottets betänkande som handlar om *public service* som gäller. Det är också det som är vårt beredningsområde. Radio- och TV-lagen i övrigt är primärt konstitutionsutskottets ansvarsområde.

Men den senaste tidens debatt visar att det finns en viss upprördhet över hur en del kommersiella TV-kanaler har hanterat de här frågorna. Det finns säkert anledning att överväga detta. Jag har valt att svara utifrån hur Sveriges Television hanterar frågan.

Anf. 20 BIRGITTA SELLÉN (c):

Herr talman! Ja, Åke Gustavsson – jag är medveten om att 55 % av programmen ska produceras ute i landet, och att det är kanalcheferna som delar ut uppdragen. Exempelvis produceras radions samhällsprogram i Norrköping alternativt Örebro. Det är ganska tunga program. Andra lokala radiostationer upplever att de får enklare uppdrag.

De har dessutom stora problem med ekonomin redan tidigare eftersom man skär ned verksamheten väldigt starkt 1996, vilket har gjort att lokalradiostationerna har tagit bort sina tekniker. Journalisterna får sköta både intervju och teknik, medan man här i Stockholm fortfarande har kvar teknikerna.

Jag undrar hur Åke Gustavsson ser på att de lokala och regionala kanalerna ska ha en ökad beredskap utan att få någon förstärkning i samband med att man skär ned på övriga journalister som ska bevaka hela landet.

Anf. 21 ÅKE GUSTAVSSON (s):

Herr talman! Sveriges Television är i en tuff ekonomisk situation – det är vi alla väl medvetna om. Det gäller för övrigt också Sveriges Radio. Det är de här kärva ekonomiska resurserna som leder till att man gör förändringar.

Däremot vill jag påstå – och där tror jag också att jag har en viss trovärdighet – att jag inte accepterar att man bygger på i Stockholm samtidigt som man skär ned ute i landet. Menar vi allvar med en television i allmänhetens tjänst, att den ska vara tillgänglig för alla och att den ska vara Sveriges, och inte Stockholms, television så ska den också spegla Sverige.

Jag tycker principiellt att en regional redaktion ska ha två uppgifter. Den ena ska vara att spegla det som händer i regionen för regionala mottagare, tittare och lyssnare. Den andra är att göra program som ska sän-

das över hela Sverige. Det handlar alltså i det avseendet om ett riksuppdrag. Inför den kommande beredningen av ärendet tycker jag att detta är en ganska rimlig utgångspunkt.

Anf. 22 BIRGITTA SELLÉN (c):

Herr talman! Som jag sade i mitt anförande tycker jag precis som Åke Gustavsson att det är bra att de regionala och lokala journalisterna ska bevaka saker och ting. Men med de knappa resurser de har i och med att man har fått säga upp folk tidigare finns det inte möjlighet att bearbeta programmen så att det blir intressant att ta emot dessa radio- eller TV-sändningar. Dessutom sitter det bara en person i Stockholm och bevakar 24 lokalradiokanaler. Det är också en sådan här omänsklig uppgift.

Det gläder mig att Åke Gustavsson trycker på att det är viktigt att detta är hela Sveriges kanaler. Tillsammans kan vi kanske påverka så att man skär ned lite grann på teknikerna här i Stockholm så att lokala och regionala kanaler genom en omfördelning kan få lite mer bidrag. På så sätt kan det snurra runt bättre för hela landet.

Anf. 23 ÅKE GUSTAVSSON (s):

Herr talman! Vi ska inte gå in i Sveriges Televisions inre organisation. Det tror jag inte är vår uppgift som politiker. Vi ska ange riktlinjer, och det har jag försökt tala om. Det är *Sveriges Television*, och inget annat.

Anf. 24 JAN BACKMAN (m):

Herr talman! Åke Gustavsson väljer att först måla upp en bild av vad moderaterna tycker om *public service*, och sedan angripa den. Så gör ju gamla ärrade stridskämpar på det politiska debattfältet, men jag har svårt att instämna i den bilden. Jag har noterat de här orden: Moderaterna anser att det är eländigt ställt inom *public service*, och tilltror det inte någonting. Men det är faktiskt det vi gör – vi bara pekar på att *public service* nu ska uppträda i en ny mediemiljö där det både öppnas nya möjligheter och ställs nya krav.

Vi säger ju att vi vill se en utveckling mot ökad kvalitet och fördjupning utifrån den kvalitetsnivå som man nu befinner sig på. Vi har talat om att man, genom att avstå från att göra sådant som andra gör lika bra, frigör resurser för att höja sin kvalitetsstandard. Då blir det alltså en *public service*-verksamhet som verkligen blir en angelägenhet för hela svenska folket.

Vi är inte på något sätt anhängare av privata monopol, som Åke Gustavsson påstår. Vi har på olika sätt försökt motverka det. Konkurrenslagstiftning och annat har ju väldigt mycket präglats av moderata politiska krafter.

Sedan påstår han också att Lennart Kollmats har ljerat sig med oss när det gäller SVT:s och SR:s plats i den tekniska utvecklingen, men det kanske Lennart Kollmats själv bemöter sedan. Men det är faktiskt en folkpartistisk reservation som vi ställer oss bakom.

Till sist vill jag bara säga något om detta att också byta inriktning på verksamheten när nya förhållanden uppträder. Det är faktiskt så att den nya TV-ledningen också själv har annonserat att man menar att situation-

en i dag är sådan att det finns anledning att se över programformerna, och det tycker vi att de ska få göra när det nya avtalet träder i kraft.

Prot.
1999/2000:77
9 mars

Radio- och TV-frågor

Anf. 25 ÅKE GUSTAVSSON (s):

Herr talman! Jag kan inte hjälpa att jag målar upp den här bilden när jag citerar vad Moderaterna har skrivit i sin reservation. Det är er bild det handlar om. Att snäva in Sveriges Televisions möjligheter att göra program och säga att man inte ska få sända breda program är ju inte att höja kvaliteten, om det är det ni är ute efter. Jag citerar direkt ur motionen. Där står det: "Att t.ex. ge *public service*-företagen förtur att sända vissa idrottsevenemang är inte förenligt med denna roll."

Varför ska inte Sveriges Television tillsammans med EBU få distribuera OS till svenska tittare? Varför ska de inte få sända VM i fotboll? Jag menar att det är exempel på att man vill snäva in.

Resultatet av den moderata politiken blir att när ni har sålt ut en av Sveriges Televisions kanaler snävar ni verkligen in programverksamheten. I förlängningen blir det inte heller någon angelägenhet för hela svenska folket. Jag vill att det just ska vara en angelägenhet för hela svenska folket. Det finns siffror som visar att man har både bredd och djup. I genomsnitt ser 53 % av svenska folket i dag någon av sändningarna från Sveriges Television. Det får de gärna fortsätta med.

Men utöver den här bredden ska vi också kunna producera djup genom lite mer udda program.

Anf. 26 JAN BACKMAN (m):

Herr talman! Åke Gustavsson nämner idrottsevenemangen. Det var faktiskt inte så att SVT skulle få konkurrera på likvärdiga villkor med övriga kanaler om att få sända intressanta idrottsevenemang. Det var så att man skulle få förtur att göra det, och denna förtur skulle vara styrd av ett politiskt beslut. Det är detta vi har opponerat oss emot. Om man når överenskommelser med dem som erbjuder idrottsevenemang av olika slag är det klart att man också ska sända dem till svenska folket.

Den insnävning som Åke Gustavsson pratar om kan, åtminstone för mig, innebära en fördjupning. Att man inte håller på med allting behöver inte innebära en kvalitetssänkning så länge det man fortfarande åtar sig att genomföra på det kulturella området, inom nyhetsförmedlingen och samhällskritiken görs på ett sätt som uppmärksammas och uppskattas av tittare och lyssnare.

Anf. 27 ÅKE GUSTAVSSON (s):

Herr talman! Jag tycker inte heller att man ska hålla på med allting. Men de program man sänder ska genomgående ha en hög kvalitet. Man får gärna sända s.k. såpa om den har en hög kvalitet, och det gör man ju också genom t.ex. Rederiet. Det tycker jag att man ska fortsätta med.

Sedan kan jag för min del privat tycka att man borde sända ett och annat program som man för närvarande inte sänder, men det har jag som politiker ingen anledning att lägga mig i.

Jag tycker faktiskt att t.ex. idrottsevenemang är sådant som man ska ha möjlighet att se utan att vara hänvisad till en betal-TV-kanal. Det är faktiskt jag som TV-tittare som är med och betalar verksamheten. Då ska man också ha förutsättningar för ett hyggligt utbud även på det här om-

rådet. Jag är medveten om att det här är en kontroversiell fråga gentemot *public service*-företag och idrottsrörelsen. Men det är min ståndpunkt.

Anf. 28 INGER DAVIDSON (kd):

Herr talman! Låt mig först förtydliga en sak när det gäller kabelkanalernas sändningar. Med olika lagstiftningsförslag som vi har fört fram vill vi försöka komma åt även dem. Åke Gustavsson och jag är överens om att riksdagen har ett särskilt ansvar för *public service*-kanalerna, och det är dem vi diskuterar här i dag.

Det är inte det verkliga våldet som jag vänder mig emot. Visst kan det vara stötande, men det kan också finnas stor anledning att visa hur det ser ut i verkligheten. Det är på fiktionssidan som jag tycker att vi har anledning att bekymra oss för hela det breda utbud som finns. Trots allt har Sveriges Television tyvärr en del i detta, även om de är mycket bättre än de andra kanalerna. I *public service*-redovisningarna gör man just jämförelsen med kabelkanalerna. Då är det naturligtvis inte så svårt att bli klassens ljus, eftersom de ligger på en väldigt låg nivå i det här avseendet.

Jag undrar om Åke Gustavsson tycker att det ligger på en lagom nivå i dag. Har han kontakt med föräldrar och andra som uttrycker oro för att även *public service*-kanalerna har låtit tröskeln bli lite för låg och släpper fram för mycket grovt våld i dag?

Sedan handlade det om de funktionshindrade. Jag har också läst *public service*-redovisningen om ökningen av antalet textade program, plus 32 %. Men det är ju från en låg nivå. Vi kan inte känna oss nöjda, och det tror jag inte heller att Åke Gustavsson gör. Därför frågar jag också här: Varför kunde vi inte gemensamt i utskottet be att få tydligare direktiv så att vi, när vi kommer till den utredning som vi ska sitta i så småningom, hade haft ett bra underlag för att ställa krav?

Anf. 29 ÅKE GUSTAVSSON (s):

Herr talman! Låt mig först ta upp detta med tilläggsdirektiv till Anders Ljunggren. Enligt direktiven ska han vara klar med sin beredning av ärendet före utgången av maj månad. Vid en snabb genomgång av de reservationer som finns här kan man se att det är åtta olika reservationer som handlar om tilläggsdirektiv till Anders Ljunggren. Det innebär att han i princip skulle ha två månader på sig att hantera de här tilläggsdirektiven om vi skulle följa detta i riksdagen. Det är naturligtvis en omöjlighet om vi inte vill senarelägga hela hanteringen. Men då hamnar vi å andra sidan i situationen att riksdagen slutligen, efter den parlamentariska beredningen, inte i tid hinner att hantera ärendet färdigt.

Jag är uppriktigt sagt, Inger Davidson, inte så bekymrad över detta. Jag tycker faktiskt att direktiven är rätt hyggliga. De slår fast att man ska öka tillgängligheten. Då får han se hur man ska kunna göra detta.

För det andra vet jag att man arbetar med detta i programbolagen. Det framgår också ganska bra av det *public service*-bokslut som är gjort nu.

För det tredje, och det är också det avgörande, kommer sannolikt Inger Davidson, eller i alla fall en företrädare för Kristdemokraterna, att få ett inflytande över det fortsatta arbetet. Den frågan kommer säkert att kunna hanteras ytterligare för den händelse man inte är nöjd med den tidigare hanteringen av ärendet.

Anf. 30 INGER DAVIDSON (kd):

Herr talman! Jag håller med om att den här utredaren har kort tid på sig att hinna med allt han ska. Det har han också haft från början. Han skulle inte kunna behandla allt som står i de här reservationerna.

Men just när det gäller de funktionshindrade finns det en stor upplutning. Det är fyra partier som står bakom reservationen, och jag uppfattar att även de tre övriga partierna vill åt samma håll. Därför anser jag fortfarande att man skulle ha kunnat begära det just i det fallet. Hade han behövt något längre tid på sig kunde han väl ha fått det också.

Även om jag kommer att ha inflytande anser jag mig inte tillräckligt kunnig för att kunna precisera vilka krav som ska ställas för att den här utvecklingen ska gå framåt. Det hade behövts experter som hade tagit fram det. Jag beklagar alltså att vi inte tillsammans har begärt att vi ska få tilläggsdirektiv på det här området.

När det gäller antalet fiktiva grova våldsinslag uppfattade jag inte att jag fick något svar från Åke Gustavsson om han anser att det är lagom i dag eller om han tycker att det vore bra om man ytterligare skärper sig och höjer standarden inom *public service*-verksamheten.

Anf. 31 ÅKE GUSTAVSSON (s):

Herr talman! När det gäller den sista frågan tycker jag allmänt sett att BBC har en ganska hygglig policy. Det som möjligen skiljer Sveriges Television från BBC är att det är klarare inskrivet vilka regler som finns. Det är inte ett internt papper utan ett mer officiellt papper som BBC har som sina riktlinjer. Men det får vi anledning att titta på.

Vad jag har anledning att säga här är att det finns en medvetenhet om de här frågorna i Sveriges Television och att man arbetar med dem. Det har också redovisats i det *public service*-boks slut som jag tidigare har nämnt.

När det gäller den andra frågan om funktionshindrade vill jag möjligen stilla oron genom att än en gång citera det som Jan Backman i sitt anförande citerade. Det är ur direktiven till Anders Ljunggren:

”En utgångspunkt bör vara att radio- och TV-programmens tillgänglighet för funktionshindrade skall öka. Utredaren skall undersöka om det behöver ställas ytterligare krav på programföretagen för att uppnå en ökad tillgänglighet och föreslå hur sådana krav i så fall skall utformas. Utredaren bör i detta sammanhang beakta erfarenheter från andra länder och möjligheterna att använda ny teknik.”

Samtidigt som jag har citerat detta ser jag i den redovisning som Sveriges Television gör att man exempelvis från Sveriges Televisions sida lämnar expertstöd till Svenska Enter Rehabilitering AB:s utvecklingsprojekt om den talade textremsan. Tekniken bygger på att TV-tittaren hos sig installerar en liten datorutrustning med vilken undertextsinformationen i TV-bilden återges i tal. Samtliga svenskspråkiga undertexter i alla TV-kanaler – alltså inte bara SVT – kan då bli tillgängliga vid alla tider på dygnet för såväl synskadade som andra som önskar höra texten. Man kan också gå in på Sveriges Televisions webbplats som är anpassad för synskadade som via Internet önskar ta del av Sveriges Televisions programtablå.

När det gäller hörselskadade är det kanske något mer en fråga för Sveriges Radio att arbeta med. Jag tycker inte att det är en dålig utveckling att man har ökat TV-texten med 32 % under den här tidsperioden.

Anf. 32 LENNART KOLLMATS (fp):

Herr talman! Jag gläder mig åt att Åke Gustavsson hörde att jag tog upp frågan om kostnader för satsningar på ny teknik. Samtidigt är jag ledsen över att han inte lyssnade på vad jag sade eftersom han bad mig att återigen utveckla vad jag tog upp i anförandet.

Det noteras ju att Sverige och Storbritannien ligger i täten när det gäller den digitala utvecklingen. Så har det sagts vid studiebesök och liknande.

Jag undrar om Åke Gustavsson ser skillnaden mellan att ligga i täten och det jag sade, nämligen att ligga långt framme när det gäller teknikutvecklingen. Är det inte så att utskottets skrivning är en antydning åt det håll jag skissade eftersom man talar om att ligga långt framme samtidigt som man understryker att kostnaderna för den nya tekniken givetvis måste vägas mot det behov som finns av programtjänster, etc.

Anf. 33 ÅKE GUSTAVSSON (s):

Herr talman! Jo, Lennart Kollmats, jag ser den skillnaden. Men när det gäller digitala satsningar och IT över huvud taget ligger Sverige i täten, det är väl ganska välbekant. Och jag tycker att vi ska fortsätta att göra det.

Jag tycker dessutom att Sveriges Television och Sveriges Radio i det här fallet gör ett visst spåningsarbete som gagnar utvecklingen som helhet i samhället. De terrestra digitala marksändningarna, som det har diskuterats mycket om, har nu en ganska positiv utveckling. Antalet nya kontrakt som tecknas ökar kraftigt. Förra året sade man att det bara handlade om några hundra kontrakt. Det visade sig, när jag kontrollerade detta, att det förra veckan var ungefär 7 000 kontrakt, och för närvarande sker det en ökning med 700 till 1 000.

Det tycker jag är bra, och det markerar väl att det är en tröghet i början men att det sedan efter ett tag börjar röra på sig. Så har det varit med alla teknikskiften. Det tar tid i början, inte mycket händer. Men sedan blir det något slags ketchupeffekt, och det är väl den man möjligen nu ser framför sig.

Dessutom är det på så sätt, om man ska tala i ekonomiska termer, att den digitala tekniken är avsevärt billigare än vad den traditionella konventionella analoga tekniken är.

Anf. 34 LENNART KOLLMATS (fp):

Herr talman! Detta är inte den första debatten som har varit i det här avseendet. Det har varit en hel del debatter om att det här riskerar att menligt påverka programutbudet och att marknaden inte är med. Det är klart att siffran 7 000 kanske inte är så imponerande i det här läget, men jag inser också att vi inom en överskådlig tid har en s.k. ketchupeffekt.

Frågan är om det är den teknik vi har i dag eller om det är en annan teknik. Vi hade en sådan utveckling på mobiltelefoniområdet, där en teknik visade sig inte vara den som det blev när ketchupeffekten så små-

ningom kom. Då kan ju det här i inledningen ha varit ganska dyrt, om man med nödvändighet ligger i tåten.

Jag skulle vilja ställa en liten tillägsfråga. Det vore intressant att veta om Åke Gustavsson anser att staten på något sätt ska subventionerna exempelvis de nya boxar som krävs för att se digital TV.

Prot.
1999/2000:77
9 mars

Radio- och TV-frågor

Anf. 35 ÅKE GUSTAVSSON (s):

Herr talman! Det har jag svårt att se att man ska göra.

Det som nu har hänt är att Teracom har gjort upphandlingar och nu står för distributionen via marknätet, som ju är det vi talar om i det här fallet. Det är en ansträngning ur investeringssynpunkt för Teracom. Men Teracom gör den satsningen därför att man hoppas på att man ska kunna få igen pengarna. Teracom är ju i övrigt ett som jag ser det ganska framgångsrikt företag.

Sedan till frågan om det blir den här tekniken eller någon annan teknik. Det är klart att det blir den här tekniken. Det är klart att det blir en digital teknik. Det *är* en digital teknik under alla förhållanden. Det ligger också inbyggt i de *set up*-boxar man nu kan hyra på marknaden om man vill. Vill man får man också köpa dem. Det innebär möjligheter till uppgradering. Framöver kommer det successivt apparater som kan ännu fler konster. Det kan vi utgå från. Sådan är ju den tekniska utvecklingen. Om vi med den tekniken menar marksänd teknik som är digital tror jag att det är den teknik vi kommer att ha kvar.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 15 mars.)

2 § Vägverket, Banverket och miljön

Föredrogs
trafikutskottets betänkande 1999/2000:TU4
Vägverket, Banverket och miljön (förs. 1999/2000:RR2).

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 15 mars.)

3 § Vissa fastighetsrättsliga frågor

Föredrogs
bostadsutskottets betänkande 1999/2000:BoU6
Vissa fastighetsrättsliga frågor.

Anf. 36 KNUT BILLING (m):

Herr talman! I det här betänkandet behandlas frågor angående tredimensionell fastighetsbildning, tomträttsinstitutet, den kommunala förköpsrätten, expropriation m.m.

I en borgerlig fyrpartireservation förordar vi att regeringen snarast lägger fram förslag till lagstiftning som möjliggör fastighetsbildning i

*Vissa fastighets-
rättsliga frågor*

enlighet med utredningsbetänkandet *Tredimensionell fastighetsbildning* från 1996.

I vårt samhälle ser vi exempel på sammansatta byggnader med mycket skilda användningssätt och med många olika användare. Det här leder till krav på möjlighet att äga en eller flera delar av byggnaden. Då måste det också gå att avgränsa äganderätten inne i en byggnad. Det kan också finnas behov av att kunna avgränsa äganderätten till ett visst utrymme under jord, oavsett äganderätten till fastigheten i övrigt.

I vårt land finns inte en sådan här rätt till tredimensionell fastighetsbildning. Den skulle dock innebära ett viktigt nytänkande vad gäller fastighetsbegreppet. Vi skulle få ett enklare och effektivare fastighetsutnyttjande.

Möjligheterna för olika byggherrar att genom samverkan bygga med helt olika syften skulle förbättras högst avsevärt. Ekonomin i projekten skulle förbättras, vilket skulle leda till lägre kostnader för brukaren.

En ytterligare fördel vore att systemet skulle möjliggöra införande även av ägarlägenheter. I denna senare fråga har riksdagen begärt en utredning av regeringen. Justitiedepartementet, som har ansvar för den frågan, har dock inte under ett helt år mäktat med att skriva direktiv till en utredning, än mindre att leta fram utredare. Därför, herr talman, vill jag yrka bifall till reservation 2, för att se om detta möjligtvis skulle kunna ha någon effekt på Justitiedepartementet i påskyndande riktning.

I reservation 4 föreslår de borgerliga partierna att tomträttsinstitutet avskaffas. Även här handlar det om nytänkande. Tomträttsinstitutet, som en gång i tiden infördes efter förslag av Arvid Lindman, var ett viktigt instrument för att göra det lättare för mindre köpstarka att främst skaffa sig ett eget småhus. Men tiderna ändras. Tomträtten har i dag spelat ut sin roll och då bör lagstiftningen följa med och institutet avskaffas.

I reservation 5 förordar vi moderater att den kommunala förköpsrätten avskaffas. Förköpsrätten fyller inte någon funktion i den kommunala markplaneringen. Kommunen är och kommer att förbli den starkaste aktören även när förköpslagen avskaffas. Kommunerna har planmonopolet, expropriationslagen och överlägsna ekonomiska och personella resurser. Om en kommun behöver en fastighet för något ändamål som innebär att man måste äga fastigheten är det naturliga att kommunen agerar som en bland andra och försöker förvärva fastigheten på sedvanligt sätt. Därför yrkar jag bifall till reservation 5.

I reservationerna 6 och 7 behandlas frågor angående expropriation. Vi moderater anser att lagen ger utrymme för godtycke. Den enskilde fastighetsägaren riskerar att utsättas för expropriation av rent konfiskatorisk karaktär utan att den är påkallad av angelägna samhällsintressen. Vi vill därför ha en översyn av lagen. Översynens syfte är att begränsa möjligheterna till expropriation. Vi föreslår också förändringar vad gäller ersättningsreglerna. Vi vill avskaffa det underläge som den s.k. presumtionsregeln innebär för den enskilde.

Herr talman! Jag avstår från att yrka bifall till reservationerna 4, 6 och 7, men det innebär inte att jag anser att de är mindre viktiga. Jag gör det endast med hänvisning till de regler för effektivisering av kammarens plenitid som vi moderater tillämpar.

Anf. 37 ULF BJÖRKLUND (kd):

Herr talman! Det känns nästan genant och som ihåligt prat att återigen från den här talarstolen ropa ut att hela Sverige ska leva – och dessutom vid behandlingen av ett betänkande med så torr titel som *Vissa fastighetsrättsliga frågor*. Men det hör ändå hemma här. En levande landsbygd är livsviktig för hela Sverige. Alla tänkbara åtgärder måste vidtas för att landsbygden ska leva.

Utflyttningen har trots vidtagna åtgärder accelererat under senare år. Uteblivna infrastruktursatsningar och brister inom regionalpolitikens område riskerar att permanenta landsbygdens kris och fortsatta utarmning.

Naturligtvis kan inte *vissa fastighetsrättsliga frågor* ensamt lägga detta till rätta, men kanske ändå något. Alla bäckar små, heter det ju.

Drömmen om landsbygden lever i många människors hjärtan. Vi vet att landsbygden skapar harmoniska människor, och sannolikt är det också den bästa uppväxtmiljön för barn och ungdomar. Men drömmar är inte alltid så lätta att förverkliga eftersom hindren ofta är många.

Jag ska här bara beröra förvärvslagstiftningen, jordförvärvslagen och frågor som har med boplikt att göra.

Jord- och skogsbruket är trots allt fortfarande en viktig näring på landsbygden. Det gäller att värna om resterna av jord- och skogsbruk av den typ vi har i Sverige. Sysselsättningen i glesbygd måste stärkas och familj jordbruken skyddas. Det har betydelse ur flera synvinklar, inte minst vad gäller möjligheterna att nå en ur miljösynpunkt hållbar utveckling. Problemet ska ses mot bakgrund av att köptrycket från svenska och utländska företag och andra intressenter kan förväntas öka i framtiden. Uppköp och exploatering med endast kortsiktiga vinstintressen som mål måste effektivt motverkas.

Främst gäller det att stärka sambandet mellan ägande, brukande och boende. Den nuvarande lagstiftningen ger visst uttryck för en restriktivitet som i grunden är bra, men att man enkelt kan slingra sig förbi reglerna om boplikt måste ändå motverkas. Lagstiftningen måste bättre bidra till att bevara och utveckla en levande landsbygd.

Man måste på ett tydligare sätt stärka de fastboendes situation i förhållande till det s.k. utboägandet. När en bybefolkning inte längre har kvar bestämmande över den egna byns och närområdets marker finns risken att en död hand läggs över stora områden. Det blir till hinder för en positiv utveckling av bygden.

Ett särskilt problemkomplex är juridiska personers möjlighet till förvärv. Det har blivit svårt för privatskogsbruket att konkurrera med bolagen om skogsmarken i regioner där bolagen bedriver en offensiv markpolitik. Reglerna måste få en sådan utformning och tillämpning att familj jordbruken blir den dominerande ägarkategorin och att generationsskiften underlättas.

Exempel på oseriös exploatering från nya ägares sida har lett till berättigade reaktioner från lokalbefolkningen. Lokala opinioner har på olika sätt agerat för att rädda kvar så mycket ägande som möjligt av skogen i respektive bygd. Goda exempel finns på lokala förvaltningsmodeller där lokalbefolkningen ges förtroende att sköta förvaltningen med nya arbetstillfällen som följd. Denna möjlighet bör nu uppmärksammas mer.

Prot.

1999/2000:77

9 mars

Vissa fastighetsrättsliga frågor

Assi Domän och Sveaskog kan, om bara viljan finns, på detta sätt bli ett bra instrument i regionalpolitiken där lokalbefolkningen kan känna sig delaktig i förvaltandet och utvecklingen av sin hembygd utan att nödvändigtvis vara direkt ägare av marken.

Den utredning som pågår om de här frågorna har all anledning att lyssna till de lokala krafter som bildat det s.k. Byskogsforum. Det är ett organ som betonar lokalbefolkningens rättigheter till skogen med förslag till förvaltningsmodeller där ägandet inte ligger lokalt.

Herr talman! Jag vill härmed yrka bifall till reservation nr 1 som berör jordförvärvslagen och en förstärkt boplikt.

För övrigt är Kristdemokraterna också delaktiga i en reservation om tredimensionell fastighetsbildning. Det handlar om lite nytänkande för svensk del vad gäller fastighetsbegreppet. Det kan ju medverka till ett enklare och effektivare fastighetsutnyttjande. Det innebär också bättre möjligheter till samverkan för olika byggherrar, särskilt då man vill bygga med olika syften.

Vi har från Kristdemokraternas sida också till betänkandet fogat två särskilda yttranden inom områden som vi vill arbeta vidare med och på olika sätt återkomma till. Ett berör förvärv av permanentbostäder för fritidsändamål och det andra gäller omarronderingsfrågor.

Här och nu gäller alltså bifall till reservation nr 1. Tack.

Anf. 38 RIGMOR STENMARK (c):

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 1 under mom. 1 och reservation nr 3 under mom. 6. Jag står naturligtvis bakom de andra reservationer där mitt namn finns med.

I mitt anförande tänker jag bara beröra två frågor, nämligen jordförvärvslagen och ortnamnskydd i fastighetsbildningslagen.

Riksdagen beslutade våren 1991 om en omfattande avreglering av jordförvärvslagen. Centerpartiet var emot delar av de förändringarna. När det gäller den s.k. boplikten för jordbruksfastigheter förändrades lagen på så vis att bestämmelserna om boplikt endast gäller i de områden som erhåller glesbygdstöd. Dessutom är tillämpningen av lagen svag på det här området. Med andra ord har boplikten en högst begränsad betydelse.

Centerpartiet varnade i samband med förändringarna för att förändringar i jordförvärvslagen skulle leda till en omfattande försäljning av fastigheter till personer som inte hade för avsikt att vare sig bo på eller bruka fastigheten. I vissa delar av landet har den utveckling som vi varnade för blivit verklighet.

Centerpartiet har vid flera tillfällen därefter krävt en översyn av den gällande lagstiftningen i syfte att stärka kedjan ägande–brukande–boende. Det är därför bra att en ny översyn ska göras av jordförvärvslagen och fastighetsbildningslagen.

Samtidigt kan det konstateras att utredningens uppdrag främst begränsar sig till frågan om jordförvärvslagens effekter för fysiska och juridiska personers möjligheter att förvärva skogsmark, framför allt bestämmelserna om förvärvarens anknytning till den ort där den förvärvade egendomen finns och om förvärv mellan juridiska personer. Centerpartiets krav på att hela jordförvärvslagen ska ses över står därför fast, och det kravet bör ges regeringens till känna.

Jag har inga betänkligheter mot att från den här talarstolen gång på gång framhålla att vi behöver livskraft i hela landet. Jag höll på att säga att jag kommer att göra det ända tills vi får det, men det är väl att ta i, för det lär dröja.

När det gäller ortnamn i fastighetsbildningslagen vill jag peka på att regeringens förslag inte innehåller någon särskild bestämmelse till skydd för ortnamn. Ortnamn ger identitet, framför allt på landsbygden, och det är oerhört viktigt att man får ha ortnamnen kvar. Utredningen och regeringen har i stället konstaterat att ortnamn inte i någon större utsträckning har tagits i bruk.

Det kan konstateras att under de mer än tre år som har gått sedan utredningen lade fram sitt betänkande har alltför många fastighetsförvärv föranlett fastighetsreglering i stället för att leda till lagfart. Anledningen till det tycks vara ekonomisk, eftersom avgiften vid fastighetsreglering är mindre än den avgift och den stämpelskatt som tas ut när lagfart beviljas. Man kan hela tiden se att det är ekonomin som är styrande.

I de motioner som behandlas i betänkandet ges exempel på att flera fastigheter på olika platser inom en socken genom fastighetsreglering tillsammans kommer att utgöra en enda fastighet, vilket får till följd att samma bynamn finns på flera olika ställen. Vi anser att detta inte är bra. Vi vill att ortnamnen ska vara kvar i allt större utsträckning.
(forts. 5 §)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.52 på förslag av förste vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 14.00 då frågestunden skulle börja.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.00.

4 § Frågestund

Frågestund

Anf. 39 TREDJE VICE TALMANNEN:

I dagens frågestund deltar följande statsråd: Statsminister Göran Persson, statsrådet Maj-Inger Klingvall, statsrådet Ulrica Messing, socialminister Lars Engqvist och statsrådet Ingegerd Wärnersson.

Statsministern besvarar allmänpolitiska frågor. Frågorna till övriga statsråd förutsätts beröra deras ansvarsområden inom regeringen.

Införelserna för alkohol och tobak

Anf. 40 PER BILL (m):

Fru talman! Jag har en fråga till statsministern.

Prot.
1999/2000:77
9 mars

*Vissa fastighets-
rättsliga frågor*

I regeringens alltmer desperata kamp för att få behålla de svenska alkoholundantagen har det hittills inte gått så bra för regeringen – vilket jag och många andra är glada för. Min fråga lyder som följande:

Tänker ni ta hjälp av Jörg Haiders regering i Österrike för att få behålla de svenska undantagsreglerna när det gäller privat införsel av alkohol och tobak?

Anf. 41 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Desperat var väl ordet, men det är kanske bäst en beskrivning av frågeställaren. Per Bill gav uttryck för ett lite väl ytligt, nästan enfaldigt sätt att beskriva ett stort samhällsproblem.

Vi har en svensk alkoholpolitik som bygger på ett högt pris, åldersgränser och på ett systembolag. Det har fungerat. Vi har låga alkoholskador. Vi har ingen anledning att frivilligt släppa efter på den politiken. Det är vad den här diskussionen handlar om. Att kalla den för desperat och koppla den till Jörg Haider och andra stickspår är billigt.

Vi tänker stå för den svenska linjen, som i det här sammanhanget är en mycket restriktiv alkoholpolitik. Den utgår från ett folkhälsoperspektiv.

Anf. 42 PER BILL (m):

Fru talman! Jag fick inte riktigt svar på frågan. Jag har tolkat det så att det nu endast återstår en möjlighet för regeringen, nämligen att få samtliga 15 finansministrar att lägga fram ett förslag till kommissionen. För att få samtliga 15 att göra det kan jag inte se annat än att regeringen måste ha politiskt samarbete med den österrikiske regeringen för att kunna övertyga den österrikiske finansministern. Det är intressant för svenska folket om regeringen är så intresserad av att få behålla undantaget – som faktiskt är ett brott mot en av de grundläggande friheterna i EU – att man också tänker ha överläggningar med Österrikes finansminister.

Anf. 43 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag kan försäkra att den typ av brott som Per Bill talar om i sammanhanget begås regelmässigt av samtliga EU:s medlemsstater. Vi har alla undantag i ett eller annat avseende. Det finns en nationell tradition. Unionen fungerar inte om inte den typen av generositet mot varandra finns.

Det finns många sätt för oss att även i fortsättningen bevaka våra svenska intressen. Vi behöver på inget sätt hamna i ett läge då detta sätts emot en strikt och restriktiv linje gentemot den nya österrikiska regeringen. Per Bill och hans parti borde också ha kraften att ta avstånd från denna.

Insatser för arbetslösa invandrare

Anf. 44 ANA MARIA NARTI (fp):

Fru talman! Jag har en fråga till statsrådet Ulrica Messing.

Vi är alla i Sverige mycket bekymrade över invandrarnas låga delaktighet i det sociala och politiska livet. Detta har utan tvivel samband med den stora arbetslösheten bland invandrare.

Sedan i höstas är det ett slags övergångsperiod i arbetsmarknadspolitiken. Det betyder att mycket få arbetsmarknadsåtgärder beviljas, och få kurser har kommit i gång. Det finns en massa invandrare som sitter och väntar på att saker och ting ska hända.

Jag vill fråga statsrådet om det finns speciella insatser för aktivering av arbetslösa invandrare just nu.

Frågestund

Anf. 45 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Fru talman! Ja, det finns det.

En särskild satsning görs med hjälp av storstadspolitiken. Regeringen skriver just nu avtal med sju kommuner i våra tre stora städer. Majoriteten av alla människor med invandrabakgrund som är arbetslösa i vårt land finns i de tre stora städerna.

Med hjälp av avtal i storstadspolitiken ökar vi möjligheterna för kommunernas lokala myndigheter att samarbeta och samverka. De gör det konkret genom att varva möjligheter till utbildning, introduktion på arbetsmarknaden till praktik, möjlighet att starta eget företag, validering av gamla utbildningar och mentorsprogram. Det finns en flora av goda exempel i vårt land där man knyter nätverk för att minska arbetslösheten inte minst bland invandrarna. Det är oerhört viktigt att vi lyckas med detta, eftersom arbetsmarknaden är en viktig del för vuxna i vårt land att integrera sig i hela samhället och för att öka integrationen totalt.

Anf. 46 ANA MARIA NARTI (fp):

Fru talman! Nu talar man allt oftare om ett slags plikt att arbeta, vilket i vissa sammanhang börjar likna tvångsarbete. AMS säger aktivitetsgaranti, andra använder direkt ordet tvångsjobb. Jag skulle vilja fråga statsrådet hur det går ihop med ökad delaktighet, större rum för initiativ, egen handling och eget ansvar hos den arbetslöse.

Anf. 47 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Fru talman! Jag har mött få människor som har upplevt egen inkomst, eget arbete och ökade möjligheter till eget inflytande över sitt liv och sin framtid som ett tvång. Jag har däremot mött många människor som är arbetslösa, som är bidragsberoende, som känner utanförskap och som inte går och röstar. Jag har mött många som upplever *det* som ett tvång. Man har inte makten att förändra sitt eget liv och sin egen situation. Då behövs det hjälp av politiken.

Ett konkret sätt att samarbeta och stötta är genom storstadsavtalen. Jag önskar att fler partier i denna kammare hade ställt upp bakom dem. Det sker mycket nu, men det räcker inte. Regeringen avser också att återkomma nu närmast i vårpropositionen med ytterligare insatser med riktade åtgärder för att ännu fler människor med annan etnisk bakgrund ska komma in på den svenska arbetsmarknaden.

Kampen mot främlingsfientlighet och rasism

Anf. 48 YILMAZ KERIMO (s):

Fru talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till statsministern.

I dag vet vi att främlingsfientlighet och nazism finns påtagligt nära oss. Det som sker i Österrike är oroväckande, och det behövs samlade krafter från alla håll för att markera vår avsky mot högerextremismen.

Samtidigt som vi tar ställning mot de främlingsfientliga krafterna inom Europa för rasisterna en kampanj i vårt land. Sverigedemokraterna har åkt runt i Stockholms län och förpestat våra skolor med sitt rasistiska budskap. Efter att ha läst Sverigedemokraternas kampmaterial och sett vilka organisationer de samarbetar med känner jag en rädsla inför framtiden.

Om vi inte gör någonting i dag kommer vi i framtiden att ha samma problem som i Österrike.

Sverigedemokraterna är representerade i Haninge kommunfullmäktige. De har den senaste månaden fört en kampanj med budskapet: Inga fler våldtäkter, ingen mer mångkultur.

Dessa människor måste tas på allvar. Fler borde göra som fullmäktige i Huddinge, där alla partier på socialdemokratiskt initiativ deklarerade att man inte accepterar Sverigedemokraternas kampanjer.

Sverige har mycket gott anseende i världen som en nation som kämpar mot förtryck och för mänskliga rättigheter, demokrati och jämställdhet. Detta har man visat genom statsministerns initiativ till Förtintelsekonferensen, som ägde rum i vårt land och som blev mycket uppmärksammasad.

Min fråga till statsministern är om man kunde göra någon liknande konferens inom Europa mot rasism och om statsministern är beredd att vidta åtgärder i kampen mot rasism och nazism i Sverige och i hela Europa.

Anf. 49 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Det är en bra och angelägen fråga, och den har naturligtvis många svar. Jag kan berätta vad jag kan göra som person, som individ. Jag kan berätta vad den regering tänker göra som jag leder. Men vi ska också här i kammaren fråga oss vad våra partier kan göra och vad vi kan göra på olika nivåer runtomkring i landet och i Europa. Det är, precis som frågeställaren säger, ett opinionsbildningsarbete som hela tiden måste pågå.

Förtintelsekonferensen var en framgång därför att den samlade världspolitiker, forskare och människor som överlevde Förtintelsen till en diskussion om värden och värderingar mot bakgrund av vad som har inträffat och att det inte får inträffa en gång till.

Vi kommer med en handlingsplan från regeringens sida under våren mot rasism och främlingsfientlighet. Vi kommer att följa upp Demokratiutredningens förslag, som pekar på vikten av att engagera alla grupper i samhället i en demokratisk process. Vi kommer också att understödja rättsväsendet för att attackera brott med rasistiska förtecken och även med homofoba inslag. Vi gör mycket, och vi gör det brett.

Det kanske viktigaste som jag kommer att delta i under våren är att tillsammans med hundratusentals svenskar bära ett märke mot rasism och främlingsfientlighet och att samlas förstamaj i en stor manifestation för solidaritet och medmännisklighet.

Anf. 50 YILMAZ KERIMO (s):

Fru talman! Jag är mycket glad över statsministerns besked om engagemanget i Sverige. Men eftersom vi är en del av Europa och vi påverkas av den politik som i övrigt förs i Europa, inklusive Österrike, skulle jag bli ännu gladare om statsministern och vi i Sverige tar initiativ till att något liknande sker i hela Europa.

Anf. 51 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag kan inte ge något exakt besked i dag, men jag deltar gärna och jag tar gärna initiativ. Vi fortsätter nu resonemangen om vad vi kan göra internationellt, för vi kan göra mycket.

Den som tar goda initiativ får i dag också gensvar. Vi kommer ihåg hur det var när vi tog initiativet till Förintelsekonferensen. I det internationella samarbetet var det många som misstrodde våra möjligheter, men de fick lyckligtvis fel. Det visar att vi kan, och då ska vi också gå vidare.

Vi har en del idéer, men de är inte färdiga att presenteras nu. Jag kommer också att ta upp en diskussion på plats i USA i början av maj om hur vi i ett internationellt sammanhang kan föra den här diskussionen vidare.

Låt oss hjälpas åt och låt oss förstå att vi är en del av en internationell verksamhet, en internationell gemenskap, där Europaunionens fasta och tydliga agerande mot en högerextrem kraft i Österrike har varit ett mycket välgörande inslag.

Maxtaxa i äldreomsorgen

Anf. 52 LENA OLSSON (v):

Fru talman! Jag har en fråga till socialministern.

Jag och socialministern är säkert överens om att det är bra med maxtaxa i förskolan, och för att förverkliga reformen sätter vi av pengar i budgeten till den.

Jag och socialministern är likaså överens om att det är bra med maxtaxa i äldreomsorgen, men där vill ministern tydligen inte ge några pengar. Där nöjer sig ministern med en rekommendation. Jag undrar varför.

Anf. 53 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Vi fick en utredning förra året som handlade om hur vi ska göra när det gäller taxorna i äldreomsorgen. Utredningen rekommenderade såväl ett garanterat förbehållsbelopp som ett fastställt tak. För att genomföra det krävs endera lagstiftning utan kompensation till kommunerna eller lagstiftning med full kompensation till kommunerna, eller också någon mellanväg.

Jag har sagt att vi håller på att pröva vilken väg vi ska gå för att i första hand få ett fastställt förbehållsbelopp men också för att få en maxtaxa. Vilken väg vi kommer att gå ska jag redovisa när det är dags att lägga fram ett förslag till riksdagen.

Anf. 54 RIGMOR STENMARK (c):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till statsminister Göran Persson.

I Uppsala län, som jag kommer från, har vi det s.k. Upptåget, som förbinder de norra regionerna med Uppsala och i förlängningen också med Stockholm. Det är ett väldigt bra tåg för dem som arbetspendlar, särskilt nu när bensinen är så dyr.

Det har nu visat sig att Upptåget får vara med och betala för Öresundsbron. Jag undrar: Var det så det var tänkt från början? Det här innebär för Upptåget ca 1 miljon kronor i extra kostnader.

Anf. 55 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag kan inte riktigt redogöra för hur det var tänkt med fördelningen av dessa kostnader på de nybildade regionala tågbolagen. En sak vet jag, och det är att den nya infrastruktur som en fast förbindelse med europeiskt järnvägsnät representerar var någonting som skulle komma hela landets järnvägsresande till del. Det är en fördel för tågresandet att vi nu kan åka tåg också in i Danmark, och så småningom tar vi oss säkert via en Fehmarn bält-förbindelse också snabbt ned till Tyskland.

Det finns ett sätt att fördela de här kostnaderna på hela det svenska stornätet, och de kostnaderna ligger nog i sin tur till grund för den debitering man gör mot dem som driver trafik, typ Upptåget, på det svenska järnvägsnätet. Så är systemet tänkt. Det är inte konstigt.

Däremot kan det ha skett en och annan miss när man har informerat om hur det ska läggas ut och hur det ska gå till. Det är således på inget sätt ett upptåg från Banverkets sida utan enbart en konsekvens av ett ganska logiskt resonemang.

Anf. 56 RIGMOR STENMARK (c):

Fru talman! Med det svaret anar jag att statsministern ändå tycker att det är lite orimligt att de som arbetspendlar mellan norra Uppland och Uppsala ska vara med och betala för Öresundsbron. Vad jag har fått mig till livs från dem som förstår frågan i mitt parti är att det från början var tänkt att de som nyttjar Öresundsbron ska betala den.

Den dagen när jag som upplänning åker över bron, som jag säkerligen kommer att göra, måste jag också vara beredd att betala – det är helt rimligt. Men att Upptåget, som är avsett att förbinda delar av Uppland för att klara arbetspendlingen, ska vara med och betala 1 miljon kronor tycker inte jag är acceptabelt.

Anf. 57 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Det är sant, som frågeställaren säger, att det i Centerpartiet finns många som kan väldigt mycket om Öresundsbron, så jag tvivlar inte alls på informationen.

Däremot är det här en kostnad, såsom systemet är upplagt, som inte bara drabbar pendlare i norra Uppland utan också drabbar pendlare mellan Flen och Stockholm, mellan Göteborg och orter på västkusten. Det är så det är utlagt över landet. Då betraktar man den här möjligheten för

järnvägssystemet att kopplas ihop med Europas system i övrigt som en tillgång för hela järnvägssystemet.

Merparten av kostnaderna kommer naturligtvis att bäras av dem som direkt transporterar sig över bron, men en del bärs också på detta sätt. Så har jag förstått systemet, utan att för den skull vara expert på det – vilket naturligtvis många andra är, inte minst de som är motståndare till bron.

Prot.
1999/2000:77
9 mars

Frågestund

Moçambique

Anf. 58 MONICA GREEN (s):

Fru talman! Jag har en fråga till Maj-Inger Klingvall. Det handlar om solidaritet. Jag tänker på det katastrofdrabbade Moçambique. Jag tänker på lidandet, sjukdomarna, svälten, och jag tänker naturligtvis främst på barnen och de som nu har det mycket svårt där. Jag tänker självklart också på hela befolkningen.

Jag undrar vad regeringen hittills gjort vad gäller den första katastrofhjälpen, och hur har hjälpen tagits om hand där nere?

Anf. 59 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Jag tror att vi alla har gripits väldigt hårt av bilderna från katastrofens Moçambique, och det har också känts väldigt viktigt både för den svenska regeringen och för vår biståndsmyndighet att så fort som möjligt se till att kunna vara med och hjälpa till där nere.

Det första vi gjorde var att svara på FN-appellen. Vi sände alltså pengar till FN:s olika organ som arbetar där nere, för vi vet att de väldigt snabbt kan få ut hjälpen. Vi sände också pengar till de svenska organisationer, t.ex. Lutherhjälpens och Svenska Röda korset, som finns på plats.

Sedan har vi också avsatt – det är ett beslut från förra torsdagen – 100 miljoner för att helt enkelt stärka Moçambiques statsbudget, så att man ska kunna vara i stånd att själv betala för mat och mediciner. Just nu pågår ett arbete med att se om vi kan förändra inriktningen på 50 miljoner kronor av den summa som vi också redan beslutat ska gå till Moçambique, så att de kan användas mera just för att bygga upp det som nu har blivit förstört – alltså till en snabb återuppbyggnadsinsats.

Sedan kan jag också berätta att Sidas chef Bo Göransson i början av april kommer att åka direkt till Moçambique och göra en bedömning av läget på plats. Vi har full beredskap för att kunna gå in ytterligare, naturligtvis.

Samråd mellan kommuner vid placering av barn

Anf. 60 GUNILLA TJERNBERG (kd):

Fru talman! Jag ska ställa min fråga till socialminister Lars Engqvist. I socialtjänstlagens 25 § kan vi i dag se att en underårig inte får tas emot för stadigvarande vård eller fostran i ett enskilt hem som inte tillhör den egna föräldern eller vårdnadshavaren för en längre tid utan att det ges ett medgivande eller en information från den beslutande kommunen.

Vi har också en lag – socialtjänstlagens 13 § – där det tydligt anges att vårdnadshavarens kommun är skyldig att tala om att man placerar ett

barn i en annan kommun. Detta är två tydliga paragrafer i socialtjänstlagen. Det handlar om att kunna samråda vid placeringar.

Det har nu kommit till pressens kännedom att det finns kommuner som bryter mot dessa lagar. Jag vill höra socialministerns syn på detta och hur socialministern tänker arbeta med den frågan.

Anf. 61 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Det skulle vara illa om uppgifterna att kommunerna bryter mot socialtjänstlagen skulle vara riktiga. Nu har vi dessbättre den ordningen att Socialstyrelsen är tillsynsmyndighet och har möjlighet att följa upp i vilken mån kommunerna följer det regelverk som grundar socialtjänstlagen. Är det så att de uppgifter som frågeställaren refererar till stämmer förväntar jag mig naturligtvis att Socialstyrelsen kommer med synpunkter på detta och tillkännager regeringen dem.

Anf. 62 GUNILLA TJERNBERG (kd):

Fru talman! Den problematik som jag har belyst har uppmärksamats i en mycket tydlig artikel i ett nummer av Kommun-Aktuellt. Det finns också kommunföreträdare som går ut och berättar om att man inte har information om hur många barn som är placerade i den egna kommunen. Detta ser jag naturligtvis också mycket allvarligt på.

Det handlar om att ge det enskilda barnet den absolut bästa möjligheten till rehabilitering och till förebyggande insatser. Till detta behövs naturligtvis det samråd som också socialtjänstlagens paragrafer åsyftar.

Min förhoppning får bli att socialministern tar till sig artikeln, läser den och undersöker sina skyldigheter i detta fall. Länsstyrelser, socialnämnder och kommunstyrelser bekräftar dessa uppgifter.

Anf. 63 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Detta är ett exempel på problem som vi har när det gäller socialtjänsten. En del av socialtjänsten och vår lagstiftning på detta område förutsätter ett fungerande samråd mellan kommuner eller ofta mellan exempelvis kommuner och landsting. Då och då får vi besked om att detta samråd inte fungerar dels beroende på att man har bristande rutiner för att hantera frågorna gemensamt, dels beroende på att någon kommun eller något landsting ibland helt enkelt inte intresserar sig för detta samråd.

Jag tycker att det är allvarligt när det uppmärksammas. Vi har säkert samma uppfattning i det fallet. Det handlar trots allt om att garantera barnen den bästa placeringen och den bästa tryggheten.

Jag ska naturligtvis ta till mig detta och se vad som finns bakom. Jag ska upprepa det: Stämmer uppgifterna tycker jag att det är mycket allvarligt. Jag förväntar mig också att Socialstyrelsen ska ge synpunkter på det.

Ubåtskränkningar

Anf. 64 LARS ÅNGSTRÖM (mp):

Fru talman! Jag har två frågor till statsministern med anledning av ubåtsskriverierna de senaste dygnet. Det har kommit fram uppgifter där det hävdas att det bl.a. var Natoubåtar som kränkte svenska farvatten

under 80-talet. Vi vet i dag också att det var minkar som jagades vid ett stort antal tillfällen. För bara några veckor sedan kom uppgifter om att det typiska ljudet kom från sillstim.

Detta var något som Sveriges riksdag inte kände till när man fattade försvarsbeslut under 80-talet. Det var en ganska uppskruvad stämning, och det var massiva sovjetiska kränkningar som man hade som grund för besluten. Rimligtvis borde det vara skillnad mellan hur mycket man spenderar om man ska försvara sig mot sillstim, mot minkar eller mot sovjetiska ubåtar.

Jag menar att detta ledde till överdimensionerade försvarsutgifter. Om det var 20 % mer per år innebär det att svenska folket blivit lurade på uppskattningsvis 100 miljarder under denna period. Min fråga till statsministern är följande: Är det en för hög uppskattning eller en för låg uppskattning?

Anf. 65 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Frågan är om det är en riktig uppskattning. Men det är en bra fråga som Lars Ångström ställer. Det finns anledning för oss att reflektera över den.

Vi har naturligtvis tagit väldigt allvarligt på de senaste dagarnas signaler om att det eventuellt har skett intrång från Natosidan. Vi vet inte om det är sant. Vi gör nu allt för att kartlägga om det är så. Skulle det visa sig att det har haft en sådan bakgrund och att det dessutom har skett, som påstås, i samarbete med krafter på lägre nivåer i det svenska försvaret – om det är sant – är det en oerhört allvarlig händelse, och då får vi en helt ny situation och en helt ny diskussion. Då kommer säkert också den fråga som Ångström nu ställde att diskuteras. Det förutsätter jag.

Men låt oss vänta med att rusa i väg, och låt oss vara glada över att ett par klarlägganden har kunnat göras. Det gäller strömning norr om Kalmarsund, mink och det övriga vi känner till om konstaterade kränkningar i form av botten-spår som finns redovisade i Ubåtskommissionens rapport från mitten av 90-talet.

Anf. 66 LARS ÅNGSTRÖM (mp):

Fru talman! Hade jag själv suttit i riksdagen under 80-talet hade jag tyckt att det var stor skillnad mellan kännedom om minkar och strömningar och kännedom om sovjetiska ubåtar. Ett konkret tecken på denna överdimensionering är att Sverige i dag sitter på Östersjöns operativt största och mest moderna ubåtsflotta.

Min fråga är om regeringen nu kommer att verka för att prospekteringen av nya ubåtar – ubåten Viking eller ubåt 2000 – ska avbrytas.

Jag vill också fråga statsministern om de uttalanden som senaste dygnet har gjorts från regeringsföreträdare om att gå till botten, om uttrycket tillåts, och leta fram dokument över huruvida ett sådant här samarbete funnits eller inte. Tror statsministern verkligen att sådana samarbeten har dokumenterats i skriftliga avtal?

Anf. 67 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Innan vi avbryter några program ska vi veta vad som har inträffat. Vi har fått klarhet när det gäller några detaljer, några enskild-

Prot.
1999/2000:77
9 mars

Frågestund

heter. Och vi har fått reda på ytterligare en omständighet de senaste dagarna.

Huruvida det finns dokument eller inte vet jag inte. Däremot vet jag att en tidigare amerikansk försvarsminister i en lång intervju på ett klart och redigt sätt har fört ett resonemang om vad Nato, enligt hans uppfattning, har sysslat med i våra vatten. Det är klart att det, när en tidigare försvarsminister uttrycker sig på det sättet, finns anledning för den svenska regeringen att med hjälp av de kanaler som vi har nära oss den amerikanska administrationen för att få detta klarlagt. Det arbetet har redan startat. Och jag tror att det ska skötas av våra myndigheter och inte av människor som privat tar dessa initiativ. Om det här ska vara trovärdigt är det nog bra om utrikesförvaltningen och andra som har som arbetsuppgift att just ta de kontakterna gör det.

Nedläggningshotade landsbygdsskolor

Anf. 68 SOFIA JONSSON (c):

Fru talman! Det pågår en oroande utveckling i landet. Enligt Glesbygdverket kan man se att ungefär hundra av våra landsbygdsskolor är nedläggningshotade. Jag skulle vilja fråga statsrådet Wärnersson vilka åtgärder som hon är beredd att vidta för att vända den här trenden och för att se till att vår landsbygd kan få ha sina skolor kvar.

Anf. 69 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Skolorna är en del av kommunen. Om hela regionen ska leva kommer också skolorna att leva vidare. Den satsning som regeringen ska göra måste ju gälla regionen som helhet. Det här kan ske på olika sätt. Vi har våra olika avtal; därmed kan vi stötta kommunerna. När det gäller skolan kan vi utveckla det som kallas för distansundervisning. Vi kan ge möjlighet för mindre skolor att vara med även om barnantalet viker. Det gäller också att se till att lärarna kan stanna kvar i bygderna genom att se till att de kan få kompetensutveckling via distansutbildningen.

Om bygderna ska kunna leva kvar gäller det framför allt att se till att jobben finns i kommunerna. Det är den viktigare delen.

Anf. 70 SOFIA JONSSON (c):

Fru talman! För ungefär ett år sedan ställde jag en interpellation till statsrådet om ungefär samma sak. Hur kan vi stärka våra regioner? Hur kan vi se till att våra skolor på landsbygden finns kvar? Det svar som jag fick då av statsrådet var att regionalpolitiken i fortsättningen måste bedrivas med en mycket större kraft än i dag för att man ska kunna stärka kommunerna och regionerna. Centerpartiet har varit en stor pådrivare när det gäller detta, men jag ser inte att det har hänt så mycket från regeringens sida.

Skolan är väldigt viktig för landsbygden. När skolan försvinner, vilket vi har sett på många ställen, dör oftast bygden. Många barnfamiljer och yngre vill flytta ut på landsbygden, men skolan är oftast grunden för en levande bygd och för att det finns en basservice.

Man kan också se att nedläggningen av skolor på landsbygden strider mot de intentioner som finns i kostnadsutjämningsystemet. Kommunerna kompenseras bl.a. för de IT-satsningar som de har gjort och för den kompetensutveckling av lärare som vi har sett där. Vi i Centern är beredda att arbeta och kämpa för de här skolorna. Vilket ansvar anser sig statsrådet ha? Och på vilket sätt kan hon påverka regeringen när det gäller att bevara skolorna?

Prot.
1999/2000:77
9 mars

Frågestund

Anf. 71 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Om vi tittar på hur det har sett ut de senaste tio åren och på hur det ser ut i det läge som vi nu befinner oss i kan vi se att i stort sett samtliga kommuner i Sverige är på väg mot en tillväxt. Vi ser att pengarna kommer att komma in till kommunerna och stärka kommunernas position. Det är fortfarande ett litet antal kommuner som vi i så fall kan säga är kriskommuner. Men det är en oerhört positiv utveckling med tanke på hur de senaste tio åren har varit.

Det har sedan 1994 varit regeringens strävan att hela tiden arbeta mot de här intentionerna, som jag nu ser att vi är på väg att uppnå.

Jag besökte häromveckan Jämtland, en region som har varit illa ansedd. I dag finns där en väldig tilltro. Man ser många möjligheter. Man ser att tillväxten ökar. Man har startat upp små företag. Man ser också att det föds fler barn i vissa orter; det har varit en stark nedgång tidigare.

Förutsättningen för att en skola ska finnas är ju att barnen föds. Vi har generellt i Sverige ett lågt barnafödande i dag. Om människorna får jobb och kan stanna kvar i bygden kommer barnen att födas och skolan att finnas kvar.

Skolan, vården och omsorgen

Anf. 72 BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till statsministern angående utvecklingen på några viktiga samhällsområden under den tid som vi senast har haft en socialdemokratisk regering. Jag gör detta, eftersom statsministern har haft de två tyngsta positionerna i regeringen sedan den socialdemokratiska valsegern 1994. Först var han finansminister, sedan statsminister.

De områden som jag tänkte fråga om gäller skolan, vården och äldreomsorgen. Vi tycker alla att dessa områden är bland de viktigaste i vårt samhälle. Larmrapporterna duggar tätt och har gjort det under nästan hela det socialdemokratiska maktinnehavet. Det handlar om sjukvårdsköer som ökar. Det handlar om läkarbrist. Det handlar om ordning i skolan. Och det handlar om många andra brister.

Min fråga är ganska enkel: Har skolan och vården, under de fem och ett halvt år som statsministern har varit med och haft ett tungt ansvar, blivit bättre eller sämre?

Anf. 73 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag tror att det generellt har blivit bättre. Men det räcker inte. Vi måste nyansera diskussionen. Hela tiden växer behoven. Hela tiden utvecklas medicinsk teknik. Inte minst är det samhälle som barn

och ungdomar växer upp i hårdare, och det blir ännu hårdare. Skolan ställs inför tuffare och svårare arbetsuppgifter.

Jag tycker att man gör sin arbetsinsats på ett bra sätt. Våra resurser börjar äntligen räcka till. Vi har nu möjlighet att göra offensiva satsningar. Bo Könberg ska kanske vara lite försiktig så att han inte fastnar enbart i det negativa. Det finns ohyggligt mycket som går åt rätt håll och som är bra.

Vad som bekymrar mig, Bo Könberg, är att man i vissa storstadsområden har en kommunal majoritet som inte förstår att utveckla välfärden utan i stället utsätter den för nyliberala experiment och precis som i Stockholm föredrar skattesänkningar framför satsningar på skolan och vården. Det bekymrar mig, men den lösningen äger Könberg mer än jag.

Anf. 74 BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Min fråga var enkel: Är det bättre eller sämre än för fem och ett halvt år sedan? Statsministern sade, häpnadsväckande nog, att det är bättre nu än för fem och ett halvt år sedan. Jag tror att han är en av få i landet som skulle säga så.

De som står i sjukvårdsköer, de elever som går ut skolan utan att ha fått godkänt och de som bor på platser i landet där de inte får träffa läkare har nog inte lika lätt att instämma i vad statsministern säger. Han föreslår att vi ska nyansera debatten. Jag har ingenting emot det. Jag tycker att det är viktigt att vi för en nyanserad debatt, så det ska vi förstås göra. Statsministern försöker komma undan genom att tala om resurser osv. Jag pekade på hur situationen såg ut för fem och ett halvt år sedan. Vi kan ta upp ett exempel som har diskuterats flera gånger i kammaren. På den tiden då Göran Persson och andra kampanjade för att hamna i regeringen var sjukvårdsköerna oerhört mycket kortare än i dag. Det är ett faktum.

Anf. 75 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag gav ett mer nyanserat svar än så. Jag tror att det har blivit bättre när det gäller det som vi utträttar i en gemensam sektor. Men samtidigt växer behoven. Man måste se båda sidor. Annars hamnar man i en hopplös och nattsvart diskussion. Man uppskattar då inte heller, efter förtjänst, allt det goda arbete som lärare, sjukvårdspersonal och äldreomsorgspersonal utför. De jobbar hårt och presterar mycket mer nu än för fem år sedan. Så ser det ut.

Men det finns en springande punkt, Könberg, om det här inte bara ska vara en läpparnas bekännelse från Folkpartiet. Hur kan man säga att det ser eländigt ut och att problemen växer inom vården, skolan och omsorgen och samtidigt liera sig med en politik som satsar på ett systemskifte och skattesänkningar i våra storstadsområden?

Moçambique

Anf. 76 ROSITA RUNEGRUND (kd):

Fru talman! Förlåt! Jag reste mig förut, eftersom jag tänkte fråga Maj-Inger Klingvall om Moçambique, men det var någon annan som ställde frågan.

Anf. 77 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd):

Fru talman! Jag skulle vilja börja med att tacka skolministern för att hon höll sitt löfte och lyssnade på synpunkterna när det gällde ämnet religionskunskap och förde tillbaka kristendomen i kursplanen. Nu återstår arbetet att reparera skadan efter de felaktiga signaler som Skolverket skickat till skolorna. Signalerna om att kristendomens påverkan ska vara värdemässigt neutral har redan tonat ned kristendomens betydelse.

Skolministern betonar nu i kursplanen att svensk kultur och samhällsutveckling under lång tid har påverkats och påverkas av kristendomen och dess värderingar. Hon återför också kunskaper om kyrkoåret och förstärker vikten av kunskaper om Bibeln. Det är positivt. Det var också nödvändigt att skolministern gjorde detta och inte bytte kristendomen mot abrahamitisk tradition.

Men min fråga är: Vad kommer skolministern nu att göra för att reparera de skador som Skolverkets förslag redan har åstadkommit i skolornas planering?

Anf. 78 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Samma dag som regeringen beslutade om de nya kursplanerna lade vi också ut dem på våra hemsidor så att de nu är tillgängliga för all personal som finns ute i skolorna.

Jag vet också genom undersökningar där man frågat lärare vad de läser när det gäller de nationella styrdokumenterna att kursplanerna är det som lärare har allra mest kunskap om. Sedan kommer läroplaner och sist kommer, dessvärre, skollagen. Givetvis ska vi se till att lärarna får kunskap om samtliga delar. Men jag är övertygad om att alla lärare nu kommer att se över de nya kursplanerna, titta på de förändringar som gjorts i förhållande till de gamla och gå igenom dem.

Jag vill också understryka att i de nya kursplanerna har vi förstärkt den del i läroplanen som handlar om elevinflytande så att lärare och elever tillsammans ska se vad kursplanerna syftar till och också tillsammans, efter elevernas behov, komma fram till hur undervisningen ska bedrivas.

Anf. 79 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd):

Fru talman! Jag tackar för det svaret.

Det var ju så att bristen på direktiv till Skolverket gjorde att det höll på att bli katastrofalt. Så sent som i höstas var ordet kristendom över huvud taget inte nämnt i kursplanen, utan alla religioner skulle helt likställas. Jag tycker att eleverna ska lära sig alla religioner; det handlar inte om det. Men om inte eleverna kan den religion som vår tradition och våra vanor bygger på har man ju inget att jämföra med. Det skulle ha blivit ett sammelsurium av alltihop. Den abrahamitiska traditionen kände folk heller inte till.

Om ministern hade varit ute tidigare och gett bättre direktiv tror jag att vi hade kunnat få en ännu bättre kursplan. Bibelkunskapen och den nya bibelöversättning som så högtidligt överlämnades här i riksdagen skulle då ha fått ett bättre genomslag i skolan.

Jag är dock glad att skolministern gjorde detta, även om jag tycker att det är synd att hon avvaktade. Jag upprepar vad jag sade i debatten: Hade Skolverket tagit bort 10-basen från matematiken och ändrat till 5, tagit bort gränserna på kartan, noterna i musiken, rörelserna i gymnastiken osv. tror jag inte att skolministern hade väntat så länge.

Anf. 80 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Det är bra att vi nu är överens om att vi har ett lyckat resultat.

Den formella gången är att Skolverket har ett ständigt uppdrag från regeringen att göra revideringar av kursplanerna. Det sker ungefär vart femte år. Jag går inte in och detaljstyr vari revideringen ska ligga.

När det gäller de olika åsikter som kommit fram har vi nu för första gången haft en fullständigt öppen hantering av kursplanerna genom att använda Internet. Och det kan man alltid diskutera: När vi nu har en fullständig öppenhet ser ju alla vad som är på gång och kan gå in i debatten, och det är ju positivt. Men då finns alltid risken att någon inte efteråt tar reda på vad resultatet blev i slutändan.

Jag tycker ändå att de möjligheter vi i dag har – att alla kan vara delaktiga i revideringen av en kursplan, att allas åsikter kan komma fram – är klart bättre än när detta skedde i de tysta och stängda korridorerna och ingen hade en aning om någonting förrän det kom på riksdagens bord. Den öppenheten tycker jag att vi ska värna om.

Däremot har jag tidigare i debatter här sagt att jag gärna tar emot åsikter om hur vi kan förbättra den öppna hanteringen av revideringen av kursplanerna.

Neutralitetskommissionen

Anf. 81 HENRIK S JÄRREL (m):

Fru talman! Jag har en fråga till statsministern.

I gårdagens Svenska Dagbladet fanns en kommentar återgiven enligt vilken statsministern ville avstå från att tillsätta en ny neutralitetskommission med hänvisning till att den gamla, den som hade att se över politiken mellan åren 1944 och 1969, var övertolkad eller vantolkad i sitt resultat. Nu undrar jag: Överväger inte statsministern att ompröva den hållningen, bl.a. med tanke på vad som har inträffat de senaste dagarna? Det finns också mycket annat som det skulle kunna kastas ljus över i perioden efter 1969 och fram till nu.

Anf. 82 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! När man hör kommentarerna om Neutralitetskommissionen är de regelmässigt av det slaget att den skulle bevisa att de socialdemokratiska regeringarna förde ett dubbelspel om neutraliteten. Den kommission som kallades för Neutralitetskommissionen kom ju fram till rakt motsatt slutsats. Kommissionen tillsattes av en borgerlig regering, fick sina direktiv av en borgerlig regering och kom att omfatta den period då Tage Erlander hade aktivt inflytande över svensk politik. Det var ett kristallklart dokument. Likafullt fortsätter vantolkningen, och likafullt fortsätter mytbildningen.

Så sägs det att man ska en neutralitetskommission till. Då frågar jag mig: Varför då? Ni har ju uppenbarligen inte ens läst och tagit till er den första. Och varför gräva ned i kommissioner sådant som det nu är oerhört angeläget att snabbt få ett besked om? Nu vill vi faktiskt tydligt få klarlagt vad som hände i svenska vatten och inte på något sätt komma in på något stickspår i form av en partipolitisk träta omkring neutralitetspolitiken. Jag tror att det borde vara ett samfällt intresse för alla partier i den här kammaren.

Anf. 83 HENRIK S JÄRREL (m):

Fru talman! Jag håller med statsministern om att det är viktigt att få klarhet i de kränkingsfrågor som har uppenbarats på sistone. Sedan får man diskutera i vad mån den förre amerikanske utrikesministern Caspar Weinberger verkligen är misstolkad eller feltolkad. Det kan jag inte yttra mig om här.

Det finns dock mycket i den svenska utrikes- och säkerhetspolitiken under Olof Palmes statsministertid, dvs. från 1969 och därefter, som också behöver belysas och där det föreligger oklarheter och tveksamheter rörande den faktiska neutralitetspolitiken och vad som hände bakom kulisserna.

Anf. 84 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Det här är ett typexempel på det misstänkliggörande som pågår – svepande påståenden, ingen precision. Sedan stöder man sig på en neutralitetskommission som påstås underbygga det resonemanget. Jag har sammanfattningen här. Järrel kan få den av mig. Den är kristallklar: Man var obrottsligt lojal mot neutralitetspolitiken.

Nu har vi en situation då vi har fått väldigt grava anmärkningar och beskyllningar av en amerikansk försvarsminister. En tidigare svensk statsminister, numera FN-sändebud på Balkan, tycks också bedriva privata efterforskningar, enligt uppgifter i medierna de senaste dagarna.

Men vi lägger det åt sidan, Järrel. Nu ber vi våra svenska myndigheter att snabbt kontrollera vad som har inträffat så att vi får ett auktoritativt besked. Om det visar sig, vilket jag hoppas och tror, att detta är utan grund kan det föras åt sidan. Men om så inte skulle vara fallet, ja, då handlar det inte om en neutralitetskommission. Då handlar det inte om en fortsatt partipolitisk träta. Då handlar det om en djup kris för den svenska säkerhetspolitiken, och då har vi anledning att vara utomordentligt allvarliga.

Läkemedelsmissbruk

Anf. 85 SUSANNE EBERSTEIN (s):

Fru talman! Jag har en fråga till socialministern.

Det har visat sig i samband med polisutredningar och i information från Läke medelsverket att det finns patienter som handlar läkemedel i mycket stor omfattning. Det finns fall där olika apotek besöks ett flertal gånger dagligen. Det kan röra sig om flera hundra besök om året.

Det som köps är narkotika, Viagra och Xenical. Läkemedlen köps med högkostnads skydd och frikort, vilket innebär stora kostnader för det

allmänna. Apoteken får inte använda sina register för att kontrollera när en patient senast hämtat ut medicin och kan därför inte avvisa ett inköp.

Apoteket AB får inte heller använda registren för att delge polisen i samband med utredningar av narkotikabrott och bedrägeri.

Vad tänker ministern göra för att missbruket ska upphöra?

Anf. 86 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Det Susanne Eberstein pekar på består av två problemdelar. Den ena är uppenbarligen att ett oklart antal människor rent brottsligt kommer över läkemedel som kan användas antingen som narkotika eller för att säljas på marknaden. Omfattningen av detta känner vi inte till, men det är alldeles uppenbart rent brottsligt. Här förekommer antingen falska förskrivningar eller att någon som har förskrivningsrätt har utnyttjat den på falska grunder. Detta är rimligtvis en fråga för polisen. Vi måste kunna räkna med att polisen kan göra någonting åt detta.

Den andra frågeställningen, som jag tror ligger under det Susanne Eberstein egentligen är ute efter, är vilka möjligheter apoteket har att bistå polisen i en eventuell utredning.

Jag kan inte ge ett alldeles enkelt svar på frågan. Å ena sidan står vårt integritetskrav mot en sorts möjlighet att bistå polisen. Vi vill inte att kunskap om vår medicinering och våra sjukdomar ska spridas vidare. Inte ens om polisen begär att få reda på det ska det vara möjligt att ta reda på vilken medicinering jag går på.

Å andra sidan är det naturligtvis orimligt att man använder den här typen av åtgärder för att komma över mediciner, framför allt om det handlar om narkotika.

Jag har inget bra svar att ge på frågan. Men jag tycker att det finns all anledning att fundera över vilka möjligheter apoteket har att i allvarliga fall kunna bistå polisen med upplysningar.

Anf. 87 SUSANNE EBERSTEIN (s):

Fru talman! Det är, precis som socialministern säger, naturligtvis fråga om vilka uppgifter apoteket kan lämna ut. För närvarande är allt sekretess. Det går inte att lämna ut någonting.

Det är klart att den personliga integriteten är oerhört viktig. Men här rör det sig om belopp som kan närma sig miljontals kronor. Därför är det mycket viktigt att vi noggrant funderar över detta. Jag är glad att socialministern vill göra det.

Fristående skolor

Anf. 88 LENNART GUSTAVSSON (v):

Fru talman! Under senare tid har det blivit allt vanligare att privata, ofta stora bolag startar fristående skolor. Syftet syns många gånger enbart vara att tjäna pengar. Som vänsterpartist menar jag att det svenska skolväsendet i grunden ska hållas fritt från den sortens vinstkrav.

I de fall en skola ska gå med vinst borde det vara en självklarhet att vinsten skulle återinvesteras i verksamheten och på det sättet kunna komma eleverna till godo. Utifrån mina värderingar tycker jag att det är lite märkligt att verksamhet inom grundläggande utbildningar som för-

skola, grundskola och gymnasium ska användas för att skapa vinster åt privata ägare.

Min fråga till skolminister Wärnersson är: Tänker skolministern medverka till förändringar som innebär att överskott som uppstår inom fristående skolor inte får betalas ut som vinst till huvudmannen?

Prot.
1999/2000:77
9 mars

Frågestund

Anf. 89 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Det har varit många och långa debatter om de fristående skolornas vara eller icke vara. Min principiella inställning är att det är eleven som ska vara i centrum. Vare sig en elev går i en fristående skola eller i en kommunal skola ska eleven ha samma möjligheter, dvs. få undervisning av en god kvalitet. Det är det som är grunden.

På senare tid har det visat sig, i synnerhet när det gäller gymnasieskolorna, att flera bolag direkt har aviserat att man vill starta en skola med ett vinstintresse. Man startar inte bara en utan man startar ett flertal skolor, och man har också gått ut offentligt och angett att man inom ett antal år anser sig kunna göra en vinst omfattande ett visst antal procent. Detta anser jag inte vara förenligt med mitt synsätt på skolan.

Vi vet alla att vi har tio ganska svåra ekonomiska år bakom oss. Vi vet att skolan har urholkats när det gäller personaltäthet och material. Nu gäller det att återställa detta så att vi får den goda kvalitet som vi vill att våra elever ska ha.

Jag vet att skolan även i en framtid kommer att vara mycket kostbar. Vi har en utveckling mot ett IT-samhälle som är positivt. Det kommer att kosta pengar. Lärarlönerna kommer att gå upp. Det kommer också att kosta mer pengar. Jag kan inte se att en vinst skulle gå ut till någon utanför skolan. Ska vinst nås ska den gå in i skolans verksamhet.

Anf. 90 LENNART GUSTAVSSON (v):

Fru talman! Det har tillsatts en kommitté för uppföljning av resursfördelningen inom de fristående grundskolorna, den s.k. Fristkommittén, som bl.a. ska utreda eventuella följder av att privata vinstintressen styr etableringen av en del fristående skolor m.m. Kommittén ska redovisa sitt arbete den 1 mars år 2001 och då lägga fram eventuella förslag till förändringar.

Under tiden fram till dess hinner mycket hända. Antalet fristående skolor, eller, som det egentligen borde heta, privata skolor ökar kraftigt. Min följdfråga till skolminister Wärnersson blir då: Måste vi vänta ett år innan vi kan tala om att privat vinstintresse och grundläggande skolverksamhet inte hör ihop?

Anf. 91 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Vi följer den utveckling som nu pågår. När vi gav direktiven var vår bedömning att vi behövde tiden ända fram till år 2001 för att verkligen kunna få ett ordentligt underlag.

Vi följer som sagt frågan noggrant, och jag kan *eventuellt* återkomma för att tidigarelägga just det direktivet.

Utvecklingssamtal mellan förälder, skola och elev

Anf. 92 CARL-ERIK SKÅRMAN (m):

Fru talman! Skolan ska i utvecklingssamtal informera föräldrar om elevens förhållanden i skolan. Det är en fortsättning på de tidigare kvartssamtalen.

Skolan och lärarna är däremot förbjudna att lämna skriftliga betygsliknande omdömen till föräldrar och målsmän.

Mot denna bakgrund vill jag ställa följande fråga till statsrådet Wärnersson:

Ämnar statsrådet vidta åtgärder för att förhindra att lärarna kringgår dessa bestämmelser och muntligen sätter betyg eller lämnar betygsliknande omdömen till respektive elev och familj?

Anf. 93 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Går vi lite längre tillbaka fanns det endast betyg som en form av kommunikation mellan föräldrar och skola. Betygen överlämnades skriftligen. Detta var inte tillfredsställande för någon. Därför infördes de s.k. kvartssamtalen som förpliktigade läraren att tala med föräldern i 15 minuter. Men det var oftast så att det var läraren som talade till föräldern.

Sedan fick vi utvecklingssamtalen. Poängen med utvecklingssamtalet är att det är en dialog mellan tre parter. Det ska föras mellan förälder, skola och elev. Alla ska delta i samtalet på lika villkor.

Om man så vill kan man efter ett sådant samtal skriftligt dokumentera det samtal man har haft. Man kan också skriva ned vilken utveckling man vill se i framtiden, vilka åtgärder man önskar för att eleven ska förkovra sig vidare eller andra förslag.

Jag säger att om vi i dag skulle införa enbart en skriftlig information får vi en tillbakagång till det som en gång var, när vi endast hade betygen. Det som är det viktiga i dag är att få ett engagemang och ett intresse mellan förälder och skola på lika villkor.

Anf. 94 CARL-ERIK SKÅRMAN (m):

Fru talman! Jag drar av detta svar slutsatsen att om man har ett muntligt samtal i enlighet med utvecklingssamtalet är det ingenting som hindrar att man skriftligen lämnar ett betygsliknande omdöme.

Anf. 95 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Jag talar inte om några betygsliknande omdömen. Dem är jag definitivt emot. Om en förälder önskar få ett utvecklingssamtal skriftligt nedtecknat kan föräldern få det. De bestämmelserna finns redan i dag, så det behövs ingen förändring. Det är upp till föräldern. Vill föräldern ha den skriftliga dokumentationen kan föräldern få det.

Införseglerna för alkohol och tobak

Anf. 96 LARS GUSTAFSSON (kd):

Fru talman! Lars Ångström pratade om att gå till botten. Jag ska kanske prata om att sätta i korken. Det gäller Frits Bolkesteins besök här

i måndags. Han besökte regeringen och dessutom social- och skatteutskotten.

När vi frågade honom vilken uppfattning han hade om vad som skulle bli konsekvensen av att gränserna till Sverige öppnas för gällande regler för införsel av alkohol sade han att Sverige har så mycket smuggelsprit att det bara skulle minska den mängden.

Då blir jag lite orolig. Tullen har fått till uppgift att kontrollera våra gränser. Tullen har också gett uttryck för att den har för lite resurser. Jag undrar vad statsministern, som det väl blir i det här fallet, tänker göra så att den får tillräckliga resurser för att klara av detta, så att vi inte ska förlora våra regler för att vi inte har tillräcklig kontroll på svartsprit.

Anf. 97 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag tror inte att Bolkestein om vi så hade 10 000 tullare extra skulle imponeras av detta och ha uppfattningen att vi skulle ha kvar vår restriktiva alkoholpolitik. Det är ett argument från hans sida som jag tycker känns väldigt nödortfigt konstruerat.

Jag har också mött personen i fråga och fört samtal med honom. Jag inser att vi inte kommer att få någon förståelse från den sidan för de djupare socialpolitiska motiv som ligger bakom vår restriktiva alkoholpolitik. I hans värld är allt reducerat till en fråga om hur den inre marknaden fungerar. Där är det inte alltid så att det är tullarna som är hjältarna.

Anf. 98 TREDJE VICE TALMANNEN:

Detta var det sista inlägget i denna frågestund, som därmed är avslutad. Jag tackar företrädarna för regeringen och kammarens ledamöter för deras medverkan.

5 § (forts. från 3 §) **Vissa fastighetsrättsliga frågor** (forts. BoU6)

Anf. 99 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp):

Fru talman! Eftersom de reservationer som jag står för redan har motiverats väl av tidigare talare före frågestunden kan jag fatta mig kort.

I reservation 1 betonar vi att det är mycket viktigt att landsbygden hålls levande, och av de skälet gäller det att sambandet mellan ägande, brukande och boende stärks. I och för sig är nuvarande lagstiftning i grunden bra. Men tillämpningen av den s.k. kompensationsregeln har i många bygder lett till ändrad balans mellan enskilt ägande och bolagsägande. Vi anser därför att reglerna måste utformas och tillämpas på ett sådant sätt att familjejordbruken får en dominerande roll och att generationsskiften underlättas.

Den utredare som nu arbetar bör få i uppdrag att också lämna förslag i linje med dessa synpunkter. Jag yrkar bifall till reservation 1.

I reservation 2 har samtliga borgerliga partier ställt kravet att regeringen snarast bör lägga fram ett förslag till riksdagen om lagstiftning beträffande s.k. tredimensionell fastighetsbildning i enlighet med det förslag som finns i SOU-betänkandet 1996:87. Bl.a. för att det ska bli

Prot.
1999/2000:77
9 mars

Frågestund

*Vissa fastighets-
rättsliga frågor*

möjligt att införa s.k. ägarlägenheter måste, sådan lagstiftning införs. Jag står alltså bakom reservation 2.

När det gäller tomrättsinstitutet kan jag nöja mig med att instämma i det som Knut Billing och övriga borgerliga talare har anfört beträffande reservation 4.

Anf. 100 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp):

Fru talman! Betänkandet BoU6 handlar om fastighetsrättsliga frågor och tar upp jordförvärvslagen. Jag tänker koncentrera mig på den punkten. Det är fyra partier som har en reservation om jordförvärvslagen. Företrädare för Kristdemokraterna, Centern och Folkpartiet har varit uppe i debatten före mig och yrkat på bifall till reservation 1, och jag ansluter mig till det.

Miljöpartiet har en grön regionalpolitik som lyder som följer: För att öka möjligheten för de boende i glesbygden måste den avreglering och liberalisering av marklagstiftningen som skedde i början av 90-talet ses över. Förvärvslagstiftningen har blivit uddlös och lätt att kringgå. Glesbygden har tappat kontrollen över naturtillgångarna, något som är nödvändigt att ha i bygder där alternativa inkomstkällor ofta är en förutsättning för att man ska kunna bo kvar.

Under ett antal år har penningstarka spekulanter kunnat göra spekulationsförvärv på skogsfastigheter och avverka hänsynslöst. De ransoneringsregler som i dag finns reglerar fastigheter ned till 50 hektar, men Skogsstyrelsens utvärdering av den nya skogsvårdslagen visar att ransoneringsreglerna kringgås genom att man dels avverkar vad reglerna tillåter, dels gallrar arealen därutöver på ett mycket hänsynslöst sätt.

Fastigheter har även styckats sönder i mindre enheter och kunnat kalavverkas, och krav på bosättning på fastigheten har inte efterlevts. Det har även hänt att man kalavverkat innan lagfart och förvärvstillstånd meddelats. I budgivning om skog har Ortsbor inte kunnat konkurrera eftersom man har haft ett långsiktigt skogsinnehav för ögonen och inte spekulerat i skövling. Trenden är att Ortsbor äger en allt mindre del av skogen och berövas en nödvändig kompletterande inkomstkälla.

Jordbruksverket har genomfört en utvärdering av jordförvärvslagstiftningen år 1995. Verket ansåg att de ändrade förutsättningarna för jordbruket i sig inte bör föranleda några omfattande ändringar av jordförvärvslagen. Lagen hävdar fortfarande angelägna samhällsintressen, anser det. Verket anser dock att lagens effekter för sysselsättning och bosättning varit små i förhållande till de resurser som lagtillämpningen krävt.

Jordbruksverkets slutsats är att lagen bör förändras. Det anses inte självklart att den bör innehålla regionalpolitiskt betingade bestämmelser. Men om lagen ska ha ett sådant syfte är det enligt verket nödvändigt att skärpa bestämmelserna. Vi anser att lagen bör ha ett sådant syfte.

Det tillsattes en särskild utredare år 1999 som ska utvärdera vilken verkan bestämmelserna i jordförvärvslagen har när det gäller effekterna för både fysiska och juridiska personers möjligheter att förvärva skogsmark. Framför allt avser utvärderingen bestämmelserna om förvärvarens anknytning till den ort där den förvärvade egendomen finns och förvärv mellan juridiska personer.

Utredaren ska vidare utröna om nuvarande regler i fastighetsbildningslagen bidragit till från skogsvårdssynpunkt oönskade förvärv av skogsmark. Det har skett uppköp med kortsiktiga vinstintressen. Vi vill att man uppmärksammar detta och gör en översyn. Den översyn som nu görs är alldeles för begränsad. Den bör ha klarare inriktning på att stärka sambandet mellan ägandet, brukandet och boendet i bygderna.

Målet med marklagstiftningen måste vara att öka sysselsättning och bosättning i glesbygden. Nu ses reglerna över, vilket är bra. Men detta måste följas upp för att förhindra att ägandet över skogen lämnar bygden.

Anf. 101 CARINA ADOLFSSON (s):

Fru talman! Betänkandet BoU6 behandlar väckta motioner om olika fastighetsrättsliga frågor från den allmänna motionstiden 1999. En del gäller krav av praktisk eller funktionsmässig natur och syftar till att förbättra efterlevnad och effektiviteten i lagstiftningen. En del andra krav är av mer ideologisk natur och syftar till att minska allmänhetens möjligheter och förstärka markägarnas ställning.

Vissa motioner behandlar jordförvärvslagen. Motionärerna pekar på brister i tillämpningen av de intentioner och lagregler som finns. Det är förstås ytterst allvarligt när lagar sätts ur spel och kringgås. Naturligtvis har vi ett gemensamt intresse av att förbättra tillämpningen så att intentionerna i jordförvärvslagen förverkligas.

En särskild utredare fick under 1999 i uppdrag att utreda vilken verkan bestämmelserna i jordförvärvslagen har när det gäller effekterna för både fysisk och juridisk persons möjligheter att förvärva skogsmark.

Utredaren ska framför allt titta på bestämmelserna rörande förvärvarens anknytning till den ort där egendomen finns och förvärv mellan juridiska personer. Utredningen ska vara klar senast den 1 juni i år.

Fru talman! Tomträtt, kommunala förköp och expropriation är också frågor som vi behandlar i detta betänkande. Moderaterna vill stärka det enskilda ägarintresset genom att kraftigt inskränka samhällets möjligheter att expropriera mark, avskaffa tomträttsinstitutet samt den kommunala förköpsrätten.

Här finns en tydlig ideologisk skiljelinje mellan oss socialdemokrater och främst moderaterna. I grunden handlar det om politiska ideologier, eftersom det för oss socialdemokrater är självklart att det allmänna intresset måste kunna hävda sig mot markägaren.

De borgerliga anser att tomträttsinstitutet är en förlegad form av reglering som försätter den enskilde fastighetsägaren i ett beroendeförhållande till kommunen. Inrättandet av tomträttsinstitutet 1907 hade en bostadssocial prägel genom att kommunerna gav den enskilde möjlighet att bygga billigare hus. Det måste vara upp till varje kommun att själv avgöra i vilken omfattning institutet ska användas.

Moderaterna anser att den kommunala förköpsrätten ska avskaffas. De menar att den inte fyller någon funktion i den kommunala markplaneringen. Vidare anser de att den enskilde markägaren hamnar i en svag ställning gentemot kommunen.

Vi socialdemokrater anser tvärtom att den kommunala förköpsrätten är ett viktigt instrument som kommunerna har för att planera bebyggelseutvecklingen och för att ta ansvar för den fysiska samhällsutveckling-

en. Här är ytterligare ett exempel på moderaternas viljeriktning att eliminera kommunernas möjlighet att själva styra den lokala utvecklingen.

Moderaterna anser att allmänintresset ska stå tillbaka till förmån för markspekulation. Utbyggnad av infrastruktur, kultur och naturvärden är fundamentala samhällsintressen som moderaterna anser ska stå tillbaka för det enskilda vinstintressets skull. Detta synsätt återspeglas i flera av motionerna.

För oss socialdemokrater är det självklart att alla medborgare måste ha rätt att påverka hur vi använder våra markresurser, oavsett om vi föds med eller utan lagfart.

Genom en god planpolitik och markberedskap har samhället de verktyg som krävs för att förbereda och genomföra för samhället viktiga förändringar. Enligt vår mening är dagens lagregler för expropriation och förköp väl avvägda och tillgodoser såväl allmänintresset som den enskildes rättssäkerhet.

I fråga om det mervärde som gemensamt skapats av medborgarna är för oss socialdemokrater självklart att det ska komma medborgarna till godo.

Moderaterna vill i stället förändra ersättningsreglerna vid expropriation. Vid samhällsbeslut som rör t.ex. utbyggnader vill moderaterna att markägarna ska kunna tillgodogöra sig de markvärdestegringar som är följden av beslutet.

Fru talman! I tre motioner föreslås det att det i fastighetsbildningslagen ska införas ett krav på hänsyn till kulturarv vid Ortsnamn. Det motionärerna pekar på kan vara och upplevs förvisso på vissa håll som ett problem, men det föranleder ändå inte att i dagsläget föreslå några förändringar. Det är viktigt att vi bevarar vårt kulturarv, men det är också angeläget att vi utvecklas, och ibland kan det vara lämpligt att fastigheter byter namn eller varför inte återupptar ett gammalt.

Fru talman! Tredimensionell fastighetslagstiftning är en fråga som för närvarande bereds inom Regeringskansliet. Likaså bereds frågan om direktiv för en utredning om ägarlägenheter.

Tredimensionell fastighetsindelning skulle göra det möjligt att avgränsa fastigheter mot varandra genom horisontella gränser över eller under markytan. Förslaget innebär t.ex. att ett våningsplan i en byggnad ska kunna bilda en självständig fastighet. Detta kan ses i motsats till den tvådimensionella indelning som råder i dag i enlighet med svensk lag. Det innebär att fastigheter bara kan delas in vertikalt på marknivå.

Moderaterna föreslår nu att en tredimensionell fastighetsindelning ska införas i syfte att få ett enklare och effektivare markutnyttjande genom att bl.a. samverkan mellan olika byggherrar underlättas. Dessutom motiverar man förslaget med att det underlättar införandet av ägarlägenheter.

Fru talman! Vi socialdemokrater anser att upplåtelseformen ägarlägenheter ökar spekuleringen främst i områden där det är bostadsbrist. Vi tycker inte att man ska behöva köpa sig inflytande. Det får aldrig vara storleken på plånboken som avgör om man får inflytande. Vi anser att förslaget om införande av ägarlägenheter är ett hot mot boendeinflyttandet just på grund av spekulationsrisken.

Vi socialdemokrater beskylls ofta för att vara emot ägande. Men jag vill i dag i denna kammare klargöra att vi inte har någonting emot ett enskilt ägande. Det är bara det att vi har en annan syn på vad som är

viktigast. Under detta sekel har fler människor fått möjlighet till enskilt ägande. I dag äger ca 58 % sin bostad.

För oss socialdemokrater är bostaden en social rättighet. Det viktigaste är inte att äga bostaden eller tomten, utan det är rätten att själv få bestämma över sitt boende, dvs. boendeflytande. Därför sätter vi en spekulationsfri ägandeform överst på vår agenda när vi vill utveckla hyresrätten. Boendet ska bidra till jämlika och värdiga levnadsförhållanden i livets olika skeden.

Om ägarlägenheter blir verklighet har ytterligare ett instrument skapats för ökad spekulation och därmed för ytterligare segregation i boendet. Att den borgerliga oppositionen intar denna hållning är inte särskilt förvånande med tanke på den nyliberala politik som de företräder.

Utan tvekan skulle ett sådant system motverka den sociala bostadspolitiken och ett ökat inslag av marknadsstyrd bostadssektor bli en verklighet. I en förlängning kan vi se hur hyresgäster som bor i andra hand skulle drabbas av hyresvärdar som inte är professionella och hur deras möjligheter till delaktighet, inflytande och demokrati kraftigt skulle begränsas. Det är för oss socialdemokrater tunga ledord i den sociala bostadspolitiken.

Fru talman! Med hänvisning till det anförda yrkar jag bifall till hemställan i bostadsutskottets betänkande nr 6 och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 102 ULF BJÖRKLUND (kd) replik:

Fru talman! Carina Adolfsson beklagar i sitt anförande att jordförvärvslagens regler om bosättning ganska enkelt kan kringgås. Då har jag bara en rak fråga: Anser socialdemokraterna och Carina Adolfsson att jordförvärvslagen ska ha ett regionalpolitiskt syfte?

Anf. 103 CARINA ADOLFSSON (s) replik:

Fru talman! Frågan om jordförvärvslagen ingår i den utredning som ska lämnas senast den 1 juni i år. Precis som Ulf Björklund sade i sitt anförande anser också vi att hela Sverige ska leva. Detta är oerhört viktigt, och i den frågan kommer den regionalpolitiska aspekten in.

Anf. 104 ULF BJÖRKLUND (kd) replik:

Fru talman! Jag betraktar det som ett ja som svar på frågan. Jordbruksverket säger klart och tydligt att om jordförvärvslagen ska ha ett regionalpolitiskt syfte måste bestämmelserna stärkas. Räcker det inte med det som Jordbruksverket och andra säger i den här frågan, om nu socialdemokraterna vill att lagen ska ha ett regionalpolitiskt syfte? Varför dra ut på tiden? Kommer möjligen utredaren att säga samma sak? Varför räcker det inte med Jordbruksverket, när man nu är så klar över att det ska ingå regionalpolitik i det hela?

Anf. 105 CARINA ADOLFSSON (s) replik:

Fru talman! Jag tror att det är bäst att vänta med att föra en debatt i dessa frågor tills utredningen är klar. Frågan kommer ju upp ytterligare en gång, och då kan vi ta den diskussionen, tycker jag.

Prot.
1999/2000:77
9 mars

*Vissa fastighets-
rättsliga frågor*

Anf. 106 KNUT BILLING (m) replik:

Fru talman! För det första sade Carina Adolfsson att moderaterna vill eliminera kommunernas starka ställning. Jag vill korrigera henne. Det vill vi inte. Vi vill stärka de enskilda människornas ställning, och det är viktigt att göra i det rollspel som är mellan människor och det offentliga, kommunen.

För det andra sade Carina Adolfsson att ägarlägenheter ökar spekulat-
ionen och att hon ser det som ett hot. Då vill jag fråga: Anser då Carina
Adolfsson att det är utomordentligt bra att justitieministern efter ett år
inte ens har klarat av skriva direktiv till den utredning som riksdagen har
bestämt ska utreda frågan om införande av ägarlägenheter?

För det tredje är det inte så i vårt land att man föds med eller utan lag-
fart. Man föds utan lagfart.

Anf. 107 CARINA ADOLFSSON (s) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja börja med det sista som Knut Billing
sade. Visst är det väl så att somliga föds med lagfart, medan andra föds i
familjer där man faktiskt inte har något ägande och kanske inte under
överskådlig tid har några möjligheter att köpa sig någon form av egen-
dom.

Vad gäller direktiven till ägarlägenheter bereds de, som jag påpekade
i mitt anförande, inom Regeringskansliet.

Anf. 108 KNUT BILLING (m) replik:

Fru talman! Jag var bara nyfiken att få höra om Carina Adolfsson är
nöjd med förhållandet att justitieministern på ett helt år inte har lyckats
klara av att skriva dessa direktiv. Tycker Carina Adolfsson att det är bra?
Carina Adolfsson kanske har någon uppfattning om när tiden har runnit
ut för justitieministern.

Anf. 109 CARINA ADOLFSSON (s) replik:

Fru talman! Det är klart att när riksdagen ger ett uppdrag till rege-
ringen, ska regeringen fullfölja uppdraget. Så kommer också att ske.
Direktiven håller på att förberedas.

Anf. 110 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp) replik:

Fru talman! Carina Adolfsson uttalar väldigt klart sitt och övriga so-
cialdemokraternas ogillande av ägarlägenheter, och det känner vi ju till.
Men de facto har, precis som Knut Billing påpekat, en majoritet av riks-
dagen begärt en utredning av den här typen av boende.

Carina Adolfsson säger också att det är spekulation att ha ägarlägen-
heter. Men om det nu skulle bli möjligt att skaffa ägarlägenheter, torde
också en del hyreslägenheter kunna bli lediga. Det bör väl ligga i ert
intresse.

Sedan kan jag än en gång upprepa Knut Billings fråga, för jag tycker
att den är så viktig. Är det rimligt att det tar över ett år att få direktiv av
det här slaget skrivna?

Anf. 111 CARINA ADOLFSSON (s) replik:

Fru talman! Det märks ganska tydligt på replikerna här att det är attraktivt med ägarlägenheter enligt vissa ideologier. Vi delar inte den uppfattningen. I en av reservationerna, om jordförvärvslagen, stod det att läsa att man inte vill ha kortsiktigt vinstintresse. Jag uppskattar att vi kan vara överens åtminstone i den frågan. Jag kan också se vissa samband med ägarlägenheter vad gäller detta.

Anf. 112 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp) replik:

Fru talman! Att det är attraktivt för vissa med ägarlägenheter är helt klart, men det är inte klart att detta är fel bara för att socialdemokraterna tycker det. Det är ju ett faktum att en majoritet i Sveriges riksdag har begärt en utredning, och det måste ni acceptera.

Anf. 113 CARINA ADOLFSSON (s) replik:

Fru talman! Vi accepterar att en majoritet har fattat detta beslut. Därför pågår det nu förberedelser för ett direktiv angående ägarlägenheter.

Anf. 114 ROSITA RUNEGRUND (kd):

Fru talman! Jag vill tala för min och Åke Carnerös motion, Förvärv av fritidsfastigheter.

Signalerna från regeringen till skärgårdsbefolkningen är följande: Visst vill vi ha en levande skärgård, men du som bor där ska veta följande. Några serviceutbud som t.ex. affär, skola och post kan du i framtiden inte räkna med, förutom sommartid förstås då ett allehanda utbud av tingeltangel och färdigmat finns att köpa utmed bryggorna. Varje gång som du tittar ut genom fönstret för att se väderförändringar över havet, påminn dig då själv om att det här är en hälsoförmån och en njutning som är hårt beskattad.

Visst låter detta ironiskt, men så blir den framtida verkligheten om ingenting drastiskt görs.

Är detta, kan man fråga sig, ett återinförande av klassamhället? Som framgår i betänkandet erhöll Sverige vid inträdet i EU ett undantag under fem år när det gällde utländska förvärv av fritidsfastigheter. Undantaget gav möjligheter att överväga och vidta behövliga åtgärder i områden som riskerade att utsättas för överexploatering och där i första hand den bofasta befolkningens intressen borde tillgodoses. Regeringen valde att ingenting göra. Därmed lyssnade man inte utan nonchalerade de problem som fanns i vissa utsatta områden.

Jag var inbjuden till ett årsmöte på Klädesholmen, som är riksbekant just i fastighetsskattefrågan. Där har man en mycket aktiv samhällsförening som är välorganiserad och framåtsyftande. Men frustrationen hos de boende var stor över de signaler som regeringen ger med olika utredningars resultat när det gäller fastighetsskatten men också över de upptrissade priserna på husen, som gör att ungdomar inte klarar att köpa dessa hus. Alltså kan de inte bo kvar på sin hemö. Enligt de uträkningar som man har gjort kommer det inom en snar framtid inte att finnas underlag för vare sig skola eller affär, om trenden håller i sig att åretruntfastigheterna köps upp av penningstarka deltidsboende.

Det är en liten ö, ett begränsat område, och det finns inte någon mark för vilken förköpslagen kan utnyttjas att köpa in mark. Alltså har sam-

hällsföreningen nu tillsatt en framtidsgrupp, och man planerar studiecirk-
lar om boendeplikt – detta ord som väcker sådan uppmärksamhet.

I vårt förslag i min och Åkes motion säger vi att kommunerna bör ges
möjligheten att i särskilt utsatta områden begränsa områden för åretrunt-
boende.

Jag har ett yttrande över Fastighetskommitténs delbetänkande, *Be-
gränsad fastighetsskatt*, som Glesbygdverket har lämnat. I sitt förslag
till ytterligare åtgärder när det gäller fastighetsskatten säger man föl-
jande: Glesbygdverket anser att i den fortsatta utredningsprocessen bör
grundproblemen med de höga fastighetspriserna belysas. T.ex. bör kon-
sekvenser av en boendeplikt utredas.

Jag vet att också Bohusläns skärgårdsråd i sitt remissvar till Levande
skärgård nämner detta.

Det finns ett särskilt yttrande som jag tycker är positivt – och det
tackar jag de ledamöter för kristdemokraterna som sitter i utskottet för –
att man inte kan nöja sig med att problemet är svårlöst och att man avser
att återkomma till de åtgärder som bör vidtas.

Förköpslagen är uddlös för små kommuner när det gäller fastighets-
köp. Det finns inga möjligheter att använda förköpslagen. Därför är min
vädjan till riksdagen att ta detta problem på allvar och våga diskutera
boendeplikt.

Anf. 115 LENNART NILSSON (s):

Fru talman! För några år sedan fanns det en utredning som handlade
om att pröva förvärv bl.a. i det område som Rosita Runegrund kommer
ifrån. Kommunerna ville inte ha detta.

Det skulle vara intressant att höra argumentationen för en boplikt.
Bl.a. en känd landshövding i Stockholm har en bostad på en av öarna i
Rosita Runegrunds hemkommun. Ska inte han få lov att ha det huset om
man ska införa boplikt? På vilket sätt ska man kontrollera? Man säger att
man ska avgränsa ett område som redan nu, i befintligt skick, bebos av
en hel del sommarboende. På vilket sätt ska man, om man nu inför en
boplikt, kontrollera det här? Ska man smyga runt bland husen och se om
folk bor där eller inte?

Lägger man förslag måste man också utveckla hur de ska kunna ge-
nomföras. Med tanke på diskussionen om pengar i boendet och annat är
det ganska trevligt egentligen att Rosita Runegrund talar om att det är
alldeles för höga kostnader, inte bara i Bohusläns skärgård utan också på
många andra platser. Men när man diskuterar boplikt bör man fundera
över hur det ska gå att klara det här. Ska inte jag t.ex. få ta över mina
föräldrars hus, om de nu hade haft någonting ute på någon skärgårdsö,
för att jag vill ha det som fritidsboende? Ska jag inte få lov till det? Vem
ska kontrollera det? Vad är det för samhälle som Rosita Runegrund plä-
derar för och som det pläderas för i det särskilda yttrandet?

Anf. 116 ROSITA RUNEGRUND (kd):

Fru talman! Den ö som Lennart Nilsson tar upp är i dag ett så gott
som dött samhälle. Vi lämnade förslag om att kommunerna när man
reviderar sina översiktsplaner, eller om det är så att det är nytt, skulle ha
möjligheten att kunna avgränsa. Det här är alltså förslag från kommunin-
vånare själva. När det förslag som Lennart Nilsson talar om lades fram,

1988–1989 tror jag att det var, var inte kommunerna beredda på det här. Men vi ser vad som har hänt under de här tio tolv åren.

Jag vill också poängtera det som jag sade i mitt anförande, att det här är en svår fråga. Den väcker indignation på så sätt att man känner sig utsatt. Frågan är hur man ska kunna lösa det. Vårt förslag är att kommunerna själva ska lösa det här.

Anf. 117 LENNART NILSSON (s):

Fru talman! Jo, men i en del sammanhang talas det om den enskilda människan. Vill Rosita Runegrund förbjuda mig att bo i ett samhälle där jag redan äger mitt hus eftersom det ska införas något slags boplikt? Det kanske är så att landshövdingen Ulf Adelson vill ha det här som sitt fritidshus. Ska han förbjudas att äga det här huset då eftersom han ska vara tvungen att bo där? Och om han skulle skriva sig i området, skulle man då kontrollera om han bor där eller inte? Vem ska göra det?

Ska man lägga fram förslag i Sveriges riksdag för att klara av en lagstiftning måste de naturligtvis vara förankrade bland människorna. Det måste handla om rättssäkerhet. Det måste naturligtvis också handla om sådant som över huvud taget går att genomföra.

Anf. 118 ROSITA RUNEGRUND (kd):

Fru talman! Vi måste våga diskutera den här frågan. Vårt förslag, mitt och Åkes Carnerös förslag som grundar sig på öborna, gäller det nya och när man reviderar översiktsplaner. Det handlar inte om huruvida landshövdingen får bo kvar i sitt hus eller om att man ärver ett hus och inte ska få bo kvar eller ha det som deltidsboende. Det här handlar om det framtida boendet. Vi ser t.ex. i fråga om en ö som Klädesholmen att det inom en snar framtid inte kommer att finnas möjlighet att köpa hus. Husen blir för dyra på grund av de upptrissade priser som penningstarka kunder köper in husen för.

Visst ska det vara klara förslag som man lägger fram. Men vår åsikt var att man skulle låta kommunerna se över det här och låta kommunerna ha den här möjligheten.

Anf. 119 LENNART NILSSON (s):

Fru talman! Då vill jag bara konstatera att kristdemokraterna tydligen vill att man ska förbjuda folk att ha fritidshus i ett visst område, exempelvis Hunnebostrand eller var som helst där det kommer många människor på sommaren. Det är egentligen en ganska märklig inställning att man anser att människor måste vara skrivna på ett ställe, och så ska man kontrollera att de bor där, för att över huvud taget kunna äga ett hus. Det strider väl egentligen lite grann mot svensk rättsuppfattning.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 15 mars.)

Prot.
1999/2000:77
9 mars

*Vissa fastighets-
rättsliga frågor*

6 § Plan- och byggfrågor

Föredrogs
bostadsutskottets betänkande 1999/2000:BoU7
Plan- och byggfrågor.

Anf. 120 KNUT BILLING (m):

Fru talman! I det här betänkandet behandlas plan- och byggfrågor. Vi moderater står bakom sex reservationer.

I reservation 6 behandlas informations- och samrådspplikt inför markarbeten. I våra tätorter är det ju så att många småföretagare har små butiker och näringsställen. Det är vanligt att de här näringsidkarna inte får någon som helst information i förväg när man sätter i gång olika grävarbeten på gator och torg eller vid parkeringsplatser. Den informationen får man inte i förväg.

De här arbetena kan ju dra ut på tiden i månader. Det innebär stora problem, mycket stora problem, för den enskilde. Det kan t.o.m. vara så att den verksamhet, den rörelse, man bedriver inte klarar att bära den kundförlust som uppstår genom parkeringsarbetena eller gatuarbetena. Därmed går verksamheten under. Därför menar vi att det är viktigt att den informationsplikt som ska råda förstärks så att en näringsidkare, en rörelseidkare, får besked i god tid om förändringar som ska ske i vederbörandes närmiljö. Därför, fru talman, yrkar jag bifall till reservation 6.

I reservation 7 behandlas frågan om handelsändamålet i detaljplan. Detaljhandeln har sedan decennier förlöpande flyttats från tätorternas centrum ut till ytterområdena. Skälen till detta har varit många. Utflyttningen startade med stora, utrymmeskrävande företag där hyror och kostnader för parkeringsanläggningar tvingade fram en utflyttning. I de större tätorterna kombinerades den här utvecklingen med bostadsutbyggnad i ytterområdena. Här bosatte sig i stor utsträckning unga familjer med barn.

På 70-talet kom nästa stora förändring. Stormarknader med stort och brett sortiment av framför allt livsmedel uppstod. De här anläggningarna blev snabbt mycket attraktiva eftersom de inte bara hade ett stort urval. De hade dessutom lägre priser. När den fortsatta utvecklingen dessutom innebar trängselproblem inne i tätorterna resulterade det i ett än större tryck på etableringar i anslutning till goda trafiklägen utanför centrumområdena.

Under de första åren på 90-talet ändrades lagstiftningen så att det inte längre blev möjligt för en kommun att reglera handel med livsmedel. Handel blev handel, och avgörande för lokalisering och lönsamhet i fråga om handel blev konsumenternas agerande. Socialdemokraterna, som aldrig tycks ha förstått att människorna är de som bäst kan avgöra om en detaljhandelsanläggning är rätt placerad, drev efter 1994 igenom en återgång till den tidigare regleringen av handeln. Det var ett mycket olyckligt beslut.

Dagens handel är ju inte densamma som på 1950-talet eller 1970-talet. Vår uppgift som politiker är att skapa förutsättningar för handeln att finna lokaliseringar som är så bra som möjligt för företaget. En butik som inte attraherar kunderna försvinner snabbt. Det är ju inget problem att den försvinner. Det är bra. Det är konsumenternas betyg på butiken. En

ofta utbredd myt är att externlokaliseringar och stormarknader leder till utarmning av livsmedelshandeln. Det blir dock inte mer korrekt bara för att det upprepas gång på gång. Det är i verkligheten så att vi kan se ett stort antal exempel på nyetableringar av livsmedels- och servicebutiker i våra bostadsområden, särskilt i områden där det har blivit nya, externa etableringar.

Moderaternas och Kristdemokraternas ledamöter i bostadsutskottet står fast vid uppfattningen att kommunerna inte ska kunna reglera handelsändamålet i detaljplaner, och därför yrkar jag bifall till reservation 9.

I reservation 12 behandlas kommunala servicezoner. Vi gör alla olika prioriteringar av vad som är viktigt i livet. Möjligheten att få bygga och bo efter individuella önskemål inskränks alltför ofta av kommunalpolitikens möjlighet att inte detaljplanlägga områden. Detta medför att inga bygglov beviljas, och därmed styr kommunalpolitikerna var medborgarna ska bygga och bo.

Människor har ofta önskemål om att kunna bosätta sig i t.ex. storstadskommunernas glesbygder. Motiveringen för de kommunalpolitiker som nekar bosättning är att det blir dyrt ur kommunalekonomisk synpunkt vad beträffar infrastruktur i dessa områden. Ett sätt att lösa detta vore att i den kommunala planeringen fastlägga områden inom vilka ett begränsat serviceansvar skulle gälla, men där bygglov kan medges utan planläggning.

Detta skulle innebära att den som önskar bosätta sig i ett sådant perifert läge skulle kunna göra det under förutsättning att man accepterar att total och med övriga kommunmedborgare likvärdig service inte kan erhållas i alla avseenden.

Denna ändring förutsätter en förändring av kommunallagen, så att likställighetsprincipen förändras. Detta är ett lågt pris för många hushåll, inte minst för dem som sätter god miljö som ren luft och närhet till naturen före sporthallar eller bibliotek. Enligt vår uppfattning bör denna möjlighet öppnas för medborgarna, att själva avgöra var och hur de vill bo. Därför yrkar jag bifall till reservation 12.

Anf. 121 STEN LUNDSTRÖM (v):

Fru talman! Under 90-talet har mycket av det som utmärkt den sociala bostadspolitiken försvunnit och ersatts av en ökad marknadsanpassning av bostadsmarknaden. Det har rört frågor om framför allt statens uppgifter i den sociala bostadspolitiken.

Den svenska bostadspolitiken har framför allt handlat om att staten tillskjutit ekonomiska medel för bostadsbyggandet. Målet har varit att åstadkomma ett utbud av goda bostäder tillgängliga för alla, och där allmännyttan har utgjort en av de viktigaste hörnstenarna i genomförandet av den här politiken.

Till denna huvudstrategi har tillförts instrument som oftast underordnats den övergripande finansiella styrningen. Regleringarna på bostadsmarknaden har i stor utsträckning tagit sig uttryck som villkor för de ekonomiska insatser som staten stått för. Regleringarna har ofta varit förutsättningar för statliga lån och bidrag. När staten, i viss mån på grund av det statsfinansiella läget, dragit sig undan sitt ekonomiska engagemang i boendefrågor och när man av politiska skäl genomfört andra avregleringar har stora delar av den traditionella regleringen fallit bort.

Prot.

1999/2000:77

9 mars

Plan- och byggfrågor

Situationen i dag är att vi i Sverige frånsatt specialanpassade bostäder för äldre och handikappade inte har någon rättslig reglering som reglerar rätten till bostäder för de mest utsatta individerna som aldrig någonsin kommer att kunna få en bostad på den vanliga marknaden. När moderater och andra borgerliga politiker hävdar att Sverige har en överreglerad bostadsmarknad, så manar man uppenbarligen fram hjärnspeken ur sin egen ideologiska källare.

Fru talman! Vi ser och hör alltfler exempel på svårigheter för allt större grupper att komma in på bostadsmarknaden. Det kan gälla ungdomar utan fasta inkomster, människor med betalningsanmärkningar, deltid arbetande ensamstående kvinnor, vissa etniska grupper osv. Med vetskap om hur det faktiskt ser ut borde vi fråga oss om det inte är så att bostadsmarknaden i Sverige i dag är underreglerad.

Det är bl.a. utifrån detta som man ska se vår reservation 13 under mom. 13 om behovet av ett obligatoriskt boendeplaneringsprogram. Jag kan konstatera att vi inte är helt ensamma om att föreslå en förstärkning av samhällsplaneringen avseende boendet. Det finns ett embryo till liknande tankegångar hos Centern i deras reservation 15 och hos Kristdemokraterna och Folkpartiet i deras reservation 14. Problemet med dessa reservationer är att de inte utmynnar i tydliga förslag om var och hur samhällsplaneringen ska ske.

Fru talman! När Vänsterpartiet talar om ett boendeplaneringsprogram gör vi det utifrån en rad olika aspekter och utifrån tilltron till det kommunala självstyret. Trots den tilltron kan vi tyvärr konstatera att bostadspolitikerna har försvunnit från dagordningen i många kommuner och att den marknadsstyrning som staten initierat har inneburit att det talas och beslutas allt mindre om bostadspolitikerna ute i våra kommuner.

Under 90-talet har segregationen stärkts, och en allt tydligare tudelning av bostadsmarknaden växer fram. I områden med låga inkomster ökar antalet låginkomsttagare, och i områden med högre inkomster minskar antalet låginkomsttagare. Den ekonomiska segregationen har ökat under 90-talet och visar ingen tendens till att avta. Naturligtvis hänger det ihop med de ökade klassklyftorna eller de ekonomiska klyftorna i stort, men det är också en direkt följd av den bristande boendeplaneringen.

Statens finansiella undandragande från bostadspolitikerna har lett fram till att mycket av det som i dag byggs framför allt riktas till grupper med mycket god ekonomi och samtidigt till att andra grupper utestängs. Följden blir naturligtvis en ökad segregation där vinnarna är de som med plånbokens hjälp har möjlighet att själva välja segregationen. Den kommunala upplåtelsen av mark till bl.a. privata entreprenörer, utan krav på allsidigt sammansatta bostadsområden, förstärker ytterligare bilden. Allt oftare vänder sig byggherrarna till människor med en viss livsstil eller till dem som efterfrågar en viss lyxstandard.

Allt detta pågår i dag trots att kommunen har planmonopol när det gäller bostadsbyggandet. I våra storstäder kan vi också konstatera att den etniska segregationen ökar, till stor del beroende på den socioekonomiska situationen men ibland även av rent diskriminerande orsaker. Vänsterpartiet har flera gånger tidigare visat på behovet av en starkt samhällsplanering som tar sin utgångspunkt i just obligatoriska boendeplaneringsprogram, program som ska upprättas i samband med över-

siktsplaneringen och fastställas på samma sätt som översiktsplanerna i kommunfullmäktige.

Fru talman! Innehållet i boendeplaneringsprogrammen ska förutom att tillse behovet av bostäder för de svagaste grupperna och allsidigt sammansatta bostadsområden också ta upp frågor kring den fysiska miljön, trafikfrågor, utveckling mot det ekologiskt hållbara boendet och de estetiska värdena. Utöver detta borde, vilket vi har glömt att ta upp i vår motion, också samhällsplaneringen belysas ur ett genusperspektiv.

Fru talman! Vänsterpartiet har ett särskilt yttrande i det här betänkandet som rör barns intressen. Vi har valt att inte reservera oss utifrån att regeringen tänker återkomma med en skrivelse i maj i år angående barnfrågorna. Det innebär inte att frågan är mindre viktig än tidigare för oss. Vi utgår från att regeringen i skrivelsen kommer med förslag på hur barns intressen och inflytande ska beaktas i samhälls- och trafikplaneringen och på vilket sätt man tänker lösa problemen avseende barnsäkerhet i fastigheter byggda före 1973 och ombyggda före 1976. Vid riksdagens behandling av motsvarande frågor 1999 visade Vänsterpartiet på hur allvarliga olyckor med barn skedde framför allt i just dessa fastigheter. Vi visade också på nödvändigheten av en lagändring avseende barnsäkerheten. Förhoppningsvis kommer regeringen i sin skrivelse att föreslå sådana lagändringar och dessutom ge konkreta förslag på hur Sverige ska kunna leva upp till barnkonventionen, att barnens bästa ska komma i första rummet och att barnen alltid ska ha rätt att uttrycka sin mening i de frågor som berör dem. Om inte så blir fallet lovar jag att vi kommer att återkomma i dessa frågor.

Fru talman! Jag vill här också beröra vår reservation 9 i betänkandet. De s.k. externa köpcentrumen, eller stormarknaderna, har diskuterats vid flera tillfällen under de senaste åren. Och den negativa miljöpåverkan som dessa stormarknader skapar torde väl ingen ifrågasätta, inte ens Knut Billing. Hela idén med dessa är nämligen att locka bilburna kunder. Att utifrån en placering, oftast ganska långt från bostadsområden, med billig mark för stora anläggningar och stora parkeringar skapa förutsättningar för en köpstark kundkrets är i och för sig en ganska smart affärsmässig idé. Tyvärr skapar den en rad stora problem.

Förutom det rent miljömässiga med ökade utsläpp och ökad energiförbrukning är också den försämrade service som blir fallet i bostadsområdena ett stort problem. Stads kärnorna utarmas ofta på sitt grundutbud. I stället skapas små specialbutiker för folk med ganska stora plånböcker.

Och vad värre är: I städernas ytterområden utarmas också servicen, men där finns just de konsumenter som inte har tillgång till egen bil och som därför inte kan tillgodogöra sig fördelarna med de externa stormarknaderna.

Fördelen för de konsumenter som kan dra nytta av de externa stormarknaderna skapar nackdelar för andra grupper av konsumenter i form av försämrade service och högre priser. Detta borde väga mycket tungt i bygglovsprocessen för etablering av stormarknader. En kommun har nämligen ansvar för alla medborgare och ska väga in behovet av service i sin planering. Vi kan konstatera att det är framför allt tre grupper som drabbas extra hårt av etableringen av de externa köpcentrumen.

För det första handlar det om grupper med svag ekonomi som inte har tillgång till bil.

Prot.

1999/2000:77

9 mars

Plan- och byggfrågor

För det andra handlar det om kvinnor som generellt sett mindre har tillgång till bil än män.

För det tredje handlar det om många av våra äldre som inte har tillgång till bil eller som har slutat köra bil.

Det har också visat sig att glesbygden tappar mycket av sin närservice på grund av de här etableringarna. Kommunerna hamnar oftast i situationer av ren utpressning från dem som vill starta verksamheter – om vi inte får starta här väljer vi grannkommunen. För kommunen är det svårt att stå emot. Ofta när man en förhoppning om ett ökat antal arbetstillfällen och ökade skatteintäkter som en följd av etableringen. Vad man då oftast glömmer är att idén med de stora köpcentrumen är att med låga priser hålla en hög omsättning och att genom en låg personaltäthet hålla kostnaderna nere. Den nya etableringen innebär alltså oftast totalt sett en minskad sysselsättning.

Fru talman! Jag tänker inte förlänga debatten mer än nödvändigt men jag vill peka på att Boverkets rapport och den verklighet vi ser i Skåne visar på behovet av en förstärkning av länsstyrelsens roll när det gäller den regionala påverkan av den kommunala översikts- och detaljplaneringen. Det borde vara en självklarhet för alla som ställer upp för utvecklingen av det ekologiskt hållbara samhället att dela vår uppfattning.

För tydlighetens skull vill jag, fru talman, säga att jag står bakom alla våra reservationer men jag nöjer mig med att yrka bifall till reservation 13 under mom. 13. Owe Hellberg kommer att redovisa en del av våra andra reservationer i betänkandet.

Anf. 122 KNUT BILLING (m) replik:

Fru talman! I mitt anförande tidigare här yrkade jag bifall till reservation 9. Men efter att ha lyssnat på Sten Lundström kan man förstå att jag inte alls gjorde det. Vad jag avsåg att yrka bifall till var naturligtvis reservation 7 under mom. 9 – dvs. en uppfattning som är raka motsatsen till den som Sten Lundström hävdar.

Anf. 123 STEN LUNDSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Jag blev faktiskt lite orolig när Knut Billing yrkade bifall till vår reservation. Jag hade en misstanke om att vi hade hamnat något fel i skrivningen men uppenbarligen är det så att Moderata samlingspartiets totala brist på insikt om de miljöproblem som finns fortsätter att lysa igenom. Det handlar om en fullständig brist på insikt om de problem som skapas för de svaga grupperna i samhället när den normala servicen ersätts av små butiker med högre priser och ett sämre utbud av varor, och detta blir verkligheten för många människor. Jag beklagar alltså att Knut Billing inte vidmakthåller sitt yrkande om bifall till vår reservation.

Anf. 124 ANNELIE ENOCHSON (kd):

Fru talman! Plan- och bygglagen har funnits i sin nuvarande form sedan 1987. Dock har revideringar gjorts med tillägg och borttagande av lagtext. Regelverket för byggande har genom dessa revideringar förenklats och blivit till det bättre för beslutsfattare i våra kommuner men mycket återstår fortfarande att göra när det gäller att förenkla regelverket!

Boverket kom sommaren 1999 ut med en rapport om bostadsbyggandet i våra sex tillväxtregioner – Stockholm, Göteborg, Malmö, Växjö, Umeå och Uppsala. I rapporten talas det om att ett nytillskott på 19 000 lägenheter per år behövs under den närmaste femårsperioden, men enligt samma verk byggs det bara hälften så många bostäder per år.

Här är det naturligtvis många faktorer som bidragit till att bostadsbyggandet inte sätter fart. Kan *en* faktor vara att PBL, plan- och bygglagen, som regelverk inte är tillräckligt flexibel, att regelverket inte är anpassat till de alternativa bostadsformer som är önskvärda i våra tillväxtregioner där det bl.a. finns många studenter?

Vi kristdemokrater vill därför att en utvärdering görs där man tittar på hur kommunerna i dag använder planinstrumentet. Tar kommunerna till vara den möjlighet till flexibilitet vid planeringen som redan i dag finns? Kan ytterligare åtgärder vidtas för att förbättra regelverkets flexibilitet? Vi anser att Boverket bör ges ett sådant utvärderingsuppdrag.

Fru talman! I det betänkande som vi nu behandlar tas en annan angelägen motion upp som man i och för sig i texten från utskottet ställer sig positiv till men som man ändå väljer att avstyrka. Motionen handlar om att införa informations- och samrådsplikt vid markarbeten.

Det är många företag som drabbas av att plötsligt få gatan utanför affären uppgrävd av det lokala gatukontoret eller av något annat ledningsägarbolag. För framför allt små butiker eller serviceinrättningar i hyrda lokaler kan detta innebära ett stort ekonomiskt avbräck. Småbutikerna är ofta beroende av att kunderna enkelt kan se och kliva in i lokalerna eftersom det ofta rör sig om oplanerade köp där bekvämligheten och tillgängligheten är avgörande faktorer för försäljningen.

Om företagen fick möjlighet att i god tid samråda med dem som ska utföra markarbetena skulle många av problemen undvikas. Företagen skulle då i god tid kunna annonsera så att kunderna hittar in i affären trots en uppgrävd gata.

Fru talman! Vår närmiljö som denna kommer till uttryck i vårt boende och samhället runtomkring oss är av stor vikt för vårt psykiska och fysiska välbefinnande. En trygg och estetiskt tilltalande närmiljö är viktig för att vi ska må väl och utvecklas i positiv riktning. En kristdemokratisk samhällsplanering innebär att planera för trygga och vackra miljöer där medborgarna själva aktivt tar del i beslutsprocessen. Att känna trygghet i sitt boende förutsätter att man har makt över sitt boende.

För att medborgarna aktivt ska kunna ta del i planeringsprocessen och känna sig delaktiga krävs det dock att man från statsmakternas sida anger en strategi som medborgarna kan tillgodogöra sig. Denna bostadsplaneringsstrategi skulle kunna innehålla följande delar:

- ett omvänt planeringsperspektiv, dvs. nedifrån och upp,
- en planeringsmodell där könsperspektivet och miljötänkandet är naturliga inslag,
- en planeringsstrategi med ett starkt inflytande för lokala utvecklingsgrupper,
- mer makt, ansvar och resurser åt brukarstyrelser och andra organ för självförvaltning och

Prot.
1999/2000:77
9 mars

Plan- och byggfrågor

- uppmuntran av samarbete mellan privat, offentlig och ideell sektor.

Fru talman! För tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 5 under mom. 7.

Anf. 125 STEN LUNDSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja ställa två konkreta frågor till Annelie Enochson.

Annelie Enochson pratar, och jag har även hört andra kristdemokrater göra det, om det flexibla byggandet och ibland om, upplever jag, krav på en egentligen lägre standard i byggandet än människor efterfrågar. Annelie Enochson talar om sina alternativ. Men är det fråga om samma sak som vi har kunnat höra om tidigare från andra kristdemokrater – det gäller då bristande tillgänglighet och liknande i studentbyggandet? Det är min första fråga.

Fru talman! Den andra fråga som jag skulle vilja ställa gäller var någonstans era bostadsplaneringsstrategier ska beslutas. Vänsterpartiet har ett konkret förslag om obligatoriska boendeplaneringsprogram som i viss mån liknar de krav som ni ställer. Var vill ni ha det i lagtext, och i vilken instans ska besluten fattas om hur strategierna för bostadsplanering ska se ut?

Anf. 126 ANNELIE ENOCHSON (kd) replik:

Fru talman! Jag tar fråga 2 först – var någonstans man skulle ha bostadsplanering. Mycket av det som berör planeringsprocessen i dag står i PBL. Men det som står i PBL är ett minimikrav, ej ett maximikrav. Vi vet att det ute i våra kommuner är problem med att få medborgarna engagerade. Många upplever det som står i PBL som ett maximikrav, att man gör det som står i PBL, och det bör räcka. Jag menar att man i PBL skulle kunna förenkla och få in ett annat sätt att tänka med just de fyra perspektiv som jag nämnde.

Den första frågan gällde flexibla byggnader och lägre standard. Vi hade för ett par veckor sedan i bostadsutskottet en hearing med bl.a. studenterna. Boverket ser just nu över vilken standard studenterna ska ha. Den standarden är, kan man uppleva ibland, väl hög. Vi bad dem att titta på hur vi ledamöter bor. Vi har inte uppfyllt den standard som Boverket tyckte att man skulle ha.

Jag tror att det viktigaste är att se till att det finns boende för studenterna men att man kanske kan tänka sig att minska standarden.

Anf. 127 STEN LUNDSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Jag tror att Annelie Enochson och jag är ganska överens. Representanten för handikapporganisationerna delar inte den uppfattning som Annelie Enochson just nu framhårdar i.

Jag ska bara konkretisera det som Annelie Enochson kallar fråga 2. Är ni intresserade av att delta med Vänsterpartiet för att försöka åstadkomma obligatoriska boendeplaneringsprogram för att tillfredsställa era egna idéer om brottsförebyggande verksamhet, om genusperspektiv och liknande i bostadsbyggande, att man helt enkelt ger kommunerna en skyldighet att en gång per mandatperiod genomföra ett boendeplane-

ringsprogram som just kan tillgodose det som ni eftersträvar i era reservationer?

Anf. 128 ANNELIE ENOCHSON (kd) replik:

Fru talman! Kan jag ta med mig den frågan vidare till min partigrupp? Jag tror att det finns mycket som vi har gemensamt. Säkert kan vi fortsätta den här diskussionen i bostadsutskottet.

Anf. 129 RIGMOR STENMARK (c):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 5 under mom. 7, reservation 15 under mom. 14 och reservation 18 under mom. 17. Jag står naturligtvis bakom alla andra reservationer där mitt namn finns med.

Jag kommer i mitt anförande att inleda med en solskenshistoria för att fortsätta med att allmänt ta upp de frågor som vi i Centerpartiet anser är viktiga i detta betänkande och sluta med att citera Karin Söder, som är en av mina förebilder i svensk politik, med anledning av en moderatmotion.

Barn är härliga, spontana och omedelbara, tycker jag. Min solskenshistoria är egentligen inte en historia utan en mycket påtaglig upplevelse som jag varit med om den här veckan.

I tisdags kom ett gäng barn och ungdomar från Uppsala hit till riksdagen för att samtala med oss ledamöter på Uppsalabänken om vad vi vill göra för att barnkonventionen ska ge synliga bevis i vårt arbete här. Det var 15–20 barn, en grupp lika stor som ett riksdagsutskott. De jobbar utifrån ett visionsbygge om att barnens röst måste bli hörd i allt samhällsarbete. När barnkonventionen antogs i Uppsala kommunfullmäktige var de där för att markera att detta var ett viktigt dokument som inte fick bli hyllvärmare i kommunens bibliotek utan måste följas upp av mycket konkret praktiskt arbete.

Vi riksdagsledamöter som var med blev bokstavligen adopterade av ungdomarna. Vi fick skriva på ett papper att vi ska ha fortsatta kontakter med dem och naturligtvis kunna visa hur vi har tagit barnens allvar till oss.

Inom bostadsutskottets ämnesområde kommer barnen in i alla sammanhang, främst inom säkerhetsfrågor och hälsofrågor. Regeringen har aviserat att det kommer en skrivelse redan under maj månad angående barnfrågor. Ifrån Centerpartiet vidhåller vi vår reservation, och vi vill betona vikten av att man verkligen kommer med förslag på hur barnkonventionen ska uppfyllas i den fysiska samhällsplaneringen. Barnens röster måste bli hörda. Det måste föras en dialog mellan vuxna och barn.

Fru talman!

- Förnyelse av vår bostadsmiljö
- Brottsförebyggande aspekter vid samhällsplanering
- Kvinnoperspektiv
- Skydd för grönområden i stadsmiljön
- Bevarandefrågor
- Förbättrad demokrati

Prot.
1999/2000:77
9 mars

Plan- och byggfrågor

- Förenkla regelsystemet

Det är rubriker i Centerpartiets program för de plan- och byggfrågor som behandlas i dagens betänkande. Trygghet, Miljö, Decentralisering är Centerpartiets huvudrubriker för allt politiskt arbete.

Jag ska kort redogöra för våra åsikter utifrån våra huvudrubriker på det här området.

Fru talman! För att vi ska vara trygga måste vi se en positiv utveckling i den miljö som vi lever i. Det måste finnas ett rikt näringsliv som ger människor arbete. Det måste finnas möjligheter till utbildning, och vi har även behov av ett stimulerande kultur- och fritidsliv. Det ska finnas en närhet och decentralisering mellan allt umgänge, boende, arbete och service. Miljöhänsynen måste tränga igenom i allt.

I det här betänkandet har utskottet behandlat bl.a. Centerpartiets motion om den skapande, kreativa storstaden. En god stadsmiljö handlar inte enbart om goda tekniska och fysiska miljöer. Lika viktigt är det att ställa sociala kvalitetskrav.

Stadsmiljön måste utvecklas. Vi får inte tillåta att våra städer förfulas. Gator och trottoarer måste underhållas. Respekten för att fastigheter har ett stort värde och är många hem och arbetsplatser måste tydliggöras.

Fru talman! Bostadspolitiken måste präglas av valfrihet. Det tål att upprepas. Människor ska ha möjligheter att bosätta sig där de själva vill. Det innebär att bostäder måste byggas där de efterfrågas.

Bostadsbristen i de större städerna gör sig påmind, och byggandet måste komma i gång. Ny bebyggelse bör dock ske varsamt, så att inte parker och grönområden som är avsedda att vara stadens gröna lungor omintetgörs. Kunskapen om att det gröna i staden ger liv och bidrar till en renare miljö måste intensifieras.

Sverige har en mycket hög bostadsstandard, och vi har stora bostadsytor per invånare till vårt förfogande. Kostnaderna har blivit därefter. Dessutom har staten sett det som en utmärkt skatteinkomstkälla eftersom husen inte flyttar på sig. Bostadsutskottet har dock gemensamt sett kostnaderna som en besvärlig fråga som måste lösas så att medborgarna i vårt land kan bo till vettiga priser.

Många människor efterfrågar även boendeformer som i dag inte finns i Sverige men som finns utomlands. Många människor har också pekat på det som vi har tagit upp i en motion om enklare regler för att på det här samhällsområdet kunna komma fram. Enklare byggregler är också enligt plan- och bygglagen möjliga att ge för byggnadsnämnderna, men det tycks inte bli så. Därför har vi från Centerpartiet i en motion begärt en översyn för att se vad som händer.

I dag lyser bostadsministern och miljöministern med sin frånvaro. Jag hade för inte så lång tid sedan en diskussion med dessa herrar just om den här frågan. De sade att de skulle göra något. Jag hade hoppats kunna ställa frågan i dag vad de tänker göra eller vad de har gjort.

Därför passar jag på att säga tack till moderaterna, kristdemokraterna och folkpartisterna som också har insett detta. Nu undrar jag bara när de övriga partiföreträdarna i bostadsutskottet också kommer till klarhet i frågan.

Planeringen vid ny- och ombyggnation måste inriktas på en hållbar utveckling i ett ekologiskt perspektiv, men också i ett socialt perspektiv, i ett jämställdhetsperspektiv och i ett ekonomiskt perspektiv.

Det är angeläget att staten anger en strategi för en samhällsplanering som ger utrymme för ökad mångfald med lokala lösningar i kombination med att nödvändiga nationella mål om grundläggande samhällsuppgifter behålls.

Centerpartiet poängterar att vi måste få ett omvänt planeringsperspektiv, dvs. ett perspektiv nedifrån och upp. Man måste lyssna och ta till vara de enskilda människornas synpunkter.

Vi måste få en planeringsmodell där miljötänkande alltid finns med.

Vi måste få ett stärkt inflytande för lokala utvecklingsgrupper och organisationer.

Vi måste få mer makt, ansvar och resurser åt brukarstyrelser och enskilda.

Vi måste få se ett samarbete mellan privat, offentlig och ideell sektor.

Vi måste också se och förstå att byggande, boende och samhällsplanering inte kan betraktas som könsneutrala verksamheter. Tack och lov är vi olika, vi kvinnor och män. Det är en olikhet som vi ska ta till vara även när det gäller samhällsplanering.

Fru talman! Det finns många solskenshistorier och många positiva upplevelser som man kommer i kontakt med som politiker.

Jag var under "lovet" i Sunne kommun där kommunen i samarbete med bl.a. polisen bestämt sig för att arbeta med brottsförebyggande metoder. Man ser över hur det befintliga samhället ser ut, och när man planerar för något nytt har man alltid den här strategin med sig. Det ska vara upplyst på mörka platser numera. Man kan bygga en bro i stället för mörka gångar, tunnlar osv.

Det finns alltså i dag ett intresse av att skaffa sig kunskap om hur man förebygger brottslighet i vårt samhälle. Jag vill påstå att vi alla har ett gemensamt intresse av att föra upp den frågan ytterligare på dagordningen. Det är fullständigt oacceptabelt att människor inte kan röra sig fritt på offentliga platser utan rädsla för att bli misshandlade. Inte minst gäller detta oss kvinnor. De flesta överfall sker i parker eller på gångstigar i mörka områden. Alla kommuner bör göra som Sunne och ha samråd med olika aktörer i syfte att göra vårt samhälle säkrare.

Boverket har utarbetat en rapport med namnet *Brott, bebyggelse och planering*. Underlag finns alltså att arbeta med.

Men det räcker inte bara med tomma ord – det måste till praktisk handling. Centerpartiet föreslår därför att regering och riksdag stimulerar till upprättandet av trygghetsplaner i alla kommuner.

Fru talman! Till sist vill jag beröra en moderatmotion. Jag gör det med att börja med att citera Karin Söder. Som jag sade är hon en av mina kvinnliga föredömen. Hon var också en gång socialminister. Hon sade så här häromdagen:

"Samhällslivet har blivit egotrippat och det påverkar allt, även politiken. Det är som om solidaritet har blivit en bisak."

Jag har mycket svårt att förstå den moderata motionen och den moderata reservationen som finns till betänkandet. Att införa servicezoner i kommunerna, där invånaren ska kunna bestämma sig för att bo i en zon med lägre servicegrad för att han eller hon prioriterar närheten till natu-

ren och avskildhet framför en fullödlig kommunal service – hur ska det gå till?

För mig handlar det om att få bo där jag önskar. För oss i Centerpartiet handlar det också om att stimulera till en utveckling och att ge livskraft i hela landet – inte att avveckla.

Jag kommer att tänka på Petter – vi kan kalla honom så. Han bor i en avskild by i norra Värmland. På ålderns dagar bor han kvar på sin gård, där han alltid har bott. En dag blev han tvungen att besöka läkaren på vårdcentralen, för han kände sig yr och mådde inte så bra. Efter noggranna undersökningar konstaterades att det som felades honom var bra, lagad mat. Han fick hjälp att kontakta hemtjänsten, som nu besöker Petter regelbundet. Han kan bo kvar i sitt hem som han önskar. Har han inte rätt att få den service som han behöver i sin vackra, natursköna och avskilda miljö?

Eller vad sägs om den unga familjen som flyttat hem till fädernegården i en by lite längre bort? De har två skolbarn som behöver skolskjuts. Har de inte rätt att få det under några år? De bidrar med livskraft till bygden under en tid, och de betalar skatt. Det gör även Petter.

Vi har ett skatteutjämningsystem som måste kunna garantera att kommunerna även fortsättningsvis ska kunna ge service i hela kommunen.

Centerpartiet värnar en livskraftig landsbygd med möjlighet för invånare att leva och bo i.

”Samhällslivet har blivit egotrippat och det påverkar allt, även politiken. Det är som om solidaritet har blivit en bisak.”

Så sade Karin Söder.

Anf. 130 STEN LUNDSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Rigmor Stenmark sade att det var dags att gå från tomma ord till handling. Jag delar den uppfattningen. Därför vill jag ställa en fråga kring några av de ord som hon använde och som bl.a. handlar om trygghet i boendet, om miljön och en hel rad andra saker.

Ska jag tolka det hela som att man från Centerns sida numera är beredd att gå från tomma ord till handling, och föreslå obligatoriska boendeplaneringsprogram som kommunerna ska upprätta? I dessa ska man då ta hänsyn till just de saker som behöver göras och som Rigmor Stenmark rabblar upp med en massa tomma ord.

Anf. 131 RIGMOR STENMARK (c) replik:

Fru talman! Jag har tidigare svarat på den frågan. Ja, jag är beredd att se över den biten. Vi håller just nu på att titta över ALLBO-utredningen och allmännyttan. Detta ska också ses med sociala ögon, och då måste man ha med de här bitarna i hela diskussionen. Hur ska man få styrmedel så att det blir så här?

Jag tycker att det är oerhört viktigt att de översiktsplaner som kommunerna nu arbetar med verkligen diskuteras minst en gång under mandatperioden. Jag känner lite grann som Sten Lundström gör, nämligen att det verkar som att man tar lite för lätt på detta.

Fru talman! Jag hoppas kunna få återkomma till frågan.

Anf. 132 STEN LUNDSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Jag skulle bara vilja fylla på, och fråga lite mer.

Hur ska jag tolka Rigmor Stenmark? Jag delar uppfattningen att översiktsplanen naturligtvis bör tas upp minst en gång per mandatperiod och diskuteras i kommunfullmäktige. Men det räcker inte för de här frågorna! Det krävs mer för att täcka allt detta andra om miljö, trygghet, genusperspektiv i boendet, servicenivå och liknande.

Man måste därför utveckla diskussionen om översiktsplanerna till att handla om ett fullständigt boendeplaneringsprogram – och gärna i ett perspektiv nedifrån och upp. Medborgarna måste på olika sätt vara involverade i diskussionen så att vi får en bred bostadspolitisk debatt ute i kommunerna där politiker, planerare och de som bor ute i våra bostadsområden blir delaktiga.

Anf. 133 RIGMOR STENMARK (c) replik:

Fru talman! Jag tror – och det är nog många uppfattning – att bostadsfrågorna kommer mer och mer. Vi kommer att få en levande diskussion om de här bitarna.

Det har sin orsak i att vi har många organisationer som har sett värdet av detta. Det gäller nu att vi får med de organisationerna i det politiska arbetet, och att vi lyssnar till dem. Vi måste t.ex. lyssna till kvinnoorganisationerna. Redan nu kan kommunerna själva fatta beslut om vilka som ska vara remissinstanser. Man kan ta till vara den möjlighet man har nu med områdesbestämmelser, detaljplaner osv. Redan i dag kan kommunerna göra mycket utan att ha en sådan här detaljerad, fastlagd plan i kommunfullmäktige. En sådan kan ju också vara svår att rubba.

Jag tar till mig Sten Lundströms ord. Det har jag sagt förr, och jag står för det nu också.

Anf. 134 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp):

Fru talman! Precis som i det förra ärendet har de flesta reservationer som jag står bakom redan ingående motiverats av tidigare talare. Jag kan därför fatta mig ganska kort, och jag vill redan nu yrka bifall till folkpartireservationen 22 om kommunal planering och företagande. I övrigt står jag givetvis bakom de reservationer där mitt namn finns med, nämligen 3, 5, 6, 14, 19 och 20.

I reservation 5 framhåller vi att kommunerna i många fall inte fullt ut har tagit till vara de möjligheter till förenklingar när det gäller bostadsbyggandet som faktiskt finns. I detaljplan eller områdesbestämmelser kan kommunerna ställa både sänkta och skärpta krav på utformningen av bebyggelsen. Men de möjligheterna tas till vara i alltför liten utsträckning. Vi anser därför att det bör göras en utvärdering av hur de här möjligheterna till flexibilitet har tagits till vara i den kommunala planeringen och att Boverket bör ges i uppdrag att göra en sådan utvärdering.

I reservation 6 tar vi upp problem som kan uppstå för näringsidkare i samband med t.ex. gatuarbeten. Det har redan berörts här. Det kan ju synas som en liten fråga, men för den enskilda lilla näringsidkaren kan det uppstå stora problem när gatuarbeten och liknande utförs utanför hennes eller hans lokal. Ofta brister det i information och samråd från kommunen. Givetvis måste arbeten av det här slaget utföras, men det är

rimligt att kommunerna på ett lämpligt sätt åläggs förstärkt informations- och samrådsplikt.

I reservation 14 har Kristdemokraterna och Folkpartiet begärt att staten anger en strategi för en samhällsförändring som ger utrymme för ökad mångfald med lokala lösningar. Vi vill ha ett nedifrån-och-upp-perspektiv i planeringen. Vi anser också att kvinnoperspektivet bör framhållas. Det kan verka lite ålderdomligt att hävda detta i dag år 2000, men i sanningens namn måste vi nog erkänna att det fortfarande oftast är kvinnorna som lever vardagslivet med barn, handlande och annat i bostadsområdena.

Jag kan ge ett exempel. När min son för några år sedan var pappaledig och gick till parken med sin son på eftermiddagarna kom det efter en tid fram att övriga föräldrar i parken, alla mammor, trodde att lille Axel inte hade någon mamma eftersom de aldrig hade sett henne. Det visar att det är ont om män i den här typen av områden.

I reservation 19 från Kristdemokraterna och Folkpartiet tar vi upp vikten av att bevara kulturmiljöer och enskilda byggnader för framtiden. Visserligen antog riksdagen 1998 ett handlingsprogram för arkitektur m.m. som är ett steg i rätt riktning, men det är inte tillräckligt. Vi anser att åtgärder bör vidtas för att ytterligare stärka skyddet för de byggnader och miljöer som återspeglar olika tidsepokers arkitektur.

Också här kan jag ge ett personligt exempel. Den socialdemokratiska majoriteten i Lycksele genomdrev rivning av ett ungdoms hus i stadens centrum. Det var visserligen förfallet, men det hade gått att renovera det. Det var föremål för debatt under årtal. Strax efter rivningen hade jag besök av den tidigare nämnde sonen som skulle göra sitt examensjobb i arkitektur. Han sade, kanske halvt på skämt: Jag ska antingen göra ett jobb med Lycksele centrum eller ett u-landsjobb.

Så fattigt såg det alltså ut när det gamla huset var borta. Det var ett gapande hål i stadsbilden, och så vill vi ju inte ha det.

I reservation 22 om kommunal planering och företagande, som jag alltså yrkar bifall till, betonar vi i Folkpartiet hur viktig kommunens roll är när det gäller att skapa goda möjligheter för ett lokalt näringsliv. Det gäller inte bara att enkelt kunna ändra i detaljplaner för att t.ex. skapa butikslokaler i befintlig bebyggelse utan också att lokalisera kommunala förvaltningar på ett sådant sätt att man ger ökat underlag för service av olika slag.

Folkpartiet anser att riksdagen bör ge regeringen till känna vad som har anförts i reservationen med anledning av motion A230.

Anf. 135 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp):

Fru talman! Jag tänker ta upp några punkter i det här betänkandet, nämligen producentansvar, stormarknader, natur- och kulturvård och buller.

Miljöpartiet har stora krav på byggandet och tycker att det verkligen är dags att ta det ekologiska byggandet på allvar nu när det sker en ökning av byggande så att inte gamla tiders misstag görs om igen. Kretsloppsrådet har bra riktlinjer. Dessa bör följas upp. Regeringen bör utvärdera byggsektorns åtaganden och snart återkomma med förslag till hur ansvarsdelen ska utformas. Viktigt är också vilka material som kommer in i byggnationen från början och de deltagande entreprenörernas miljö-

policy. En minskning av avfallsberget betyder också att de ingående komponenterna har en bra miljöstatus. En utredning för att klarlägga om byggsektorn klarar sitt åtagande med ett frivilligt producentansvar eller om lagstiftning behövs bör genomföras. I en sådan utredning bör också frågan om en helhetsansvarig vid en byggnation tas upp.

Utskottet svarar oss att det finns ett uttalat syfte med de regler som ställts upp för byggandet, nämligen att de ska medverka till att de byggnader som uppförs håller en i olika avseenden hög kvalitet. Man fortsätter att det naturligtvis från tid till annan kan finnas anledning att se över dessa regler. Det är precis det vi tycker. Samtidigt är det också av vikt att den praktiska tillämpningen av reglerna är sådan att kvalitetsmålen uppnås.

Mot denna bakgrund har regeringen den 25 november 1999 gett Statens fastighetsverk, Banverket, Vägverket, Luftfartsverket och Fortifikationsverket i uppdrag att tillsammans ta initiativ till ett byggbranschens kvalitetsråd. Det kan ju låta gott och väl, men detta är ju bara statliga byggherrar, beställare och förvaltare. Det här området är så mycket större. Vi vidhåller att man bör ha ett producentansvar. Frågan är om det inte behövs en utredning som klargör om byggsektorn klarar sitt åtagande med frivillighet eller om det behövs lagstiftning.

Stormarknader var också en fråga som var uppe till debatt i kammaren förra året. Sedan dess har Stadsmiljörådets pris gått till Djursholms torg. Det var i höstas. Det var väldigt intressant att se hur man har löst planeringen i Djursholm. Där har man avstått från en stormarknad vid Danderyds kyrka. Den här kommunen är moderatstyrd. Det som Knut Billing säger här om vad som skulle vara moderat politik stämmer inte, åtminstone inte i Djursholm. Det man har gjort där är verkligen föredömligt.

Det har skett andra saker också. Beslut i Skåne har överklagats. Det är inte riktigt klart ännu hur det blir med dem. Det gäller Landskrona och Kävlinge kommuner.

Miljöproblemen kring stormarknader är naturligtvis lika aktuella nu som förra året. Ett forskarteam på Institutionen för stadsbyggnad på Chalmers har räknat ut att miljöeffekterna av ett nytt köpcentrum är en ökad bränsleförbrukning på i storleksordningen 20–1 000 % räknat enbart på inköpsresorna för dem som bytt från närbutiken till det nya köpcentrumet. Koldioxidutsläppen ökar lika mycket. Varje nytt köpcentrum som byggs minskar alltså utsikterna att uppnå de nationella miljömålen. Med dagens bensinpriser kan man dessutom förstå vad dessa inköpsresor kostar för de familjer som har blivit av med sina närbutiker.

Det är alltså välkänt vilka negativa konsekvenser som dagens externa stormarknader för med sig. Genom att stormarknader och köpcentrum lokaliseras till tätorternas ytterområden ökar biltrafiken och därmed belastningen på miljön. Den som tidigare kunnat gå eller cykla till sin affär tvingas att ta bilen för att handla. Det här är naturligtvis en ur miljösynpunkt mycket olycklig utveckling.

Ofta är det också en medveten strävan att hitta en lokalisering som underlättar för den som åker bil. Det är inte sällan så att placeringen inte bara styrs av behoven och förutsättningarna i den egna kommunen utan att den också påverkas av möjligheten att attrahera de boende i andra kommuner. Det är det som frågorna i Skåne bl.a. berör.

Prot.
1999/2000:77
9 mars

Plan- och byggfrågor

En annan mycket påtaglig effekt av att alltfler externa köpcentrum växer upp är att de ursprungliga stadskärnorna utarmas. Det finns därför en uppenbar risk för att Sverige mer och mer kommer att visa upp en amerikansk stadsbild, dvs. en stad utan något tydligt centrum där bilen är en livsnödvändighet. Det är en utveckling som utskottet enligt vår mening borde ta till sig. Den utvecklingen måste brytas.

Därför tycker vi att nya bygglov för stormarknader inte bör ges innan pågående samhällsutveckling satts in i ett större samhällsperspektiv, och pågående samhällsutveckling bör prövas mot intentionerna i plan- och bygglagen.

Den offentliga natur- och kulturmiljövården har kraftigt försvagats sedan 1987 när den nya plan- och bygglagen kom. Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet och Boverket har liksom många länsstyrelser funnit sig i en ganska passiv informationsroll. Exploateringsinriktade kommuner och länsstyrelser kör över sina egna natur- och kulturvårdande instanser i dag.

Vi anser att det gäller att värna om tätorters närrönområden, parker och liknande. Det kan därför behövas en oberoende översyn av hur den offentliga natur- och kulturmiljövårdens organisation bör förändras. Man behöver också klargöra hur ideella organisationer ska beredas tillfälle att delta i arbetet när det gäller natur- och kulturmiljövård.

Buller är en fråga som har blivit mer aktuell. I veckans nummer av Läkartidningen beskriver man risken för hörselskador vid pop- och rockkonserter. Visserligen har ljudnivån sjunkit något på senare tid. Men man rekommenderar ett gränsvärde för ljudnivån som bör fastställas i lagstiftning för att minska risken för tinnitus och ljudöverkänslighet. I vår dagliga miljö har vi hela tiden olika ljud omkring oss. Buller har blivit ett omfattande miljöproblem. Bakgrundsbuller från ökande trafik tvingar oss att leva med ett konstant störande ljud som en matta av buller vi inte kan komma ifrån.

Ljudnivån ökar hela tiden och drygt en halv miljon människor anser sig vara mycket störda av buller från trafiken, för att inte tala om de människor som dessutom har drabbats av tinnitus och har ljuden inne i huvudet.

Vi behöver bygga ett tystare samhälle så att buller inte sänker livskvaliteten. Vi behöver åtgärda ljudnivåerna på arbetsplatser, på diskotek och, har det visat sig, i Nationalstadsparken, den s.k. Ekoparken – Ulriksdal, Haga, Brunnsviken, Djurgården.

Nästan fem år efter Ekoparkens bildande har problem med bullersituationen uppdagats. Enligt Vägverkets och kommunens mätningar är bullernivåerna mycket höga i parken, särskilt inom Brunnsvikenområdet. Där har man över 150 000 fordonsrörelser per dygn, och denna del av Ekoparken drabbas av 60–80 decibel stora delar av dygnet. Enligt Naturvårdsverkets normer borde nivån ligga på 40 decibel och definitivt inte över 55 decibel. Västra Hagaparken kan i de öppna delarna inte nyttjas av friluftslivet på grund av bullersituationen. Det är alltså inte bara bostadsområden som behöver bullerskyddas utan även friluftsområden.

Slutligen, fru talman, yrkar jag bifall till reservation 25 och 28 utan att för den skull förringa betydelsen av våra övriga reservationer.

Anf. 136 KNUT BILLING (m) replik:

Fru talman! Helena Hillar Rosenqvist berömde Danderyds kommun för kommunens utomordentliga planering av Djursholms torg. Det som man har valt att göra där är säkert alldeles utmärkt bra. Sedan tog hon upp kommunens beslut att inte tillåta stormarknader vid Danderyds kyrka. Det är säkert också alldeles i sin ordning. Det har man valt att besluta om. När det gäller marken vid Danderyds kyrka är det många konkurrenter. Där finns det en hel del olika handelsetableringar, och jag vet inte vilka som konkurrerar med vilka.

Detta står på intet sätt, vill jag säga till Helena Hillar Rosenqvist, i motsats till det jag sade. Min uppfattning är mycket klar och tydlig: Jag anser att det är kommunens sak att svara för detta. Om man i Danderyds kommun vill göra Djursholms torg vackert, om man inte vill sälja mark till en stormarknad, är det kommunens ansvar inför sina väljare. Jag anser inte att det är en fråga för Sveriges riksdag.

Anf. 137 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp) replik:

Fru talman! Ja, Knut Billing, detta manar till efterföljd.

Anf. 138 KNUT BILLING (m) replik:

Fru talman! Får jag bara säga att det kan mana till efterföljd. I min egen kommun har vi just etablerat den mest omfattande handelsetableringen norr om Stockholms city.

Anf. 139 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp) replik:

Fru talman! Jag kan bara säga att om alla gjorde som Djursholm skulle man värna om det serviceområde som folk behöver.

Befolkningen börjar bli lite gammal. Det är en mycket aktiv befolkning, och alla har haft synpunkter på torget. Det var mycket överklaganden när man fick se hur Djursholms torg skulle utarbetas, så det är verkligen ett underifrånperspektiv på det här. Jag tycker att man har varit mycket lyhörd, och detta hade inte varit möjligt om man samtidigt hade tillåtit en stormarknadsetablering.

Anf. 140 LILIAN VIRGIN (s):

Fru talman! Vi behandlar i det här betänkandet motioner från den allmänna motionstiden som rör plan- och byggfrågor.

Samtliga motionsyrkanden avstyrks. 28 reservationer och två särskilda yttranden är fogade till betänkandet.

Jag yrkar bifall till hemställan i utskottets betänkande och avslag på reservationerna.

Vi känner igen många av motionerna. Det är frågor som återkommer. En del vill ha mer lagstiftning och mer reglering, andra mindre reglering. Jag kommer att beröra en del av reservationerna.

En motion vi känner igen är frågan om obligatoriska boendeplaneringsprogram. Vi avstyrker motionen i år som tidigare, men vi vill ändå uppmärksamma på att en parlamentarisk kommitté analyserar frågan om bostadsplaneringsprogram. Kommittén ska redovisa sitt arbete senast den 1 november i år. I kommitténs uppgifter ingår att följa utvecklingen på det bostadssociala området och lämna förslag till åtgärder för att stödja

särskilt utsatta grupper på bostadsmarknaden. Utskottsmajoriteten förutsätter att regeringen återkommer i frågan om boendeplaneringsprogram.

Möjligheten att i detaljplan reglera handelsändamål ändrades från den 1 januari 1997. Det var efter en begäran som riksdagen gjorde till regeringen 1995. Ändringen innebär att kommunerna i detaljplanen ska kunna reglera handelsändamålet genom att skilja på partihandel och detaljhandel och skilja på handel med skrymmande varor och handel med livsmedel. Det innebär att kommunerna i stort sett har samma möjlighet som de hade före den 1 april 1992. För att kommunen ska kunna precisera handelsändamålet ska det finnas skäl av, som det heter, betydande vikt.

Det är olika förhållanden som gäller i landet. I vissa kommuner kan det röra sig om att bygga bostadsområden med utrymme för handel. I andra kommuner kan det finnas planer på att etablera handel i industriområden utanför stadskärnan, och i andra fall kan det gälla att etablera stormarknader för att locka kunder från närliggande områden och andra kommuner.

Det ser alltså väldigt olika ut. Det är därför som vi socialdemokrater vill att kommunen ska ha instrumenten för att pröva lämpligheten av olika handelsändamål i detaljplan. Avgörande vid all planering är att samhällsplanerare och handlare, i det här fallet, har ett nära samarbete för att kunna utveckla handeln på ett för alla positivt sätt. Helhetssyn och samarbete är nyckelorden vid all gynnsam planering av handel.

Fru talman! Moderaterna och Kristdemokraterna vill nu ha en ändring igen. De vill ta bort möjligheten för kommunerna att i detaljplan reglera handelsändamålet. Det tar de båda partierna upp i en reservation.

I en annan reservation säger Moderaterna och Kristdemokraterna att det är en kommunal angelägenhet att bestämma hur marken ska disponeras i den egna kommunen. De tycker då att det är högst rimligt att beslutet fattas av kommunen som är bäst skickad att bedöma och avgöra sådana frågor. Det de båda partierna vänder sig mot i reservationen är att det har förekommit att Boverket och länsstyrelser har underkänt kommunens detaljplaner och därigenom sagt nej till stormarknader.

Det här är inkonsekvent. I den ena reservationen sägs att det är regleringsiver att kommunen har en möjlighet att reglera i detaljplan. I den andra reservationen är det kommunen som är bäst skickad att bestämma hur marken ska disponeras i den egna kommunen.

Fru talman! Vänsterpartiet vill i en reservation ha en lagstiftning som ger möjlighet att begränsa eller helt avstyra externa köpcentrum. De vill att länsstyrelserna ska få ökade befogenheter att begränsa eller avslå verksamheter som externa köpcentrum. De vill också att ett moratorium för nya externa köpcentrum bör övervägas. Även Miljöpartiet vill i en reservation ha stopp för nya bygglov för stormarknader. De vill se utvecklingen i ett större samhällsperspektiv.

Reservationerna visar att det finns förespråkare för slopad reglering och mer reglering. Vi socialdemokrater tycker att den lagstiftning som nu gäller, att kommunerna har möjlighet att i detaljplan reglera handelsändamål och skilja på partihandel och detaljhandel och skilja på handel med skrymmande varor och handel med livsmedel, är bra.

Vi anser att kommunen, som bäst känner förhållandena på orten, ska ha möjligheten att avgöra om de vill styra handelsetableringar och köpcentrum.

Vi vill inte heller ha en inskränkning eller utökning i länsstyrelsens möjlighet att upphäva kommunens beslut. Om det är så att kommunen inte tar hänsyn till de intressen som räknats upp i kapitel 12 i plan- och bygglagen ska länsstyrelsen ha möjlighet att gripa in.

Fru talman! I en gemensam reservation från de borgerliga partierna frågar man efter ett klagörande av nuvarande lagstiftning. Man vill att näringsverksamhet, ofta jordbruk och annan småföretagsamhet, ska kunna blandas med bostäder på det sätt som görs i många byar t.ex. i Dalarna. Reservanterna anser att de som bosätter sig i dessa miljöer måste acceptera och visa hänsyn för att en mångsidig verksamhet bedrivs och får utvecklas. Här kan man undra hur det klagörande ska se ut som talar om för människor vad de måste acceptera. Det kan vara svårt att precisera i lagstiftning. Som vi ser det är det bedömningar och avvägningar som måste göras lokalt av kommunen vid planläggning, i detaljplaner eller vid byggnadslov. All verksamhet passar inte ihop med boende.

De reservationer som tar upp äldreboende, barns intressen, natur- och kulturmiljövårdens organisation, brottsförebyggande åtgärder och behovet av bullerfria miljöer tar upp sådana områden som är föremål för utredningar och överväganden. Utskottsmajoriteten vill avvakta resultaten av utredningarna och har därför avstyrkt motionerna.

Vänsterpartiet vill i sin reservation om byggprocessen styra upp hanteringen. De vill t.ex. ha fastslaget att det ska vara obligatoriskt med minst två byggsamrådsmöten i samband med en bygganmälan. De kommenterar också de roller som byggherren och den kvalitetsansvarige har i förhållande till byggnadsnämnden. En utvärdering som gjorts av Boverket 1997 visar att alla parter är överens om att den tydliga ansvarsfördelningen mellan byggherre och byggnadsnämnd som följer av det nya kontrollsystemet innebär stora fördelar. Avsikten är att det ska vara en smidig och enkel process.

Det som har mött största kritiken i det nya systemet är det som rör den kvalitetsansvariges roll. Det fanns från början en risk att blanda ihop rollerna för den kvalitetsansvarige med det som tidigare gällde för ansvarig arbetsledare. Den väg som regeringen valt och som också utskottsmajoriteten uttalat sig för är att genom informationsinsatser uppnå en smidig tillämpning av kontrollsystemet. Även nu har utskottsmajoriteten den åsikten att problemen ska mötas med informationsinsatser.

Fru talman! Hur plan- och bygglagen räcker till för särskilt värdefulla byggnader och för att beakta kulturmiljöer och arkitekturfrågor tas upp i flera reservationer. En majoritet i utskottet har uppfattningen att nuvarande lagstiftning i plan- och bygglagen ger kommunerna möjlighet att hantera dessa frågor. De har möjlighet att införa prövningsplikt och besluta om skyddsbestämmelser. Plan- och bygglagen har också förstärkts fr.o.m. den 1 januari 1999. Kommunerna har möjlighet att i detaljplan eller områdesbestämmelser införa särskilda verksamhetsbestämmelser för att precisera krav vid ändring av byggnad. Utskottet delar uppfattningen att vi måste ha ett bra skydd för kulturbyggnader och kulturmiljöer.

Prot.
1999/2000:77
9 mars

Plan- och byggfrågor

Kommunerna har ett stort ansvar och kan med stöd av plan- och bygglagen utfärda erforderliga skyddsbestämmelser.

De borgerliga partierna vill också ha en utvärdering av hur möjligheten till flexibilitet har tagits till vara i den kommunala planeringen. Vi vill alla ha en smidig byggprocess, och kommunernas byggnadsnämnder ska ta till vara de möjligheter som lagen ger för att förenkla och underlätta ärenden för enskilda. Utskottsmajoriteten bedömer inte att behovet av utvärdering är större än att det i nuläget räcker med att Boverket inom sitt vanliga myndighetsansvar följer tillämpningen och har uppsikt och tillsyn på vanligt sätt.

Till sist en kommentar till en reservation från samtliga borgerliga partier.

De vill reglera i lag en plikt till information och samråd till näringsidkare inför markarbeten. Utskottet har behandlat denna fråga tidigare och anser att det naturliga är att kommunen informerar och bereder möjlighet till samråd och att det görs utan att det finns reglerat i lag. Sedan måste vi ändå vara medvetna om att det alltid upplevs som störande under den tid markarbeten pågår, oavsett om samråd skett eller inte.

Det som för mig låter lite konstigt både i motionstexterna och i reservationen är att det bara talas om hyrda lokaler. Min erfarenhet är att det är lika angeläget med information till ett företag i egna ägda lokaler. Men jag får säkert svar på den frågan av någon av reservanterna.

Mitt yrkande har jag redan framfört, nämligen bifall till hemställan och avslag på reservationerna.

Anf. 141 STEN LUNDSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Jag har ibland som riksdagsledamot och även som kommunfullmäktigeledamot förundrat mig över det eviga uppreandet av motioner. I det här fallet förstår jag poängen med det. Det svar som Vänsterpartiet förra året fick på sin motion om boendeplaneringsprogram var i allra högsta grad avvisande. Nu ett år senare förutsätter utskottsmajoriteten att regeringen återkommer.

Det är säkert därför man upprepar sina motioner. Man gör det både för att de är mycket bra och borde implementeras i den normala verksamheten och uppenbarligen för att droppen urholkar stenen emellanåt.

Jag skulle vilja fråga Lilian Virgin vad det är som gör att man från Socialdemokraternas sida ser så olika på den här frågan i år jämfört med förra året.

Fru talman! Vidare också några ord till Lilian Virgin om de externa köpcentrumen. Man redovisar att vissa vill ha mindre av regleringar och att andra vill ha mer av regleringar, men man berättar egentligen ingenting om vad man själv vill. Man säger ingenting om hur man ska komma till rätta med de utarmade stadskärnorna, den försämrade servicen i ytterområdena, den ökade miljöbelastningen och den allt sämre servicen till de människor som har den sämsta ekonomin i samhället. Man redovisar inga egna tankar om vad som borde göras åt det här.

I förra årets debatt sade jag att jag inte förespråkade något moratorium, men om ingenting händer blir ett moratorium naturligtvis nödvändigt. Jag skulle vilja fråga Lilian Virgin: Vilken är socialdemokratins lösning på de här problemen?

Anf. 142 LILIAN VIRGIN (s) replik:

Fru talman! Jag tog särskilt upp boendeplaneringsprogram bara för att visa på att frågan nu har tagit ett steg framåt. Varför ser vi så olika på saker och ting? Flera utredningar som arbetar med detta har sett att det har blivit allt svårare ute i kommunerna – inte i samtliga men i en del av dem – att erbjuda bostäder till alla. Det är därför som vi tycker att man får överväga genomförande av boendeplaneringsprogram.

Sten Lundström lyssnar nog väldigt dåligt. Jag sade att vad socialdemokraterna vill när det gäller planering av handelsändamål och olika köpcentrum är att det är kommunerna som ska ha det redskapet. Kommunerna kan avgöra hur man ska göra. Vi vill också att länsstyrelsen ska ha möjlighet att gripa in, om kommunen t.ex. inte tar hänsyn till alla nödvändiga miljöaspekter.

Vi har utöver det också möjligheten att överklaga. Regeringen har nu några ärenden för avgörande. Den har avgjort ett ärende som avsåg Burlöv. Därvid avslogs en begäran om externt köpcentrum. Det visar att de här ärendena måste prövas väldigt varsamt, med hänsynstagande till miljön och till andra saker.

Anf. 143 STEN LUNDSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Jag vill tolka Lilian Virgin välvilligt på det sättet att Lilian Virgin i likhet med Rigmor Stenmark och Vänsterpartiet nu börjar förespråka obligatoriska boendeplaneringsprogram. Jag hälsar Lilian Virgin välkommen i den församlingen.

Vad gäller de externa köpcentrumen är jag inte lika nöjd men konstaterar att Lilian Virgin inte har några andra idéer än de som hitintills har kommit fram. Det har inte skett några större förändringar i lagstiftningen under de senaste åren. Effekterna av etableringarna av de externa köpcentrumen har vi sett, den ökade miljöbelastningen och utarmningen just med de regler som har funnits.

Det som jag ville förra året och som jag egentligen fortfarande vill är att skärpa länsstyrelsens möjligheter att säga nej till sådana här etableringar. Jag vill alltså att det skapas ytterligare redskap för länsstyrelserna att ingripa i regionala frågor. Länsstyrelserna ska ha möjlighet att i mycket större utsträckning sätta stopp för det här.

Jag har sett effekterna i Skåne och vet vad som händer där. Det är inte roligt.

Anf. 144 LILIAN VIRGIN (s) replik:

Fru talman! När det gäller de kommunala boendeplaneringsprogrammen sade jag att kommittén kommer att analysera dessa frågor. Jag sade att det ser olika ut i landet också i de här avseendena men att det på många ställen kan vara nödvändigt att göra någonting i den här vägen. Det får vi se efter denna analys och de överväganden som vi gör. Också biträdande finansministern har flera gånger talat i den här riktningen. Jag kan trösta Sten Lundström med att det är många som nu funderar på de här frågorna.

När det gäller externa köpcentrum och handelsetableringar ser vi det så att instrumenten finns och att det gäller att använda dem. Som jag också sade i mitt anförande är det A och O att samråda vid en sådan planering och att ta hänsyn till varandra.

I Skåne, som Sten Lundström nämnde, finns det ytterligare ett instrument för att samordna de här sakerna, nämligen regionkommittén i området. Det finns alltså möjligheter till samordning.

Anf. 145 KNUT BILLING (m) replik:

Fru talman! Lilian Virgin sade att reservationerna 7 och 8 inte riktigt hänger ihop utan är motstridande. I reservation 8 framhåller vi att vi anser att avgörandet bör ligga hos kommunerna. Det bör inte vara Boverket eller länsstyrelserna som ska ha möjlighet att säga nej till en viss planering.

När det sedan gäller handelsändamålet i detaljplan säger vi att också det självfallet bör vara en fråga för kommunfullmäktige, eftersom det är kommunfullmäktige som har ansvar för detaljplaneringen. I dag kan en kommun föreskriva att det på en viss yta får säljas varor som möbler eller vitvaror men inte livsmedel. Man kan alltså i planen skriva in ett undantag för försäljning av livsmedel.

Däremot kan en kommun för exempelvis en bensinstation som får en etablering inte föreskriva att det där får säljas bensin men inte livsmedel. Där får det säljas såväl bensin som livsmedel. Det normala för flertalet bensinstationer i vårt land är att ha mycket större försäljningsytor för livsmedel än för bensinförsäljning.

Vi menar att detta är väldigt inkonsekvent i dagens lagstiftning. Vi menar att det naturliga i kommunerna skulle vara att säga så här: Vi föreslår att den här ytan får användas för handel, för att sälja varor. Om det blir möbler, vitvaror eller dagligvaror avstår vi från att lägga oss i. Det är en sak för marknaden att styra.

Användningen av ett område som har fått ett godkännande för livsmedelsförsäljning kan utan något som helst beslut ändras till att avse försäljning av vitvaror eller möbler, men inte tvärtom. Vi menar att dagens lagstiftning är inkonsekvent, och det är därför som vi är så angelägna om att få en förändring.

Den andra fråga som Lilian Virgin tog upp var skillnaden mellan hyrda och ägda lokaler när det gäller samråd om arbeten som sätts i gång i en gata o.d. Det är där en skillnad i dagens lagstiftning. Där föreskrivs att ägaren ska informeras om vem som sätter i gång ett arbete. Om gatukontoret sätter i gång med att gräva i gatan framför mitt hus, ska kommunen informera mig och samråda med mig i förväg. Så är inte fallet med hyrda lokaler. Det är därför som reservationen har avgivits. Efter denna information från mig bör även Lilian Virgin yrka bifall till reservationen.

Anf. 146 LILIAN VIRGIN (s) replik:

Fru talman! Det var bra att Knut Billing förklarade att han tycker att det är kommunerna som ska ha avgörandet i det som berörs både i reservation 7 och i reservation 8. Det går lite bättre ihop.

Men jag skulle vilja ställa en fråga till Knut Billing som jag ställde i motsvarande debatt för ett år sedan. Tidigare avstod kommunerna från att ta fram nya planer, eftersom de inte kunde reglera handelsändamålet. Då fick de gamla planerna gälla, och de kunde vara dåliga. Jag undrar om inte också det kunde vara konkurrenshämmande. När kommunen nu har

möjligheter att tala om vad den vill ha och styra handelsändamålen får man fram planer som passar bättre.

När det gäller hyrda och ägda lokaler har jag upplevt att det inte spelar någon roll vilken typ av lokal som det gäller. Det är besvärligt när man än ska göra markarbetena. Självklart tycker jag att båda parter ska få information om arbeten som ska påbörjas, men jag tycker inte att man ska behöva lagstifta om det. Det ska vara självklart att informera. Som jag sagt kan det ändå vara besvärligt när markarbetena ska utföras.

Anf. 147 KNUT BILLING (m) replik:

Fru talman! Naturligtvis är det av värde för planeringen om de som vill etablera sig för att sälja produkter har kunskap om vad marken kan användas till och har en flexibilitet, så att användningen kan ändras.

Vi har kunnat konstatera att handeln förändras ständigt i vårt land. Det sker nya lokaliseringar, byte av produkter. Ändringarna är många och stora. I min kommun finns t.ex. sådana företag som IKEA som har förändrat hela handeln av möbler i vårt land. Den typen av förändringar ser vi ständigt. Det är viktigt att de kan genomföras snabbt så att de är till gagn för konsumenterna.

Låt mig än en gång gå tillbaka till frågan om hyrda och ägda lokaler. Det är faktiskt en skillnad, Lilian Virgin. Den som är ägare av en lokal eller en fastighet måste informeras. Man måste informera fastighetsägaren, men man är inte skyldig att informera hyresgästen i en lokal. Den som äger en fastighet har ett försteg i diskussionen och kan alltså vara med och påverka så att arbetet sker vid en tidpunkt som ger så få skador som möjligt. Det kan inte en hyresgäst till en hyrd lokal. Därför är det angeläget om Lilian Virgin kunde medverka till att göra det lättare för dem som har lokaler i vårt land att klara de besvär som ombyggnader av gator och parkeringsplatser i deras närhet medför.

Anf. 148 LILIAN VIRGIN (s) replik:

Fru talman! Jag tror att Knut Billing och jag ser på frågan om handelsändamål från två håll. Knut Billing säger att det är klart att det är bra om man har kunskap om vad marken ska användas till. Han ser det från företagets sida. Jag ser det från samhällets sida, planeringen om var handel ska ske och var externa köpcentrum ska finnas.

Jag tror att Helena Hillar Rosenqvist tidigare var inne på att det inte bara är staden med etablerad handel som påverkas utan även landsbygden runtomkring. Den planeringen måste kunna göras i kommunen för att se till att det finns en bra samhällsservice utan att utarma landsbygden. Det är de problemen som jag ser som mycket stora.

Jag får väl visa min okunskap i fråga om hyrda och ägda lokaler. Men jag har en fråga: Om fastighetsägaren informeras, informerar han inte sin hyresgäst?

Anf. 149 RIGMOR STENMARK (c) replik:

Fru talman! Jag kan förstå att människor känner sig trötta och inte tar steget att bli politiker. Jag har nu hört Lilian Virgins synpunkter om att när motioner återkommer i riksdagen finns det skäl att avslå dem. Borde det inte vara så, Lilian Virgin, att när motioner ständigt återkommer finns det en grund för att motionerna väcks? Socialdemokrater väcker väl inte

Prot.

1999/2000:77

9 mars

Plan- och byggfrågor

motioner bara för att så ska göras? Det finns en anledning till varför motioner väcks. När de återkommer gång på gång finns det i stället en grund för att bifalla dem.

Se bara på motionen om brottsförebyggande åtgärder. Den avslås på grund av det finns en europeisk standardiseringskommitté som arbetar med att ta fram en gemensam Europastandard för att förebygga brott med hjälp av stadsplanering och byggnadsutformning. Samtidigt kan vi se bara en bit från var vi befinner oss nu hur många brott som förekommer. Det kan vara ekonomisk brottslighet på grund av allt klotter på fastigheterna. Det kan vara våldsbrott som säkerligen kommer att stå i tidningarna efter helgen – kvinnor far illa. Borde vi inte i Sverige gemensamt ställa upp på att arbeta med frågorna och i stället bifalla positiva motioner?

Anf. 150 LILIAN VIRGIN (s) replik:

Fru talman! Rigmor Stenmark väljer att tolka mig negativt. Självklart prövar vi motionerna varje gång de väcks. Men anledningen till att jag sade att vi känner igen många av motionerna är för att de har upprepats och för att de inte alltid har innehållit förslag till förändringar. De har mera varit idéprogram. Men självklart prövar vi motionerna varje gång de väcks.

Sedan var det frågan om brottsförebyggande åtgärder. Rigmor Stenmark tycker inte att det är tillräckligt att jag säger att det är saker och ting på gång. Vi vet att Boverket har gett ut sin rapport *Brott, bebyggelse och planering*. Boverket bedriver nu utbildnings- och informationsverksamhet i frågorna. Det som Rigmor Stenmark beskrev om Sunne kommun sprider sig i landet med hjälp av informationsinsatserna. Det är en bra väg att gå. Det är sådant som engagerar människorna. Men jag tror att det är tillräckligt.

Anf. 151 RIGMOR STENMARK (c) replik:

Fru talman! För mig är det inte tillräckligt. När Sveriges högsta beslutande organ inte tar på sig uppgiften att med kraft ta itu med de oegentligheter som förekommer i samhället blir jag onekligen förskräckt.

Sedan finns det en annan fråga som det redan finns en lag för, nämligen när kommunerna kan vara flexibla i bygglovsgivning. Det har gått fem år. Hur lång tid tycker Lilian Virgin att det ska gå innan man gör en utvärdering? Man ser redan nu att det inte fungerar överallt. Det är kanske någonting som fattas och behöver skärpas i lagstiftningen. Ska det gå 10 eller 15 år?

Anf. 152 LILIAN VIRGIN (s) replik:

Fru talman! Jag är ledsen. Jag uppfattade inte vad det var för utredning som Rigmor Stenmark nämnde.

Anf. 153 RIGMOR STENMARK (c) replik:

Fru talman! Det handlade om flexibilitet i kommunernas bygglovsgivning. Det finns redan inskrivet i lagen. Den kanske är luddigt skriven. Vi vet att sådant inte händer i kommunerna. Det är inte bara Centerpartiet som säger det.

Anf. 154 LILIAN VIRGIN (s) replik:

Fru talman! Nu hängde jag med.

När den nya plan- och bygglagen trädde i kraft satte kommunerna i gång ett arbete för att se på vad som kan underlättas, vad som kan göras i vissa områden. Jag satt själv i en byggnadsnämnd på den tiden. Jag vet att det jobbades med de frågorna.

Jag har inte sagt att vi ska behöva starta en särskild utredning. Det ligger i Boverkets normala ansvar som myndighet att se över dessa frågor likaväl som man ser över andra frågor.

Anf. 155 OWE HELLBERG (v):

Fru talman! Jag ska beröra de delar av betänkandet som handlar om byggprocessen och de ändringsförslag som Vänsterpartiet har lagt fram.

Lilian Virgins argumentering för utskottsmajoritetens förslag har varit luddig. Jag tror inte att det hjälper med bara informationsinsatser.

Först kan jag konstatera att av det lilla som har byggts under 90-talet och som inte är kategoribostäder, har tillgängligheten och användbarheten försämrats jämfört med tidigare byggande. Det har säkert flera orsaker. Sämre ekonomiska förutsättningar är en orsak, eftersom staten kraftigt har dragit in på sitt stöd men också, som jag bestämt hävdar, en följd av de nya regler i PBL som sedan 1994 styr byggandet.

Detta är ett regelsystem som utvärderades av Boverket 1997 och som jag vill påstå därefter inte fått någon ansvarsfull behandling av regeringen. Det tycker Vänsterpartiet är svagt. Det visar att regeringen drar sig undan ett viktigt ansvar för ett byggande där samhällsintressena ska väga tungt när det gäller krav på tillgänglighet m.m. Det är också märkligt när regeringen samtidigt så klart uttalar sig för ett ekologiskt hållbart samhälle – ett mål som ska uppnås inom 20–30 år.

När regeringen skickade ut Boverkets rapport på remiss fick inte sju handikappförbund via sitt samarbetsprojekt Bygg klokt vara remissinstans. I ett särskilt yttrande till regeringen skrev företrädarna för Bygg klokt:

Vi har en hyfsad ambition i svensk bygglagstiftning, men reglerna är oprecisa och dessutom efterlevs de alldeles för dåligt. Kontroll och sanktioner är därför mycket viktiga instrument.

Regeringen har sedan pliktskyldigast berört frågorna i propositionen *Vissa byggfrågor m.m.*, 1998/99:62. Där tar man upp vissa av Boverkets förslag som rör ytterligare förenklingar av regelsystemet, men dessa avvisas. Det man struntade i var en rad förslag just med det syfte som handikapporganisationerna efterlyste, nämligen bättre kontroll och kraftigare sanktioner mot dem som bryter mot reglerna. Boverket har i sin utvärdering föreslagit nio åtgärder som går i den riktningen. Det är några av dessa som vi har lyft fram i Vänsterpartiets motioner.

Ett bygge kräver ofta en stor investering, och det framtida brukandet och underhållet likaså. Därför är det oerhört viktigt att ett byggprojekt föregås av en noggrann planering, där tillgänglighet och användbarhet är av stor vikt. Ett stort problem med nuvarande regler och process är att tolkningen av lagen i första hand är skapad på central nivå, på grund av otydligheter i lagstiftningen. Ett annat problem är sanktionssystemet. Vilken betydelse har en utmätbar sanktion om 1 000 kr, som är det högsta straffet för att bryta mot någon av de skyldigheter som gäller i

Prot.

1999/2000:77

9 mars

Plan- och byggfrågor

samband med bygglovsprocessen? Troligen väger en sådan lindrig sanktion väldigt lätt. Vi föredrar dock att säkerställa en noggrannare planering och ett utökat samrådsförfarande liksom en tydligare kvalitetssäkring innan byggprocessen är i gång. Det är bättre att förebygga än att bestraffa när fel begåtts. Därför lägger vi fram en rad konkreta ändringsförslag.

Vi tycker att den kvalitetsansvarige, som är den som ska bevaka att den av byggherren upprättade kontrollplanen för byggprojektet följs, även ska bevaka att de kvalitetskrav som samhället ställer enligt plan- och bygglagen blir tillgodosedda. I dag är detta ingen självklarhet, eftersom den kontrollplan som upprättas av byggherren inte kräver detta. Beteckningen kvalitetsansvarig är i dagsläget en felaktig beteckning på den som i dag har att bevaka byggprocessen – kontrollansvarig är mer passande.

För att leva upp till begreppet kvalitetsansvarig, vilket vi tycker att man ska göra, måste den kvalitetsansvariges ansvarsområde utökas på det sätt som jag nyss beskrev. Det är ett viktigt krav för kvalitetssäkringen av byggprocessen.

När det gäller byggnmälan kan den i dag lämnas in tre veckor före byggstart. Ska samråd ske med byggnadsnämnd, handikapporganisationer m.fl. är det naturligtvis i ett alldeles för sent skede. Det är viktigt att det sker mycket tidigare. För större och medelstora projekt bör minst två byggsamrådsmöten ske i samband med en byggnmälan, och vid större objekt är det lämpligt med ett slutsamråd före byggstart. Det här ska ju inte ske för att öka byråkratin eller för att rent allmänt krångla till byggandet, utan för att undanröja tidiga fel i byggprocessen som kostar ofantligt mycket att rätta till i efterhand. Det är också till för att säkerställa att hänsyn tas till de egenskapskrav som ställs på byggnader, inte minst tillgänglighetskravet.

När byggnaden sedan är klar upplåter ofta byggherren den till användning utan att byggnadsnämnden har kännedom om att så har skett. Då är det svårt för byggnadsnämnden att slutföra ärendet genom att kunna utföra tillsyn eller få rättelser utförda. Det är viktigt för att kunna pröva beslut om användarförbud om det t.ex. är så att ventilationssystem eller brandtekniska installationer inte är i driftklart skick. Det bör vara obligatoriskt med en slutanmälan och att det är byggherren och inte den kvalitetsansvarige som gör en sådan anmälan, eftersom det är byggherren som är ytterst ansvarig för att byggobjektet följer samhällskraven.

Till sist vill jag säga några ord om inre förändringar i byggnader. I tidigare lagstiftning kunde en byggnadsnämnd sätta stopp för inre förändringar om de ansågs förvanska byggnaden. I dag finns inte den möjligheten. En kommun kan dock för ett område sätta upp vissa särskilda regler för underhåll av särskilt värdefulla byggnader, men de reglerna är mycket luddiga och behöver förtydligas – något som också Boverket framhöll i den utvärdering som jag tidigare refererat till. Lagtexten i plan- och bygglagen bör förtydligas på den punkten, så att bygglov krävs i samband med inre förändringar av särskilt värdefulla byggnader.

Lagstiftningen runt bygglovsprocessen har naturligtvis även sina fördelar. Det är tydligt och klart att det är byggherren som är ansvarig för att byggprocessen sker enligt de mer målformulerade krav som gäller i dag. Det har vi inget emot, men då måste det också vara så att kvalitetssäkringen och samrådsförfarandet med myndigheter och andra intressenter

fungerar bra. Det gäller även tillsyn och kontroll. Det är nog också viktigt att ett sanktionssystem skärps för dem som inte sköter sig. Ingen tjänar i längden på att byggfel uppstår eller att nödvändiga samhällskrav inte tillgodoses. Det kostar bara pengar i ett senare skede eller försämrar livskvaliteten för dem som ska nyttja bostäderna.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till reservation 1, men jag står naturligtvis bakom samtliga v-reservationer i detta betänkande.

Anf. 156 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd):

Fru talman! Plan- och byggfrågor med dess regelverk I om Hushållning, planering och byggande samt II om Miljöbalken med vissa förordningar omfattar ett mycket stort område, som i vissa fall kan vara svårt och krångligt att greppa. Personligen vill jag instämna i vad Annelie Enochson sagt. Jag vill ta min tid till att ge plan- och bygglagen lite mera adverb och stanna vid aktiviteter i samband med substantiven trygghet, skönhet och kontinuitet. Det handlar om brottsförebyggande åtgärder, äldreboende och kulturella och arkitektoniska frågor.

Vid en enkät där 10 000 personer tillfrågades om vad som var viktigast för boendet hamnade ”tryggt och säkert” högst upp på listan. Bland de äldre framkom ”gott rykte” för ett bostadsområde som mycket viktigt. Undersökningen genomfördes i nordvästra Stockholm, Göteborg, Malmö, Örebro, Umeå, Gävle, Kalmar och Östersund.

Många känner en stor otrygghet i dagens samhälle. Dels går utvecklingen så snabbt att det kan vara svårt att hänga med, dels fokuseras mycket i medierna på våld och överfall. Någon forskare skrev att det hördes på stegen om det var en kvinna eller en man som gick ute sent i natten. Kvinnorna gick med snabba steg rakt fram av rädsla för att bli överfallna. Detta är givetvis att generalisera, men just mörka parker eller grönområden kan det vara riskabelt att passera på väg hem från bussen en sen kväll.

Nattbussarna skulle kunna ha flexibla stopp för att undvika detta. Det gäller att förbättra belysning i parker och bostadsområden. Överskådliga ytor och gångbroar är i detta sammanhang att föredra före gångtunnlar. Man skulle t.o.m. kunna ha särskilda kvinnoparkeringar på upplysta platser nära utgångarna i garagen.

Det gäller för oss här i riksdagen att ge incitament och utveckla lagstiftningen, att avreglera men också omreglera. Bostadsutskottet har ett förebyggande ansvar i detta.

Säkerheten i bostadsområdena kan förbättras genom att man förhindrar insyn, genom att entrédörrar och fönster på bottenvåningar förses med brytbleck och genom att man undviker att lägga tvättstugor i källarplanet. Trånga och mörka gränder kan undvikas.

Brottsförebyggande åtgärder är särskilt viktiga i storstadsområden. Flera har här hänvisat till Boverkets rapport *Brott, bebyggelse och planering*, och den är ämnad att inspirera kommunerna att i sina översiktsplaner ta hänsyn till invånarnas säkerhet genom att planera och bygga bort brott. Det är tyvärr få kommuner som har gjort säkerhetsinventeringar vid ny- eller ombyggnationer. Den europeiska standardiseringskommittén Prevention of Crime by Urban Planning and Building Design arbetar med att ta fram en Europastandard för förebyggande av brott genom

Prot.
1999/2000:77
9 mars

Plan- och byggfrågor

stadsplanering och byggnadsutformning. Vi förväntar oss att få ett resultat i år. Men vi kan inte nöja oss med detta.

Det finns mycket annat angeläget i samhällsplaneringen för att förhindra brott. Polisen är en viktig samarbetspart vid planering. Bostadsförretagen har möjligheter att hjälpa till att öka den sociala kontrollen.

En förändring som vi är ansvariga för här är den förändring som sker när postkontoren alltmer försvinner. Det gagnar inte alls brotts säkerheten. Brott vid bankautomater ökar. Det kommer att dröja minst tio år innan hela den äldre generationen anammat möjligheten att sköta sina affärer via Internet. Där finns en annan typ av brottslighet som inger oro. Det är viktigt att i samhällsplaneringen skapa en närhet till butiker, till post, till apotek, till bank och till kaféer, så att man skapar ett levande bostadsområde.

Fru talman! Boendesituationen för äldre handlar inte bara om att tryggt kunna vistas på gator och torg. Det finns alltför många äldre i dag som inte vågar gå ut i sitt eget kvarter på grund av rädsla för att bli nedslagna eller rånade. Det är viktigt att i all planering tänka över om det finns möjlighet att bygga bort ensamhet, så att denna ofta överdrivna rädsla kan mildras.

Enligt Statistiska centralbyrån är det kvinnor över 75 år som är mest rädda för att bli rånade. Enligt samma statistiska centralbyrå är de som känner minst oro män mellan 16 och 24 år. Samtidigt är de äldre kvinnorna i verkligheten mindre utsatta för brott än de yngre männen.

Vi i Kristdemokraterna har i vår kommittémotion pekat på vikten av att bostadsplaneringen tar hänsyn till äldre. Om valfrihet ska kunna gälla handlar det om att kunna bo kvar i sin lägenhet eller villa eller byta till någon särskild boendeform. Det behövs också tillskapas olika nya alternativ, olika mellanboendeformer. Vad gäller markplaneringen är det viktigt att avsätta mark i syfte att äldre ska kunna bo kvar i sin invanda miljö. Därför måste äldreorganisationernas synpunkter beaktas tidigt i beredningsstadiet, på samma sätt som handikapporganisationernas intressen beaktas.

Bostadsplaneringen är viktig för att stimulera till andra alternativ, som producent- och konsumentkooperativ. Det är viktigt att utgå från gemenskaper och träffpunkter och från att gemenskaper ofta kan ha vuxit fram just i ett bostadsområde.

Därför yrkar jag bifall till reservation nr 17, under mom. 16. Jag instämmer givetvis i Annelie Enochsons tidigare reservationsyrkande. För tids vinnande nöjer jag mig i dag med dessa reservationer.

Men det behövs alltså en stark påtryckning. Majoriteten i utskottet skriver att förutsättningar för en långsiktig utveckling av äldrepolitiken ska redovisas den 1 maj 2003. Beredningen ska särskilt behandla frågor om boende för äldre. Det är mer än tre och ett halvt år innan vi har förutsättningarna på bordet. Beredningens analyser ska utformas utifrån förhållanden i samhället som berör äldres situation först fr.o.m. 2005, står det i majoritetens skrivning. Då undrar jag vad majoriteten tänker göra med dagens äldre.

Fru talman! Ombyggnads- och förtättningsverksamhet berör ofta miljöer som många vill bevara. Det är viktigt att de kulturhistoriska och estetiska miljöerna inte äventyras. Arkitekturen är ett uttryck för skiftande tiders livsstil och levnadsförhållanden. Det är viktigt att det hand-

lingsprogram som riksdagen antog våren 1998 för arkitektur, formgivning och design verkligen får genomslagskraft. Det har visat sig att vackra, tilltalande miljöer klarar sig längre från klotter och annan förstörelse. I mitt eget hem försöker jag, när jag har tid, se till så att det är vackert och pyntat. Där klottras det inte. Detta är lika viktig i de gemensamma områdena, dvs. att känna ansvar och vilja bevara.

Under mångmiljonprojektens uppbyggnadstid försvann det sköna och det vackra. Det skulle vara snabbt och effektivt. Detta har vi i dag att reparera både vad gäller segregation, miljöförstöring och fulheten. Det är skönt att man i dag börjat använda lite mera fantasi igen. Ett samhälle måste få vara livfullt och inbjudande.

Högskoleverket har i kraven för arkitektexamen drivit fram kravet att arkitekten ska kunna förvalta och förnya och åstadkomma långsiktig och ekologisk hållbarhet samt kvalitet och skönhet. Denna ändring förutsattes gälla från den 1 januari i år. Det är först nu det står direkt i direktiven för arkitekternas examen om kvalitet och skönhet. Vi har alltså påbörjat ett nytt millennium med krav på kvalitet och skönhet i utbildningen. Det är viktigt att detta marknadsförs, så att vi i praktiken får uppleva alltmer av vackra hus.

Det ska vara tryggt. Det ska vara vackert. Det ska vara hållbart. Det är trygghet, skönhet och kontinuitet.

Anf. 157 OWE HELLBERG (v) replik:

Fru talman! Ulla-Britt Hagström räknar upp långa listor över åtgärdsförslag när det gäller brottsförebyggande inom boendet och i bostadsområden, liksom när det gäller äldreplanering. Så säger Ulla-Britt Hagström att staten måste skapa incitament för att detta ska genomföras. Men vad vill ni egentligen? Ni kommer inte med något konkret förslag. Vänsterpartiet har däremot lagt fram väldigt tydliga konkreta förslag om hur dessa frågor ska hanteras för att kommunerna ska använda sig av dessa instrument via vårt förslag om obligatoriska boendeplaneringsprogram. Är det inte dags för kristdemokraterna att ställa sig bakom ett sådant krav?

Anf. 158 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Vi tror på kommunerna, och vi tror på deras vilja att göra detta. Vi säger att kommunerna i sina översiktsplaner ska ta hänsyn till invånarnas säkerhet genom att planera och bygga bort brott och arbeta förebyggande. Det ska finnas samråd, osv.

Jag vet att Vänstern länge har talat för obligatoriska bostadsanvisningsprogram, osv., och även för obligatoriska planer i kommunerna. Nu sitter jag själv med i Allboutredningen, som har att ta fram förslag om detta. Det är en fråga som vi kommer att diskutera.

Jag är givetvis besviken över att så få kommuner tar upp frågan om invånarnas säkerhet och försöker planera och bygga bort brott, men jag är också besviken på majoriteten här, i vilken Owe Hellberg deltar. Först år 2003 ska man redovisa vilka förhållanden som ska gälla för de äldre, och först fr.o.m. 2005 ska förslagen börja genomföras. Om Vänstern skulle kunna backa lite där kanske jag kan gå lite framåt på det andra området.

Prot.

1999/2000:77

9 mars

Plan- och byggfrågor

Anf. 159 OWE HELLBERG (v) replik:

Fru talman! Om utskottsmajoriteten hade ställt sig bakom vårt krav på obligatoriska boendeplaneringsprogram – det har vi ställt i tre fyra års tid – tror jag att de frågorna skulle ha kunnat lösas på ett väldigt bra och smidigt sätt.

Detta är problematiken. Efter det att den borgerliga regeringen tog bort dessa instrument i lagstiftningen har kommunerna, den ena efter den andra, slutat med denna typ av planering. Det är bara att konstatera det. Det är därför vi har detta läge i dag.

Det är dags att staten via regering och riksdag vaknar till i dessa frågor, så att vi får tillbaks det som är så nödvändigt för brottsförebyggande verksamhet, för de utsatta grupperna, för att man ska kunna lösa trafikproblem i boendemiljöerna och för att man ska kunna komma till rätta med servicefrågor och allt annat som hör ihop med boendesituationen. Är det inte dags att komma fram i denna fråga?

Anf. 160 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Jag måste säga att jag inte är så nöjd med den reglering som har varit och med de stora, starkt segregerade områdena, de miljonprojekt som skapades och den planering som gjordes under den statliga regleringens tid heller. Vi måste hitta ett nytt sätt, där vi som Annelie Enochson tidigare sade låter medborgarna vara med i planeringsgrupper, tar med berörda grupper och diskuterar med olika professioner som har kunskap inom olika områden – t.ex. med polisen vad det gäller brottsförebyggande. Vi måste komma fram med ett mycket bättre samarbete. Det behöver inte vara en fullständig avreglering. Det kan också handla om omreglering.

Anf. 161 STEN LUNDSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Jag tänker inte fortsätta på det här replikskiftet. Däremot konstaterade jag att Ulla-Britt Hagström rabblade upp en massa bra förutsättningar. Det ska vara nära till service. Post, bank och alla affärer ska finnas där man bor. Den uppfattningen delar jag. Därför blir det obegripligt för mig när man från Kristdemokraternas sida ställer sig bakom den motion i betänkandet som handlar just om att man ska underlätta startande av externa köpcentrum. Om det är någonting som de externa köpcentrumen gör förutom att förstöra miljön så är det att de tar bort hela den här servicemöjligheten i närboendet, allt det som behövs för den här tryggheten.

Ibland är tydligen orden snabbare än tanken. I det här fallet var det väldigt många ord som var snabbare än en tanke.

Anf. 162 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Sten Lundström! Det är två frågor som vi talar om. Jag talar om vilka olika möjligheter som ska finnas i ett tryggt boende. Vi ska bygga brottsäkert. Vi ska se till att det finns markplanering, så att äldre kan bo kvar i ett område som de är trygga i osv. Det ska finnas post, service och annat.

Nästa fråga handlar ju om den fria konkurrensen, om det ska bli möjligt för den enskilde konsumenten att själv välja var han eller hon vill handla. Vi behöver inte ha en direkt lagstiftning om vad som får vara partihandel, detaljhandel, handel med livsmedel eller annan handel. I det avseendet kan vi ha en friare ställning. Men detta är en fråga som vi håller på att diskutera och utveckla ytterligare inom vårt parti. Vi kommer att återkomma i diskussionen.

Prot.
1999/2000:77
9 mars

Plan- och byggfrågor

Anf. 163 STEN LUNDSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Jag inriktade mig framför allt på att ni är beredda att släppa etableringen av externa handelscentrum fri. Det är upp till den enskilda kommunen att avgöra. Det har ingen regional betydelse.

Jag försökte säga att all den service som Ulla-Britt Hagström räknar upp för en bra trygghet i boendet förutsätter en viss kundkrets. Det kan vi nog vara överens om. Det går inte att ha postkontor, systembolag och annat om det inte finns kunder. Det som händer vid etableringen av de externa köpcentrumen är att antalet kunder kraftigt minskar. Därmed försvinner också underlaget för den nära, viktiga och trygga handel som Ulla-Britt Hagström har hyllat vid ett par tillfällen – både under replikskiftet och under sitt anförande. Jag får det inte att gå ihop, Ulla-Britt Hagström. Man kan inte säga att det är helt okej med externa köpcentrum och att man fritt kan starta sådana utan att man tar konsekvenserna av effekterna av etableringarna.

Det är bristen på konsekvens, fru talman, i Ulla-Britt Hagströms argumentering som jag försökte ha ett replikskifte kring.

Anf. 164 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Jag tycker att Sten Lundström är ännu mer inkonsekvent. Han talar om bostadsanvisningsprogram. Han talar om att allting ska styras uppifrån när det gäller den enskilde. Det ska vara katten på råttan och råttan på repet.

Jag trodde att Vänstern, med sitt bostadsanvisningsprogram, var ute efter att se till den enskilde. Jag trodde att man var ute efter att se till att de hemlösa skulle få en bostad, att svaga grupper i samhället och i kommunerna skulle få bostäder då kommunerna inte ser att de har skyldighet att ge bostäder. Jag trodde att Vänstern var ute efter den enskilde. Men jag ser att Vänstern i stället vill styra uppifrån och ned mot den enskilda människan. Det vill inte vi, men vi säger vad som är bra att ha i ett bostadsområde.

Jag har inte sagt att jag vill ha systembolag i alla bostadsområden, utan jag talade om att det var negativt att vi står här och tillåter att posten läggs ned i princip alla sina kontor, så att det snart bara är några stora postkontor kvar. Då får äldre människor i stället stå vid sina bankautomater och vara rädda för att bli rånade. Det var det som jag ville framhålla. Det här tycker jag att vi har ett ansvar för.

Anf. 165 EWA LARSSON (mp):

Fru talman! Jag tänker koncentrera mig på en fråga, nämligen stormarknader. Jag hoppas att ni som har talat tidigare inte tycker att jag upprepar alltför mycket.

Medan bostadsutskottet år ut och år in väljer att med en njugg hållning avslå motioner angående pågående samhällsförändring accelererar hela tiden den här förändringen. Den förändringen orsakas av de stora köpcentrumen. Utskottets majoritet väljer alltså att huka, hänvisa till befintlig lagstiftning och säga att man inte är villig till ytterligare reglering.

Men när plan- och bygglagen på 80-talet gav kommunerna plan- och byggmonopol kunde ju ingen ana styrkan i de ekonomiska krafter som i dag står för samhällsplaneringen. När monopolet tillkom var statens motkrav att kommunerna skulle ha tillgång till utbildade arkitekter. Enligt Boverket har endast 122 av 289 kommuner en stadsarkitekt i ledande ställning i dag. Det är alltså en minskning med 40 %. Det här är en mycket oroande utveckling, i synnerhet när det gäller att hantera alla de ansökningar om nya stormarknader som kommer in och att sätta in dem i ett samhällsperspektiv.

I Stockholmsområdet fanns det 1975 sju stormarknader. I dag är det drygt 30. Självklart påverkas hela stadsstrukturen av att vi reser ut ur staden med bil och handlar i stället för att handla i city eller i de olika stadsdelarna. Det är detaljhandeln som ständigt får ge vika när dess omsättning sjunker.

Själv grundtanken i den europeiska staden håller på att gå om intet. Stängda och mörka centrum lockar inte till möten utan till vandalism. Det går för fort, anser jag. En samhällsförändring i en demokrati ska föregås av en debatt och ett ställningstagande. Pågående stormarknads-exploatering sker utan konsekvensanalyser. Det är kommunens ansvar att se till att de blir gjorda. Jag menar att kommunerna inte klarar av dagens skenande utveckling.

Förutom Stockholmsregionen drabbas just nu norra Bohuslän och Skåne extra hårt. En del kommuner tror att en stormarknad skapar fler jobb när det i själva verket kan bli färre jobb på grund av en utslagen detaljhandel. Det är länsstyrelsen som är statens förlängda arm. Under de år som plan- och bygglagen har funnits har man ingripit en enda gång, och det var i Skåne. I Stockholm har länsstyrelsen aldrig ingripit, trots att kommuner låter stormarknader växa upp precis invid varandras kommungränser. I Örebro pågår just nu en kamp mellan olika stormarknader om samma kunder. Resultatet är krav på nya trafiklösningar samtidigt som den lokala servicen i bostadsområdena försämras.

Det behövs alltså ett större regionalt grepp. Kommunen tar uppenbart inte sitt ansvar i dag, och länsstyrelserna är passiva. Stormarknaden borde ju utgöra ett komplement till stadskärnorna i stället för att ta död på dem. Det allvarligaste är kanske att de ekonomiska intressena har tillåtits att ta över stadsplaneringen. Det här var inte avsikten när det kommunala planmonopolet infördes.

I år visar tre partier oro. Det är de partier som representerar dagens regeringsunderlag. Därför tycker jag att utskottets ovilja är extra svår att förstå sig på. Gör något! Här följer kortfattat mina förslag:

Ordna en hearing med landets länsstyrelser och ta reda på hur de väljer att tolka befintlig lagstiftning och hur de samverkar med kommunerna!

Öppna upp för en samhällspolitisk debatt om framtiden och ge oss ett byggmatorium!

Sedan har jag en del konkreta förslag, men de kan jag kanske ta upp senare.

Anf. 166 KNUT BILLING (m):

Fru talman! Jag ska bara ta upp en sak i Ewa Larssons anförande. Hon sade att planeringen leder till att man reser ut ur staden för att handla i dessa nya anläggningar som växer upp. Så kan, fru talman, endast en riktig stockholmare tala.

Endast en riktig stockholmare kan säga att man reser ut ur staden. De flesta av oss som bor i Stockholmsregionen skulle säga att vi reser in till de här anläggningarna, eftersom de inte ligger så förfärligt perifert. De ligger perifert för en stockholmare, men för oss andra ligger de ganska centralt i Huddinge respektive Järfälla. Jag menar att det naturligtvis är resultatet av en medveten planering från kommunalpolitiker.

I Järfälla, som jag känner bäst till, igångsattes denna planering under socialdemokratisk ledning under den förra mandatperioden. Och det här har nu färdigställts med en annan majoritet. Men detta har skett i gott samarbete, eftersom det här är frågor som är så omfattande och stora att det är viktigt att man får en så bred uppslutning och anslutning som möjligt. Det går inte att bedriva stadsplaneringsfrågor i kommunal strid med varandra, utan detta bör ske i samverkan. Det är vad som har skett, och det är därför man kan se dessa etableringar i utkanten av Stockholm – men väldigt centralt för många av oss som bor i regionen.

Anf. 167 EWA LARSSON (mp):

Fru talman! Det är helt rätt: Jag är en äkta stockholmare – visserligen inflyttad beroende på socialdemokratisk regionalpolitik som mina föräldrar drabbades av, men det är en annan diskussion.

I Björkhagen i Stockholm där jag bor reser man ut ur staden till Nacka för att handla i dag. Man reser inte in till stadskärnan. Man använder inte ens Björkhagens centrum, för det är nästan nedlagt.

Jag har några korta förslag ytterligare till Knut Billing: Varför inte låta företagen själva betala för investeringar i nya gator och nya trafiklösningar samt för de sociala, kulturella och ekonomiska förluster som de enskilda kommunerna drabbas av? Ska vi se på ekonomin måste vi ändå ta ett helhetsansvar. Men först och främst: Ge oss konsekvensbeskrivningar! Ställ krav på kommunerna!

Anf. 168 KNUT BILLING (m):

Fru talman! Om en medborgare som bor i Björkhagen föredrar att åka ut till Nacka för att handla i stället för till Stockholms innerstad tycker jag att vederbörande själv ska avgöra, inte några ledamöter i Sveriges riksdag.

Anf. 169 EWA LARSSON (mp):

Fru talman! Självklart håller jag med Knut Billing. Men den som bor i Björkhagen och reser ut till en annan kommun för att handla har inte samtidigt sagt: Ja, jag vill att Posten i Björkhagen ska läggas ned – vilket den nu har gjort. Han har inte sagt: Jag vill att banken ska läggas ned – som den lilla Handelsbanken nu har gjort. Han har inte sagt: Jag vill att triksåffären ska läggas ned – som den har gjort nu.

Anledningen till att detta sker, det vi inte vill, samtidigt som vi själva gör någonting annat är att vi inte har haft den här breda politiska debatten. Vi har inte sett vad som är konsekvensen av eget handlande. Det är den samhällspolitiska debatten som jag anser att vi här i riksdagen har en skyldighet att föra.

Jag menar att vi ska ställa krav på konsekvensanalyser. Blir det för många köpcentrum konkurrerar de ut de små stadcentrumen, och i Stockholm förortscentrumen. Det är en allvarlig utveckling. Jag tycker att vi ska se dem som komplement. Men då får de inte blir för många.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 15 mars.)

7 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades

Skrivelser

1999/2000:60 Berättelse om verksamheten i Europeiska unionen under 1999

1999/2000:69 Redogörelse för verksamheten inom Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) under år 1999

1999/2000:70 Redogörelse för verksamheten inom Europarådets ministerkommitté under år 1999

Motioner

med anledning av prop. 1999/2000:63 Godkännande av avtal om ersättning i samband med stängning av Barsebäcksverket, m.m.

1999/2000:N22 av Roy Hansson (m)

1999/2000:N23 av Bo Lundgren m.fl. (m)

1999/2000:N24 av Birger Schlaug m.fl. (mp)

1999/2000:N25 av Eva Flyborg m.fl. (fp)

1999/2000:N26 av Inger Strömbom m.fl. (kd)

8 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

Prot.
1999/2000:77
9 mars

den 8 mars

1999/2000:669 av *Yvonne Ruwaida* (mp) till jordbruksminister Margareta Winberg

Jämställdhet vid universitet och högskolor

1999/2000:670 av *Inger Strömbom* (kd) till statsrådet Lars-Erik Lövdén
Plan- och bygglagen

1999/2000:671 av *Chatrine Pålsson* (kd) till miljöminister Kjell Larsson
Ekdöd

den 9 mars

1999/2000:672 av *Helena Bargholtz* (fp) till utrikesminister Anna Lindh
Avkriminalisering av homosexualitet i Rumänien

1999/2000:673 av *Helena Bargholtz* (fp) till justitieminister Laila Freivalds

Revidering av EU:s dataskyddsdirektiv

1999/2000:674 av *Inger René* (m) till näringsminister Björn Rosengren
E 6 klar till 2007

1999/2000:675 av *Chatrine Pålsson* (kd) till socialminister Lars Engqvist

Radonskador via vattenverk

1999/2000:676 av *Lars Gustafsson* (kd) till utbildningsminister Thomas Östros

Utbildningsplatser för läkare i allmänmedicin

1999/2000:677 av *Kenth Skårvik* (fp) till näringsminister Björn Rosengren

Vägarnas standard i Dalsland

1999/2000:678 av *Gun Hellsvik* (m) till statsrådet Leif Pagrotsky
Broavgifter

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 14 mars.

9 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmäldes att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 9 mars

1999/2000:648 av *Karl-Göran Biörsmark* (fp) till utrikesminister Anna Lindh

Internationella brottmålsdomstolen

1999/2000:653 av *Ola Karlsson* (m) till kulturminister Marita Ulvskog
Marknadsföring från statliga bolag

Prot.
1999/2000:77
9 mars

1999/2000:654 av *Ola Karlsson* (m) till finansminister Bosse Ringholm
Skatten på energisparande

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 14 mars.

10 § Kammaren åtskildes kl. 17.43.

Förhandlingarna leddes
av förste vice talmannen från sammanträdets början till ajourneringen
kl. 13.52,
av tredje vice talmannen därefter t.o.m. 6 § anf. 126 (delvis) och
av talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

ANNALENA HANELL CARPELAN

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

Prot.
1999/2000:77
9 mars

1 § Radio- och TV-frågor	1
Kulturutskottets betänkande 1999/2000:KrU8	1
Anf. 1 INGER DAVIDSON (kd)	1
Anf. 2 JAN BACKMAN (m)	3
Anf. 3 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v).....	5
Anf. 4 INGER DAVIDSON (kd) replik	7
Anf. 5 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik	8
Anf. 6 INGER DAVIDSON (kd) replik	8
Anf. 7 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik	8
Anf. 8 JAN BACKMAN (m) replik	8
Anf. 9 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik	9
Anf. 10 JAN BACKMAN (m) replik	9
Anf. 11 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik	9
Anf. 12 BIRGITTA SELLÉN (c).....	10
Anf. 13 LENNART KOLLMATS (fp).....	12
Anf. 14 EWA LARSSON (mp).....	13
Anf. 15 ÅKE GUSTAVSSON (s).....	15
Anf. 16 EWA LARSSON (mp).....	18
Anf. 17 ÅKE GUSTAVSSON (s).....	18
Anf. 18 EWA LARSSON (mp).....	18
Anf. 19 ÅKE GUSTAVSSON (s).....	19
Anf. 20 BIRGITTA SELLÉN (c).....	19
Anf. 21 ÅKE GUSTAVSSON (s).....	19
Anf. 22 BIRGITTA SELLÉN (c).....	20
Anf. 23 ÅKE GUSTAVSSON (s).....	20
Anf. 24 JAN BACKMAN (m)	20
Anf. 25 ÅKE GUSTAVSSON (s).....	21
Anf. 26 JAN BACKMAN (m)	21
Anf. 27 ÅKE GUSTAVSSON (s).....	21
Anf. 28 INGER DAVIDSON (kd)	22
Anf. 29 ÅKE GUSTAVSSON (s).....	22
Anf. 30 INGER DAVIDSON (kd)	23
Anf. 31 ÅKE GUSTAVSSON (s).....	23
Anf. 32 LENNART KOLLMATS (fp).....	24
Anf. 33 ÅKE GUSTAVSSON (s).....	24
Anf. 34 LENNART KOLLMATS (fp).....	24
Anf. 35 ÅKE GUSTAVSSON (s).....	25
(Beslut skulle fattas den 15 mars.).....	25
2 § Vägverket, Banverket och miljön	25
Trafikutskottets betänkande 1999/2000:TU4	25
(Beslut skulle fattas den 15 mars.).....	25
3 § Vissa fastighetsrättsliga frågor	25
Bostadsutskottets betänkande 1999/2000:BoU6	25
Anf. 36 KNUT BILLING (m)	25
Anf. 37 ULF BJÖRKLUND (kd).....	27
Anf. 38 RIGMOR STENMARK (c).....	28

(forts. 5 §).....	29
Ajournering.....	29
Återupptagna förhandlingar	29
4 § Frågestund	29
Anf. 39 TREDJE VICE TALMANNEN.....	29
<i>Införelselreglerna för alkohol och tobak.....</i>	<i>29</i>
Anf. 40 PER BILL (m).....	29
Anf. 41 Statsminister GÖRAN PERSSON (s).....	30
Anf. 42 PER BILL (m).....	30
Anf. 43 Statsminister GÖRAN PERSSON (s).....	30
<i>Insatser för arbetslösa invandrare</i>	<i>30</i>
Anf. 44 ANA MARIA NARTI (fp).....	30
Anf. 45 Statsrådet ULRICA MESSING (s)	31
Anf. 46 ANA MARIA NARTI (fp).....	31
Anf. 47 Statsrådet ULRICA MESSING (s)	31
<i>Kampen mot främlingsfientlighet och rasism</i>	<i>31</i>
Anf. 48 YILMAZ KERIMO (s).....	31
Anf. 49 Statsminister GÖRAN PERSSON (s).....	32
Anf. 50 YILMAZ KERIMO (s).....	33
Anf. 51 Statsminister GÖRAN PERSSON (s).....	33
<i>Maxtaxa i äldreomsorgen.....</i>	<i>33</i>
Anf. 52 LENA OLSSON (v).....	33
Anf. 53 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	33
<i>Fördelningen av kostnaderna för Öresundsbron</i>	<i>34</i>
Anf. 54 RIGMOR STENMARK (c)	34
Anf. 55 Statsminister GÖRAN PERSSON (s).....	34
Anf. 56 RIGMOR STENMARK (c)	34
Anf. 57 Statsminister GÖRAN PERSSON (s).....	34
<i>Moçambique.....</i>	<i>35</i>
Anf. 58 MONICA GREEN (s).....	35
Anf. 59 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s)	35
<i>Samråd mellan kommuner vid placering av barn.....</i>	<i>35</i>
Anf. 60 GUNILLA TJERNBERG (kd).....	35
Anf. 61 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	36
Anf. 62 GUNILLA TJERNBERG (kd).....	36
Anf. 63 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	36
<i>Ubåtskränkningar.....</i>	<i>36</i>
Anf. 64 LARS ÅNGSTRÖM (mp)	36
Anf. 65 Statsminister GÖRAN PERSSON (s).....	37
Anf. 66 LARS ÅNGSTRÖM (mp)	37
Anf. 67 Statsminister GÖRAN PERSSON (s).....	37
<i>Nedläggningshotade landsbygdsskolor</i>	<i>38</i>
Anf. 68 SOFIA JONSSON (c)	38
Anf. 69 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s).....	38
Anf. 70 SOFIA JONSSON (c)	38
Anf. 71 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s).....	39
<i>Skolan, vården och omsorgen.....</i>	<i>39</i>
Anf. 72 BO KÖNBERG (fp).....	39

Anf. 73 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	39	Prot.
Anf. 74 BO KÖNBERG (fp)	40	1999/2000:77
Anf. 75 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	40	9 mars
<i>Moçambique</i>	40	
Anf. 76 ROSITA RUNEGRUND (kd).....	40	
<i>Kursplanerna</i>	41	
Anf. 77 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd)	41	
Anf. 78 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	41	
Anf. 79 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd)	41	
Anf. 80 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	42	
<i>Neutralitetskommissionen</i>	42	
Anf. 81 HENRIK S JÄRREL (m)	42	
Anf. 82 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	42	
Anf. 83 HENRIK S JÄRREL (m)	43	
Anf. 84 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	43	
<i>Läkemedelsmissbruk</i>	43	
Anf. 85 SUSANNE EBERSTEIN (s).....	43	
Anf. 86 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	44	
Anf. 87 SUSANNE EBERSTEIN (s).....	44	
<i>Fristående skolor</i>	44	
Anf. 88 LENNART GUSTAVSSON (v)	44	
Anf. 89 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	45	
Anf. 90 LENNART GUSTAVSSON (v)	45	
Anf. 91 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	45	
<i>Utvecklingssamtal mellan förälder, skola och elev</i>	46	
Anf. 92 CARL-ERIK SKÅRMAN (m).....	46	
Anf. 93 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	46	
Anf. 94 CARL-ERIK SKÅRMAN (m).....	46	
Anf. 95 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	46	
<i>Införelsereglerna för alkohol och tobak</i>	46	
Anf. 96 LARS GUSTAFSSON (kd)	46	
Anf. 97 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	47	
Anf. 98 TREDJE VICE TALMANNEN	47	
5 § (forts. från 3 §) Vissa fastighetsrättsliga frågor (forts.		
BoU6)	47	
Anf. 99 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp).....	47	
Anf. 100 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp).....	48	
Anf. 101 CARINA ADOLFSSON (s).....	49	
Anf. 102 ULF BJÖRKLUND (kd) replik.....	51	
Anf. 103 CARINA ADOLFSSON (s) replik.....	51	
Anf. 104 ULF BJÖRKLUND (kd) replik.....	51	
Anf. 105 CARINA ADOLFSSON (s) replik.....	51	
Anf. 106 KNUT BILLING (m) replik.....	52	
Anf. 107 CARINA ADOLFSSON (s) replik.....	52	
Anf. 108 KNUT BILLING (m) replik.....	52	
Anf. 109 CARINA ADOLFSSON (s) replik.....	52	
Anf. 110 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp) replik.....	52	
Anf. 111 CARINA ADOLFSSON (s) replik.....	53	
Anf. 112 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp) replik.....	53	

Anf. 113	CARINA ADOLFSSON (s) replik	53
Anf. 114	ROSITA RUNEGRUND (kd).....	53
Anf. 115	LENNART NILSSON (s).....	54
Anf. 116	ROSITA RUNEGRUND (kd).....	54
Anf. 117	LENNART NILSSON (s).....	55
Anf. 118	ROSITA RUNEGRUND (kd).....	55
Anf. 119	LENNART NILSSON (s).....	55
	(Beslut skulle fattas den 15 mars.)	55
6 §	Plan- och byggfrågor	56
	Bostadsutskottets betänkande 1999/2000:BoU7	56
Anf. 120	KNUT BILLING (m).....	56
Anf. 121	STEN LUNDSTRÖM (v)	57
Anf. 122	KNUT BILLING (m) replik.....	60
Anf. 123	STEN LUNDSTRÖM (v) replik.....	60
Anf. 124	ANNELIE ENOCHSON (kd)	60
Anf. 125	STEN LUNDSTRÖM (v) replik	62
Anf. 126	ANNELIE ENOCHSON (kd) replik.....	62
Anf. 127	STEN LUNDSTRÖM (v) replik	62
Anf. 128	ANNELIE ENOCHSON (kd) replik.....	63
Anf. 129	RIGMOR STENMARK (c)	63
Anf. 130	STEN LUNDSTRÖM (v) replik	66
Anf. 131	RIGMOR STENMARK (c) replik	66
Anf. 132	STEN LUNDSTRÖM (v) replik	67
Anf. 133	RIGMOR STENMARK (c) replik	67
Anf. 134	YVONNE ÅNGSTRÖM (fp)	67
Anf. 135	HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp).....	68
Anf. 136	KNUT BILLING (m) replik.....	71
Anf. 137	HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp) replik	71
Anf. 138	KNUT BILLING (m) replik.....	71
Anf. 139	HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp) replik	71
Anf. 140	LILIAN VIRGIN (s)	71
Anf. 141	STEN LUNDSTRÖM (v) replik	74
Anf. 142	LILIAN VIRGIN (s) replik	75
Anf. 143	STEN LUNDSTRÖM (v) replik	75
Anf. 144	LILIAN VIRGIN (s) replik	75
Anf. 145	KNUT BILLING (m) replik.....	76
Anf. 146	LILIAN VIRGIN (s) replik	76
Anf. 147	KNUT BILLING (m) replik.....	77
Anf. 148	LILIAN VIRGIN (s) replik	77
Anf. 149	RIGMOR STENMARK (c) replik	77
Anf. 150	LILIAN VIRGIN (s) replik	78
Anf. 151	RIGMOR STENMARK (c) replik	78
Anf. 152	LILIAN VIRGIN (s) replik	78
Anf. 153	RIGMOR STENMARK (c) replik	78
Anf. 154	LILIAN VIRGIN (s) replik	79
Anf. 155	OWE HELLBERG (v)	79
Anf. 156	ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd)	81
Anf. 157	OWE HELLBERG (v) replik.....	83
Anf. 158	ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik	83

Anf. 159 OWE HELLBERG (v) replik	84	Prot.
Anf. 160 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik	84	1999/2000:77
Anf. 161 STEN LUNDSTRÖM (v) replik	84	9 mars
Anf. 162 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik	84	<hr/>
Anf. 163 STEN LUNDSTRÖM (v) replik	85	
Anf. 164 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik	85	
Anf. 165 EWA LARSSON (mp)	86	
Anf. 166 KNUT BILLING (m)	87	
Anf. 167 EWA LARSSON (mp)	87	
Anf. 168 KNUT BILLING (m)	88	
Anf. 169 EWA LARSSON (mp)	88	
(Beslut skulle fattas den 15 mars.)	88	
7 § Bordläggning	88	
8 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	89	
9 § Anmälan om skriftliga svar på frågor	89	
10 § Kammaren åtskildes kl. 17.43	90	

Prot.
1999/2000:77
9 mars

Elanders Gotab, Stockholm 2000